

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Lemgoviae, 1714

Panegyricus, Natali Die Academiae Theodoriana Paderbornensis, ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-8040

PANEGYRICUS

Die natali Academiae Theodo-
ricanae Paderbornensis Reveren-
dissimo, atq. illustrissimo
Principi
THEODORO.
Episcopo Ecclesiae Paderborn.
S. R. I. Principi.
Fundatori ejus munificentissimo.

in
Collegio academico Societatis
Iesu oblatus, et in tres Libros
divisus.
Editio tertia

L. Wolffsch. sculp.

REVERENDISSIMO CELSISSIMO QUE
PRINCIPI
FERDINANDO,
EPISCOPO PADERBORNENSI,
COADJUTORI MONASTERIENSI,
S. R. I. PRINCIPI
COMITI PYRMONTANO ET LIB.
BARONI DE FURSTENBERG,

*Christian. Theod. à Plettenberg ex Lenhausen,
Canonicus Hildesienfis gloriam & feli-
citatem,*

PANEGYRIN, Celsissime Prin-
ceps, quam Joannes Horrion
è Societate Jesu vir doctissimus
Theodoro Episcopo & Prin-
cipi Paderbornensi, magno
patruo Tuo dedicavit, elegantiori nunc
) (2 ty-

typo, multisque munditiis ornatam & ex-
politam Tibi sisto, gravibusque de cau-
siseam Tuis potissimum auspiciis denuo
in publicum produco, atque per omnes
Germaniæ nostræ, imò totius Europæ
vel potius orbis terrarum regiones atque
provincias ostento. Etenim non solum
genius meus tot nominibus Tibi obstri-
ctus atque mancipatus hoc mihi suadet &
imperat, sed etiam summa virtute atque
doctrina clarissimorum & immortalium
virorum, Leonis Allatii, Lucæ Holste-
nii, Rottendorffii, utriusque Gronovii,
Wallii, Masenii, Heinsii, Holtermanni,
Corvini & aliorum, qui suis operibus
quantumvis luculentis semperque victu-
ris æternum nomen Tuum præscriben-
dum esse censuerunt, gravissima auctori-
tas, & heroica indole, virtute ac eruditio-
ne Tua subnixum iudicium ad id ipsum me
excitat & impellit. Viderunt enim viri
illi sapientissimi, totaque Respublica lite-
raria intelligit, neminem hac tempestate
Sacri

EPISTOLA

Sacri Romani Imperii Principem esse, qui
 optimarum literarum studia, virosque
 summis ingeniis exquisitaque doctrina
 præditos magis amet, & in sinu atque de-
 liciis habeat, eorumque lucubrationes ad
 confluentes Luppiaë & Alifonis velut ad
 Permessidos undas devolantes, majori co-
 mitate excipiat, quàm Episcopum &
 Principem Paderbornensem. Quam qui-
 dem longe amplissimam laudem ac glori-
 am tuam etsi livor & obtrectatio conetur
 arrodere; maximorum tamen Imperato-
 rum ac Principum, Julii Cæsaris, Augu-
 sti, Vespasiani, Trajani, Adriani, An-
 tonini, M. Aurelii, Caroli M. Ludovici
 Pii, Friderici I. Maximiliani I. aliorum-
 que laudatissima exempla præclare tuen-
 tur, qui doctissimos ævi sui viros, Sallu-
 stium, Titum Livium, Athenodorum,
 Josephum, Plutarchum, Arrianum, Sue-
 tonium, Cornelium Tacitum, utrum-
 que Plinium, Eginhardum, Paulum
 Warnefridum, Ottonem Frisingensem,

EPISTOLA.

Cuspinianum, Stabium, Pyrcamerum, aliosque historiarum & antiquitatum scriptores eximiâ benevolentiam sunt complexi. Quamvis autem hæc erga bonas literas egregia voluntas in principibus viris clara semper æternaque sit habita, ea tamen in Te multo pulchrior enitescit, quia Tu ipse es omni liberali doctrina politissimus, quam assidua exercitatione & continuis ab ineunte ætate laboribus atque vigiliis Tibi comparasti. Nullum est enim illustrium disciplinarum genus, in quo non sis diligentissime versatus, ita ut novem Musæ in Te uno bonis artibus universis erudiendo atque exornando certatim omnes industriæ suæ nervos contendisse videantur. Testem volo non tantum Germaniam nostram, sed etiam Italiam, & imprimis urbem Romam, ubi exquisitissima eruditione Tua non solum imi subsellii viros, sed etiam majorum gentium Præsules, Principes, Cardinales, ipsum denique summum Pontificem Alexandrum VII. quan-

EPISTOLA

quantum erat hominum literatorum literatissimum! adeo Tibi devinxisti, ut inter primores cubiculi Pontificii ministros allectum familiarissime Te semper adhibuerit, & quidquid ex immensis supremi imperii curis & occupationibus vacui se temporis obtulit, id Tuæ potissimum consuetudini, ac suavissimis de re literaria sermonibus impenderit. Plura dicerem, nisi vererer grave fore modestiæ Tuæ, omnia quæ in Te sunt virtutis & industriæ ornamenta ab illaudato cliente prolixè laudari. Et certe quid opus est in illa celebritate nominis Tui, & vulgata eruditionis fama multa adferre in medium? Sunt in manibus divini ingenii tui monumenta, quæ omnis æternitas intuebitur, quibus nobilitati Germanicæ ostendisti, *nullam in universo mundo posse esse fortunam, quam literarum non augeat gloriosa notitia.* Ideo quicquid usquam est hominum eruditorum ad Tui nominis venerationem provocasti. Quid enim

Cassiod. lib.
10. Var.
Epist. 3.

EPISTOLA.

nim (ut nihil dicam de carminibus Tuis, quæ ad veterum Poëtarum acumen, & Latini sermonis nitorem ac elegantiam proxime accedent) MONUMENTIS TUIS PADERBORNENSIBUS, ob reconditam eruditionem & quandam incredibilem varietatem rerum & copiam, atque suavitatem orationis admirabilius? Quid limatius? Quid venustius? Ut nullum supersit antiquitatis monumentum, quod invicta tua sedulitas & sagax industria non deprehenderit? Quamobrem sapientissimo summorum virorum iudicio nullum illustrius in dioecesin tuam à te beneficium potuit proficisci, quam quod hæctenus latentes nobisque incognitas tot antiquitates ab oblivione perpetua vindicasti. Cum enim omnibus illis, qui civitates vel populos imperio suo subiunctos habent, summo studio summaque cura in id incumbendum sit, ut sue gentis & nationis res gestas, bella, fœdera, pacta, leges & mores teneant. Id à Te, Princeps Celsissime

Nicolaus
Cisnerus.
J. C. in
pæfat. in
Joan.
Avent.

ETI

me

EPISTOLA.

me, tantò majori cum gloria perfectum est, quantò graviores eâ gratiâ labores suscepisti atque exantlasti. Erit itaque hoc monumentum nomini tuo perpetuum, quod nullus iniquioris fortunæ casus, nulla vetustatis invidia, nulla futuri temporis longinquitas poterit abolere. *Cetera monumenta ad breve tempus perdurant variis casibus obnoxia, historia virtus per univ-
sum orbem diffusa, ipsum, quod cetera consumit, tempus sui custodem habet.* Verùm enimverò in hac ipsa Academia Tua, quam Theodorus magnus Patruus Tuus sanctissimorum Præsulum Baduradi, Meginwerci atque Imadi Antecessorum suorum erga bonas literas eximio studio sanctissimoque inflammatus exemplo, cuiusque natali die hic Panegyricus, quem Tibi elegantioribus formis recusum consecramus, in lucem editus est, in hoc, inquam, celeberrimo Musarum domicilio, in urbe hujus provinciæ Principe consti-

Diodorus
Siculus.

) (

tuit.

EPISTOLA.

tuit. Quali Tu, quantâque curâ ac diligentiâ omnes bonarum artium disciplinas provehere, & ad summum perfectionis apicem perducere conaris? Ita quidem, ut id, quod Henricus apud Altisiodorum Galliaë Monachum ad Carolum Calvum olim scripsit, mutatis nominibus Tibi sit acclamandum: *Multa sunt tuæ monimenta clementiæ, multa symbola pietatis. Illud autem vel maximè eternam tibi parat memoriam, quòd Patruï Tui magni Theodori studium erga immortales disciplinas non modo ex æquo repræsentas, verùm etiam incomparabili fervore transcendis, dum quod ille sopitis eduxit cineribus, tu fomento multiplici tum beneficiorum, tum auctoritatis usquequaque provebis.* Excipe igitur, Celsissime Princeps, illo Tuo serenissimo bonisque literis semper arridente vultu volumen istud, in quo Majorum Tuorum res in toga sagoque pro patria ac Ecclesia fortissimè gestas magna cum voluptate

con-

*Erasmus
in Antiquit.
Ecc. Fuldens.
cap. 9.*

JHJ

XX

1

EPISTOLA.

conspicies, repetesque nobilissimæ gentis Tuæ à vetustissimo Comitum Oldenburgicorum stemmate deductam originem, Theodori magni Patruï Tui religionem, pietatem, iustitiam, prudentiam, fortitudinem, atque in omnes honestas disciplinas flagrantissimum studium intueberis; Caspari avi Tui sapientiam, fidem ac Orthodoxæ religionis strenuam propugnationem; Guilielmi Livoniæ & S. R. I. Principis invictam animi magnitudinem, & in adversis admirabilem firmitatem atque constantiam; Friderici proavi integritatem, doctrinam, prudentiam, dicendi vim; Joannis celeberrimi Asceterii Sigeburgensis Antistitis Oeconomicae rei peritiam, & in veteri disciplina restituenda diligentiam contemplaberis. Ac ne singula familiæ Tuæ lumina celebrando sim longior, hîc, inquam, leges Majorum Tuorum laudes atque encomia, quæ nulla unquam oblitterabit oblivio. Tu verò,

) () (2

Prin-

EPISTOLA.

Princeps Celsissime, in quem omnes Majorum Tuorum virtutes admirabilis Dei Opt. Max. benignitas ac munificentia congeffit, & quodammodo ad compendium contulit, fr̄ere eximiis animi Tui dotibus, fr̄ere famâ Tui, fr̄ere dulcibus ante omnia Musis, & ad summam usque ætatem pervive, & felicissimis, Te spirante, populis impera. Paderbornæ Idib. April. MDCLXXI.

INDEX

Prin

)(

I N D E X
 LIBRORUM ET CAPITUM.
 LIBER PRIMUS
 DE ACADEMIA IN WESTPHALIA
 FUNDATA.

Cap. I.	P roœmium	pag. 1.
II.	Quanti Westphaliæ ingenia fecerit D. Carolus M.	4.
III.	Ante, & post Academias conditas è Westphalia egregios sapientiæ magistros prodiiſſe	5.
IV.	Humaniores literas in Germania præcipuo Westphalo- rum studio reſtoruiſſe	8.
V.	Westphali naturâ propenſi, & habiles ad doctrinam	11
VI.	Quibus rebus Westphali ad progreſſum in litteris adju- ventur	12.
VII.	De aliena è veteri Religione Academia in Westphalia tentata	14.
VIII.	Novum Evangelium cum ſummo Academiæ odio na- tum	17.
IX.	Philoſophia in Academiis non reſpuenda	20.
X.	De retinenda Academiæ inter ſe concordia	23.
XI.	De Pontificis Max. in approbandis Academiis auctorit.	25.
XII.	Contra Jordanem Canonicum Oſnabrugensem, qui unam in orbem terrarum Pariſienſem Academiam volebat	27.
XIII.	Cur expediat plures Catholicas Academias inſtitui	29.
XIV.	Gratiæ totiùs Westphaliæ nomine	33.

LIBER SECUNDUS
 DE ACADEMIA PADERBORNÆ
 CONSTITUTA.

Cap. I.	P roœmium	36.
II.	Academiæ fundatio Episcopum maximè decet. Pader- borna Episcopatum Westphal. urbium dignitate prima	37
III.	Religio Christiana Paderbornâ manavit in univerſam Westphaliam. Bonæ literæ in Westphalia ab initio comi- tata religionem Christianam	39.
	IV. Olim	

I N D E X

IV.	<i>Olim quoque & inferiores & sublimiores doctrina Paderborna floruerunt</i>	42
V.	<i>Viri sanctitate & doctrinâ illustres, qui è Paderbornensi Gymnasio prodierunt</i>	45.
VI.	<i>Paderborna Imperatorum in Westphalia proprium domicilium</i>	49.
VII.	<i>Nihil Paderborna eorum deesse, quæ ad Academiæ splendorem & commoditatem requiruntur</i>	54.
VIII.	<i>Neuhauf Illustrissimi Principis fundatoris domicilium situm esse, ubi olim Nero Claudius Drusus Augusti privignus Castellum Alifonem contra Sicambros condidit</i>	59.
IX.	<i>Summa rerum in Alifone castello gestarum, dum illud Romani tenuerunt</i>	63.
X.	<i>In quorum potestatem venerit Alifo à Romanis desertus</i>	71
XI.	<i>De occupato à Saxonibus Alifone, & origine Paderb.</i>	75.
XII.	<i>Instauratum videri Alifonem à Carolo Magno</i>	79.
XIII.	<i>Alifo sedes Episcoporum Paderbornensium</i>	82.
XIV.	<i>Gratiæ nomine civitatis Paderbornensis</i>	85

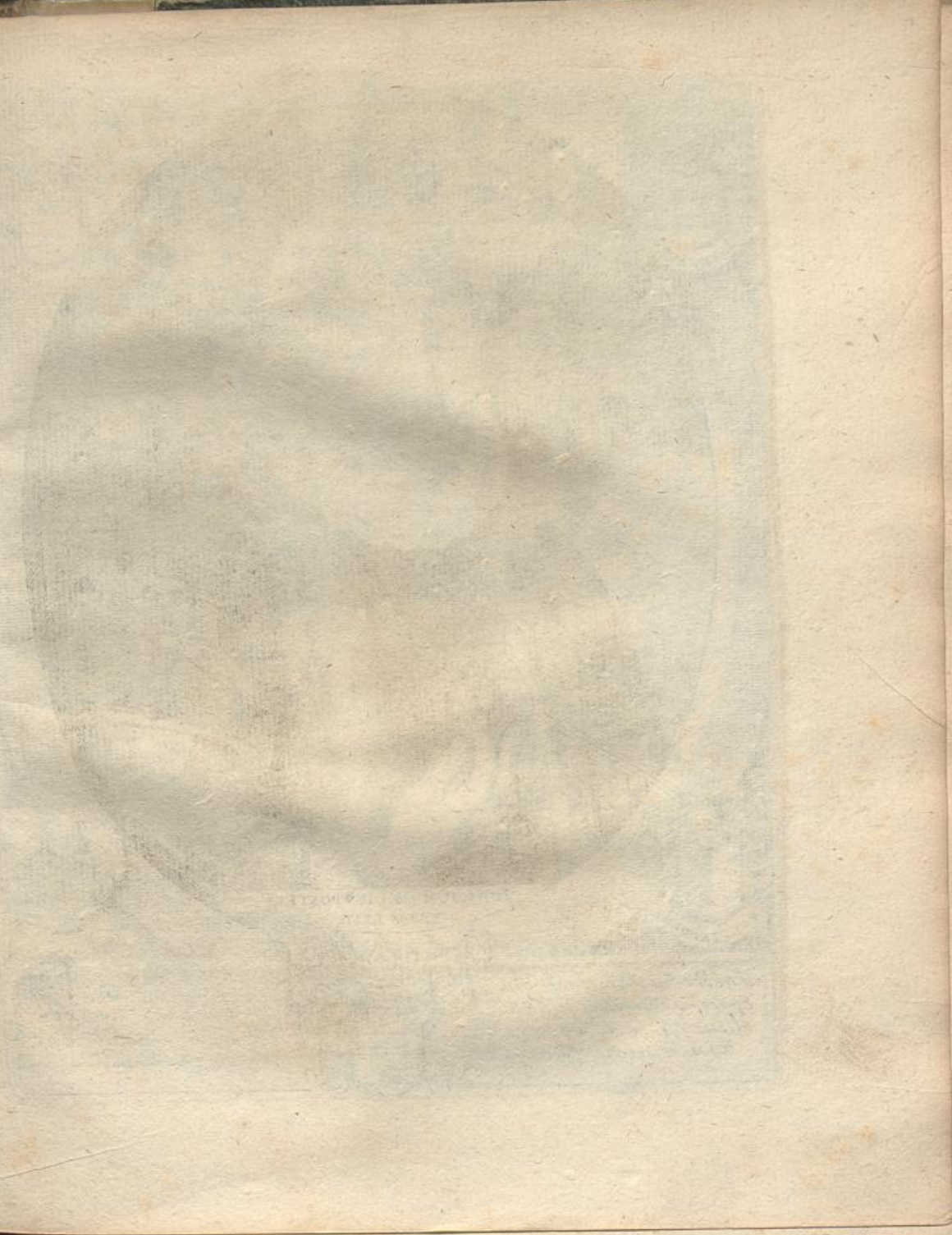
LIBER TERTIUS

DE ILLUSTRISSIMI PRINCIPIS IN FUNDANDA ACADEMIA CONSILIO.

Cap. I.	P roœmium	87.
II.	<i>Illustrissimum Principem, in fundanda Academia, suæ & Majorum præclaræ indoli respondere voluisse</i>	89.
III.	<i>Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Paderbornensem offendit, Principem in cogitationem Academiæ impulsisse</i>	95.
IV.	<i>Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publicæ consultum ivisse</i>	99.
V.	<i>Illustrissimum Principem, in Academiâ instituendâ, Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commodum & dignitatem spectasse</i>	112.
VI.	<i>Propriè dictam Academ. sine Jurisprudencia esse posse</i>	117.
VII.	<i>Illustrissimum Principem, condendâ Academiâ, eximiam suam in societatem Jesu voluntatem declarasse</i>	119.
VIII.	<i>Gratiæ Academicæ juventutis nomine</i>	125.

PANE.

2.
fi
5.
0.
f.
n
3.
I
5.
0.
2.
f
A
7.
e
0.
-
-
5.
7
9.
-
7.
n
9.
5.
E.

*Theodorus Furstenbergius
Episcopus Paderbornensis, et S.R.I.
electus 7 Junij. An. M.D.LXXXV.
XVIII. et sepultus Paderbornae*

*Dei et Apostolicae Sedis Gratia
Princeps. natus An. M.D.XLVII.
defunctus III. Decemb. An. M.D.C.
in eode Cathedrali.*

PANEGYRICUS,

NATALI DIE

ACADEMIÆ THEODORIANÆ

PADERBORNENSIS,

oblatus ejus munificentissimo

Fundatori,

Reverendissimo atque Illustrissimo Principi,

D. THEODORO,

EPISCOPO PADERBORNENSI,

S. R. I. PRINCIPI, DOMINO AC

PRINCIPI CLEMENTIS-

SIMO.

LIBER I.

De Academia in Westphalia fundata.

CAPUT I.

Proœmium.

Licet jam, Reverendissime & Illustrissime Princeps, tandem aliquando huic florentissimæ Juventuti erumpere pressam adhuc animis, clausamque lætiti- am, & sua erga Cels. V. studia, condito amplissimo in hac Urbe optimarum ar- tium domicilio jampridem inflamma- ta, publica gratulatione testari. Quanquam enim alte- rum jam annum hoc maximo, præstantissimoque benefi- cio

a

cio

cio sane frequentes utebatur, quoniam tamen necdum publice propositis iis literis, quibus Pontifex Maximus & Cæsar Academiæ nobis immunitates & jura concedunt, necessarius quidam splendor deerat, nos quoque gaudia ac vota nostra tantisper in hominum lucem, atque oculos proferre verebatur. At hodierno die quis jam obscure ferat sensum animi sui, cum ad earum literarum promulgationem ex omnibus prope Westphaliæ partibus concursus in hanc urbem fiant? cum tot mortales in te inhient tibi que gratias agere gestiant, à quo liberis suis potiores omnia avita paternaque hereditate esse paratas opes intelligunt? cum omnia DEI immortalis altaria, atque templa, perpetuam se jam tibi doctorum, præstantiumque virorum facultatem & copiam debitura fateantur? cum denique ipsa adeo oppida atque vici videantur, si fieri posset, ejicere se sedibus suis, atque ad hoc novum patriæ decus, hanc arcem disciplinarum, hoc munimentum avitæ religionis, seminariumque reip. coram intuentum velle pervolare? In hac communi lætitia, atque plausu nemo non intelligit, quantum flagitii sumus admissuri, si ad quos hæc præcipue tua merita pertinent, non omnibus, quibus licuerit, gratulationis officiis perfungamur. Quanquam hic omnium ardor, atque concursus non modicam ipse per sese nobis præbet gratulandi materiam. Est enim primus beneficii fructus, non indigno benefecisse: proximus non ingrato. Quos quidem immortalis tui beneficii fructus, jam nunc, Princeps Illustrissime, te ferre sentimus, & gratulamur ex animo, quando quidem animadvertis, te, hac prima Westphaliæ Academia molienda non in gentem aliquam inertem, atque à Musis abhorrentem, aut magnitudini beneficii æstimandæ imparem, sumptum, atque jacturam fecisse. Hæc enim hodierna alacritas, & faustæ preces omnium ordinum, perinde atque in communi quadam & eximia fortunæ prosperitate gratulantium, satis ostendunt & quanto vulgo sapientiæ amore teneantur, & hoc tuum bene-

beneficium quanti omnes faciendum putent. Sed cave existimes, Princeps Illustrissime, repentinum hunc esse quendam animi impetum jam primum tantæ rei novitate commotum. Est enim quædam indoles virtutis & sapientiæ, præclaris majorum institutis, exemplisque corroborata, quæ animos ad bonarum artium cupiditatem sponte sua assiduo rapit, quarum se tantam modo facultatem tuo beneficio nactos esse glorianur. Repetenti siquidem mihi memoriam præteriti temporis, atque animo recolenti, quæ adhuc fuerit in Westphalia magnitudo ingeniorum, quis ardor discendi, quæ laborum patientia, subit in mentem mirari, quo tandem fato acciderit, ut amantissima laudabilium doctrinarum natio tam diu integrum, atque perpetuum earum emporium desiderarit. Quæ de re existimavi nihil me alienum ab hujus diei splendore & lætitia esse facturum, si pauca apud Celsitud. V. verba facerem: idque ut mihi bona tua venia liceat, etiam atque etiam rogo. Cognosces enim ex iis quæ dicam, si omnes, qui jam inde ex eo tempore, cum primum Westphalia veritatis Christianæ lumen aspexit, has oras tenuerunt, modo à mortuis existerent, nihil ex iis, qui nunc adsunt, de studio ergate, atque officio, nihil agendis gratiis esse concessuros. Erit deinde cur præcipuam tibi quandam felicitatem gratulemur, qui DEI singulari munere id absolveris, atque perfeceris, quod antea tot viri graves, ac sapientes vel tacitis votis optaverunt, vel aliqua duntaxat parte tentaverunt. Discet denique nostra juvenus quousque jam progredi in bonarum artium studiis oporteat, tam certis, & expeditis abs te discendi præfidiis comparatis, sine quibus nostri majores tanta sunt in iis ingenii, & laborum contentione versati.

Quanti Westphalia ingenia fecerit D. Carolus Magnus.

Sunt enim ita fere comparati præstantes animi: cito arripiunt, quæcunque ad veram laudem, decusque pertinent, sibi que turpe ducunt semel inspectam in pura luce veritatem mediocri ardore complecti. Neque eo contenti, simul cum veritate, omnia persequuntur, atque appetunt præsidia & adjumenta veritatis. Vix Christiana veritas Westphalis illuxerat, cum ita non ejus modo, sed etiam liberalium artium, quarum illa comitatu plurimum gaudet, & opera utitur, amore sunt capti, ut brevi Carolum Magnum non magis bellicæ virtutis, quam politæ pacatæque doctrinæ peritum, & acrem æstimatorem, in eam spem adducerent, nulli cæterarum, quæ in ejus essent imperio, gentium, hanc sapientiæ & eloquentiæ gloria inferiorem futuram. Nam cum per id tempus inter suos, & Orientalis Imperatoris liberos nuptias conjunctum iri confideret, optaretque religiosissimus Princeps uti hac affinitate ad utriusque Imperii Ecclesias certa ac stabili inter se concordia vincendas, neque, in tanta populorum, qui ei parebant, multitudine, viri eruditi deessent ac disertis, quibus id negotium cum dignitate mandari posset, tamen eam habuit opinionem ingenii & industriæ nostrorum hominum, ut illos potissimum tantis rebus sustinendis, atque tractandis idoneos esse judicaret. Neque vero unum duntaxat sibi ex eis legatum delegit, (quod tamen in gente præsertim admodum nuper in CHRISTO conciliata perhonorificum fuisset) verum in Westphalia quoddam Orientalium Oratorum seminarium instituendum putavit. Itaque iis tabulis, quibus primam in Westphalia Episcopalem Ecclesiam Osnabrugi collocat, diligenter sanxit, ne unquam in ea Latinarum, Græcarumque literarum studia inter-

*Krantzius
Metrop. 4.
l. cap. 2.*

mit-

mitterentur, quod inde, conciliatis aliquando nuptiis, potissimum sibi placeret, quodcumque ex usu & dignitate Reip. foret, legatum in orientem decernere. Quare prudentissimus Imperator satis ostendit, quid jam tum sibi de Westphalorum ingeniis polliceretur, quos primum efflorescentes arbitraretur, in luce ipsius facundiæ, omnisque liberalis scientiæ inventricis Græciæ, iis ipsis artibus, quas illa maxime venditare solet, totius Occidentalis imperii dignitatem tueri, & illustrare posse. Neque vero Carolum sefellit opinio. quanquam enim illud ejus de nuptiis consilium Græcorum levitate non processit, non tamen ideo destiterunt unquam nostri homines usque eo præstanti labore ad summam eruditionis gloriam eniti, dum, quorum gratia Carolus illustre linguarum gymnasium condiderat, subtiliorum quoque disciplinarum publicam sedem aliquando mererentur.

CAPUT III.

Ante, & post Academias conditas è Westphalia egregios sapientiæ magistros prodiisse.

ID quam mature sint promeriti vel ex hoc licet intelligi, quod cum cæteras fere gentes, cum primum ad Christiana sacra, civilemque cultum traducuntur, complures annos exterorum magistrorum disciplina ante formari necesse sit & perpoliri, quam ex iis ulli ad cæteros docendos idonei possunt existere, tamen hujus tanta fuit soli benignitas, ut simul coli cœperit, simul sapientissimos antistites proferre. Quid enim Hatumaro, quid Badurado hujus Ecclesiæ primis Episcopis earum artium defuit, quæ in laudatissimis populorum magistris prædicari solent? At hos ex eorum numero fuisse accepimus, quos gente perdomita Carolus obsides accepit. Ab his acceptam pietatis literarumque gloriam plurimi, quorum memoria Ecclesiarum cœnobiorum-

*Adamus
Brem.
Chronica
Corbeien-
sis.*

que litteris consecrata est, non modo propagarunt ad posteros, verum etiam in longinquas & barbaras gentes incredibili labore sparserunt. Neque enim ignorare potes, Princeps Illustrissime, VVestphaliæ primaria collegia, ac cœnobia, atque inprimis finitimam terris tuis Corbeiam, eorum prope omnium fuisse gymnasium, qui ulteriorem Saxoniam, Vandaliam, Daniæ primis Christianæ fidei præceptis & bonis artibus imbuerunt. Hinc enim Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Unno, Sigbertus, aliique viri immortalitate dignissimi prodierunt, qui morum sanctimoniam, & scientiæ copiis, quicquid inter Visurgim, & ultimos Borealis oceani sinus terrarum jacet impleverunt. Neque vetustis modo illis temporibus tales VVestphalia viros pariebat, verum etiam ante annos circiter trecentos, cum nobilissimus equester ordo digna suis natalibus, suaque animi magnitudine in Livoniam expeditione suscepta, populos ad eam diem à CHRISTI sacris averfos debellare, & subjugare decrevisset, una cum iis multi indidem pii, eruditique homines sunt profecti, qui quos illi armis vincerent, ipsi religione, & humanitate excolerent. Cujus rei, ut historiarum monumenta deessent, testes esse possunt nobiles, & locupletes Livoniæ Ecclesiæ, quæ se ad nostram usque memoriam VVestphalis fere præsulibus regendas dederunt. quippe visum est illis æquum esse, ut illi Ecclesiarum opibus fruere, quorum eas majores suo labore, doctrina, præclarisque exemplis instituisset. Hujusmodi hominum incredibile dictu est, quantam copiam aluerit VVestphalia, cum in Ecclesiæ Collegiis, religiosisque domibus omnis Christianè vivendi, recte sentiendi, atque dicendi ratio traderetur. Sed cum in iis domiciliis ii fere soli formarentur, qui sanctioris vitæ genus inire statuisset, perspicuum est non perinde ad multos ejus disciplinæ fructum permanasse, atque si nostrarum Academiarum more, omnibus honestarum artium amantibus adolescentibus promiscue patuissent. Verum
hoc

hoc incommodum iis temporibus fuit VVestphaliæ cum pluribus regionibus commune. At postquam Principum beneficio ea gymnasiolorum publicorum forma, quæ hodie est in usu, tandem increbuit, proprium ejus malum fuit, in tanta præstantium ingeniorum ubertate Academia carere. Quanquam VVestphaliæ Academia defuit, Academiis VVestphali nunquam defuerunt. Si enim eæ quæ in Germania & antiquitate, & celebritate nominis cæteris antecellunt, eorum imagines recensent quorum sunt ingeniis, & laboribus plurimum exultæ, reperient ab ipsis incunabulis plurimum sibi splendoris à VVestphalis accessisse. Certe, ut alios præteream, cum paucas etiam Academias haberet Germania, ad Concilium Constantiense, quo constat delectum eruditiorum hominum florem convenisse, à duabus primariis duo VVestphali viri eruditione & auctoritate præstantes publice communi consensu missi memorantur. Aderat Colonia Agrippiensi Theodoricus de Monasterio Theologiæ Doctor, qui & verba in conventu habuit ad Patres, & in eorum numerum est allectus, qui in pestilentem Joannis Hussi doctrinam Concilii auctoritate, inquirerent. Aderat ex Heidelbergensi gymnasio Conradus de Sufato & ipse Theologiæ Doctor, atque apud Ludovicum Comitem Palatinum gratiofus in paucis, qui voluntate rotius Concilii ad Petrum cognomento de Luna, qui se Benedictum XIII. ferebat, in ordinem redigendum, in ultimam Hispaniam, inter alios, legatus est profectus. Erfurtum vero inter præcipua sua lumina commemorat Godeschalcum Grefemundum Meschedensem, clarum in primis rerum divinarum scientia, cujus germanus eodem tempore Moguntiæ Medicus ac Philosophus habebatur eximius Theodoricus. Sed hujus famam in eadem Academia filius obscuravit, & ipse Theodoricus, quem Erasmus alicubi hominem appellat ab ipsa natura ad humanitatem, ad bonas litteras, ad eloquentiam illam verè Atticam, sculprum ac factum. Sed quid

*sess. 23.**sess. 16.**Trith. de
script. Ec-
cles.*

Annot. ad
ep. 9. 3.
Hieronym.

quid necesse est omnium Academiarum tabularia excutere, cum sat multa à Westphalis relictæ teneamus in eorum libris eximiæ litteraturæ documenta, è quibus cognosci liceat, quantum vivi Doctorum exedras ornaverint, quorum tanto intervallo, defunctorum lucubrationes, legentium & laudibus & profectu celebrantur? Ac recentibus quidem Academiis cum vigeret etiam illud minus comptum & amœnum, subtile tamen, & argutum disputandi scribendique genus, Theologiam, ut de ea præcipue loquamur, scriptis illustrarunt, præter Susantensem, & Meschedensem, de quibus memini, Henricus de Coesveldia, Wernerus Rollevincius, Henricus de Hervordia, Hermannus de Soldis Osnabrugensis, Hermannus in Campo, Henricus de Werlis, & alii complures, quorum extant plena eruditionis, ut iis temporibus, ingenii monumenta,

CAPUT IV.

Humaniores litteras in Germania præcipuo Westphalorum studio restoruisse.

AT vero postquam NICOLAI V. PONT. MAX. auspiciis cultiora litterarum studia primum in Italia revixerunt, cum pleræque omnes Academiæ Germaniæ, rationibus sane levibus retardatæ, quas alicubi persequitur ac refellit Æneas Silvius, ea admittere, & tractare cunctarentur, Westphali nostri, tempus hoc demonstrandæ suæ in bonas litteras voluntatis, minime prætermittendum rati, relictas ab aliis, atque despectas non modo sibi recipiendas, sed etiam ornandas, atque omni ope toti Germaniæ commendandas, existimarunt. Princeps tam illustris facti Rudolphus à Langen, vir equestris in Westphalia ordinis, & in maxima Ecclesia Monasteriensi Canonicus fuit. Is enim cum una cum Mauritio Comite Spiegelbergio Canonico Coloniensi, & Rudolpho Agricola, in Italia Francisco Philelpho, Theodoro Gazæ, aliisque utriusque linguæ instauratori-

Lib. de e-
duc. Liber
ror. ad La-
dislaum
regem c. 6.

toribus dedisset operam, tantosque haberet progres-
sus, ut is, quem modo nominavi, Agricola ab hoc demum
viro aliquando, ut ipse loquitur, *priscam insolenti Italia,*
& propemodum occupatam bene dicendi gloriam extor-
queri posse confideret; reversus in patriam nihil habuit
antiquius, quam ut ad quarum artium quasi mercatum
quendam erat profectus, earum suis popularibus copiam
faceret. Ille igitur fuit ut cecinit quidam,

In Epist.

*Alexander
Hegius in
epigramm.*

Primus Melpomenen qui rura in Westphala duxit.

In Westphala autem? imo vero, si verum amamus, omni-
no post restitutas litteras, primus Germanorum erudi-
tum carmen scribere cœpit. Scripsit & multa soluto
sermone perquam diserte, & veteres illos elegantium ar-
tium auctores prope primus, quasi postliminio, juven-
tuti restituit. Etenim Conradum, è Comitibus Ritber-
gensibus, Monasteriensem Antistitem, magni animi
Principem, sua auctoritate perpulit, ut in ludo littera-
rio, qui erat in ea urbe ad D. Pauli, repudiatis barbaris &
incultis minime idoneorum magistrorum præceptiun-
culis, exemplo, atque instituto earum scholarum, in qui-
bus erat in Italia versatus, vetusti scriptores utriusque
linguæ explanarentur. Res variis, ut fit, consultationibus
in id tempus extracta est, quo in ea Ecclesia Scholastici
munus sustinebat vir magno natalium, & prudentiæ
splendore Wennemarus Horstius, ex ea ipsa familia,
quæ amplissimum hujus nunc Ecclesiæ Decanum tulit;
is ascitis in eam rem viris litteratis è Langii fere discipli-
na, atque contubernio, universum Gymnasium Timan-
no Camenero, cujus extant de Philosophia naturali
commentationes, administrandum dedit. Neque verò
hic VWestphalorum ardor unius urbis finibus coërce-
ri potuit, sed annitente eodem in primis Langio, ludis,
in celeberrimis quibusque oppidis, apertis, omnibus u-
triusque linguæ, omnisque politioris litteraturæ copiis
Westphalia redundavit. Quid quod VWestphalorum stu-
dio, ac labore in alias quoque Germaniæ oras perma-
narunt?

citatum

b

narunt?

narunt? Siquidem Daventriæ versabatur Alexander He-
gius homo Westphalus, cui Langius, quondam ejus
condiscipulus, è bibliotheca, quam secum ornatam, & lo-
cupletem ex Italia derulerat, libros à doctissimis illis Italiæ
magistris nuper editos in lucem, sane quam benigne &
ultra mittebat. His cum ille assiduo volvendis fieret
quotidie eruditior, discipulos, atque æmulos studiorum
suorum habuit Desiderium Erasmum Roterodamum,
Joannem Murmellium, Ludovicum Bavingum, alios-
que complures. In his Conradus quoque Goclenius Pa-
derbornensis fuit, qui postea in nobilissima Academia Lo-
vanienti è primis fuit ejus Collegii professoribus, quod
ad illustrandas linguarum præstantissimas sapienter insti-
tutum, trilingue dicitur; plurimumque sua ætate, di-
cendi laude præstitit. Eum hujus artis præcepta traden-
tem, audiit inter alios Adolphus Comes Schaumburgius,
qui deinde Coloniensis Antistes renunciatus, veteris fuit
religionis instaurator & vindex, plurimumque, Prin-
ceps Illustrissime, jam tum exsplendescentem indo-
lem in tenera tua dilexit ætate. Tulit præterea Paderbor-
nensis ager eadem tempestate Ludovicum Dringebur-
gium, qui ad excitandas easdem mansuetiores litteras,
magnis propositis præmiis Selestadium in Alsatiam
evocatus, Joannem Reuchlinum, Beatum Rhenanum,
Jacobum Wimphelingium, aliosque erudit, qui dein-
de insigni scientiæ fama claruerunt. In Bataviam primus
eadem præclara studia, eodem hortante, & adjuvante,
Langio, Antonius liber Sufatensis invexit, è cujus disci-
plina Alardus Amsterodamus, doctissimus ac politissi-
mus Lovaniensis Theologus, alique clari in litteris homi-
nes prodierunt. Quo quidem tempore nihil mihi West-
phaliæ videtur ad immortalem gloriam præter te unum,
Princeps illustrissime, defuisse. Si enim tui similis quis-
piam Mæcenas fuisse exortus, qui severas illas veterum
Academiarum doctrinas hac nova humanitatis, & elo-
quentiæ dulcedine temperasset, unoque utrasque do-
micilio

micilio collocasset, nã! is facile omnibus numeris abso-
lutam Academiae formam primus Germaniæ demon-
strasset

CAPUT V.

*Westphali natura propensi, & habiles ad
doctrinam.*

EQuidem sic sentio: quantum inter frugiferas arbo-
res, & eas interfit, quæ præter foliorum speciem, &
umbram nihil afferunt, tantum ea gymnasia quæ
sciendi studia, cum linguarum cognitione conjungunt,
iis præstare, quæ soli poliendo sermoni, sunt consecrata.
Neque id nostrates fugit, quorum ut quisque est inge-
niosissimus, ita non contentus his Minoribus artibus, ad
sublimiorum rerum disciplinas nativo quodam impetu,
quando domi facultas non datur, in longinquas terras
rapitur. Quod enim est in Germania, aut superioribus
annis fuit paullo florentius Gymnasium? quis doctorum,
hominum cœtus? quis denique discendi ac proficiendi lo-
cus, qui non Westphalorum sit ingeniis illustratus? Illi
vero quos rei familiaris inopia patrios fines egredi non fi-
nit, non satis illa aviditate, qua in his litteris percipiendis
sunt versati, quarum erat domi copia, declararunt, quid
in iis studiis essent facturi, quæ continent naturale quod-
dam pabulum præstantium animorum? Quibus tamen
si Westphalia adhuc publicas sedes nullas posuerat, ta-
men quam crebri in ea sunt, & celebres ludi? qui concur-
sus, ardorque discantium? quæ certamina æqualium?
quæ cohortationes, & gratulationes parentum? quis la-
bor, & assiduitas magistrorum? Academias profecto com-
memorare possum, quæ celebritate & frequentia nullo
modo sint cum puerilibus Westphaliæ ludis comparandæ
Quem enim horum nominare possis, qui vastitatem & so-
litudinem, ut illæ, metuant? quo, dilabentibus civium po-
pulariumque liberis, externos, & peregrinos auditores
prope pretio conducera necesse sit? qui fucatae libertatis

illecebris, & indecoris immunitatibus ad pelliciendam juventutem indigeat? Westphalorum ea semper fuit discendi cupiditas, ut & suis gymnasiis complendis soli sufficiant, & plurimum inde redundet in externa. neque vero multum prensandi parentes, ut filios suos ad studia incumbere patiantur, quippe cum ipsi quoque ruri, atque in mapalibus nati, qui nullam doctrinæ partem attigerunt, non temere quemquam filiorum litterarum profus expertem velint. Itaque diu aliis est prius studendum, quam studia amore esse digna cognoscant: VVestphalos jam inde ab ipsis incunabulis quidam ad discendum genius extimulat. ut vel inde conjectura liceat assequi, quantus sit in VVestphalia proventus illustrium ingeniorum. Est enim ingenium quidam mentis oculus, qui quo majus luce gaudet, atque exire gestit e tenebris, hoc est fanior, & ad cernendum, ac perspicendum acutior. Ejusmodi cum tanta sit in VVestphalia multitudo, quibus, Illustrissime Princeps, velut inusitatum jubar optatam hodierno die lucem affers, non est metuendum ne unquam defint, qui ad eam accipiendam, & fruendam anhelent, seque ob immortale hoc patriæ decus æternas tibi gratias debere fateantur.

CAPUT VI.

Quibus rebus Westphali ad progressum in litteris adjuventur.

NEque vero minore contentione Westphali studia persequi tolerant, quam arripuerint. est enim huic genti cognata incredibilis quædam industria, quæ exterorum quoque hominum præconium meruit. Sunt enim ab Erasmo hæc ipsa scripta in epistola ad Thomam Morum summum illius sæculi lumen. *Westphalus, inquit, populus, ut vulgo rudior habetur (nempe à tuis Batavis, mi Erasme, politis scilicet hominibus) ita multos nobis dedit summis ingeniis, minimeque vulgari doctrina præditos. Non aliud genus mortalium patien-*
tius

tius laborum est. Rara profecto singularisque laus. Quæ enim duæ restam ægre in uno homine, ne dicam gente, copulantur, quam ingenii magnitudo, & laboris contentio? fere enim qui ingeniosi, iidem sibi præfidentes, plurimum otio se dedunt, ne minus ingenii habere videantur, si plus laboris assumpserint. Atqui contra fieri oportuit. Ut enim quo fœcundior est ager, hoc operam coloni remuneratur uberius: ita præstantissimum quodque ingenium hoc est fructuosius, quo diligentius, instantiusque colitur. Neque vero parum affert momenti ad promovenda studia Westphalorum, celeritati ingeniorum adjuncta modestia, & ab effrenatis motibus alieni mores. Sic enim plerosque omnes natura comparavit, ut facile imperare animo suo, suæque vitæ modum tenere condiscant. quo quidem nihil est ad accipiendos sapientiæ fatus accommodatius. Ejus rei video ab harum rerum prudentibus duo argumenta sane luculenta proferri. Alterum, quod cum plures fere è Westphalis, quam cæteris Germaniæ populis, quotannis propter discendi cupiditatem in alienas terras demigrent, multi item quotannis in patriam se referant, incorruptam tamen adhuc, atque integram ab omni depravato exterarum gentium more Westphaliam tueantur. Eadem semper in victu cultuque frugalitas: idem in moribus candor: eadem in dictis factisque constantia. Longissime enim absunt ab eorum errore, qui tum demum se præclare peregrinatos arbitrantur, cum quot gentes accesserint, totidem peregrinis vitiis obsiti revertuntur. Itaque cujusmodi eum expressit Homerus, quem imaginem posteris proposuit Sapientiæ, tales plerosque Westphalorum fingit natura, format educatio, confirmat industria, ut non magno negotio & Sirenum blanditias, & artes filiarum Solis prætervehantur impune. id qui norit eum demum scito certissimum ad absolutam sapientiam cursum tenere posse.

Alterum quoque indicium facilis & pacatæ naturæ commemorant, quod nulla Germaniæ gentium plures procreavit, qui in alienis rebus publ. honoribus, atque muneribus vel minore invidia sint ornati, vel majore omnium commendatione perfuncti. Nulla siquidem est non dico illustris, & splendida, sed omnino paullo lautior Westphaliæ domus, quæ non aliquos è suis majoribus laudare possit, extra patriam in aliquo vel viri Principis Consilio, vel alicujus reip. Senatu, vel aliquo denique Ecclesiastico, aut civili Magistratu iis quoque faventibus versatos, qui se præteritos, jure queri posse videbantur. Sic enim induxerunt animum plerique mortalium, cujusque commoda, atque ornamenta civitatis, civium esse oportere. ad ea si alienus adspiret, omnibus est invidiæ telis expositus, quæ quisquis evitare desiderat, eum necesse est usque eo animo suo posse imperare, ut neque ulla improbitatis significatione nudum latus calumniis præbeat, & se facile in tam excelso virtutis fastigio collocet, quod nulla invidia possit attingere. Quæ omnia, quid aliud significant, quam in Westphalorum indole innata atque inclusa singularis cujusdam semina virtutis, quæ si tempestiva cultura tantisper foveantur, atque adolescant, dum justam maturitatem assequantur, intellexisti, Princeps Serenissime, brevi Westphaliam universam plurimis, & maximis ornamentis, atque præfidiis non ad suam modo, verum ad totius Christianæ reip. utilitatem abundaturam.

CAPUT VII.

De aliena à veteri Religione Academia in Westphalia tentata.

Quare nunquam tibi pro eo ac meretur hoc tam diu optatum beneficium, gratiam Westphalia referet. Tu enim primus in media ejus luce campum aperuisti, in quo nostrorum hominum industria, in exiguum gyrum paucarum nuper disciplinarum compulsa,

pulsa, libere tandem ad omnem Sapientiam excurrere, cognoscique possit. Tibi debet omnis posteritas, quod quæ majores nostri litterarum decora, atque præsidia peregre petebant, ea jam domi, te auctore nascantur, atque ita patriam, quam adhuc parentem tantum, & altricem suam vocabant, deinceps, tuo beneficio, eorum quoque bonorum procreatricem sint habituri, quæ sola, cum semel possidere cœperimus, nunquam nostra esse desinent. Est vero aliud quoque quod divinæ providentiæ gratulemur. neque enim mihi tam lætandum videtur, quod aliquando hoc doctorum hominum seminarium in Westphalia sit conditum, quam quod eam mentem veteris, atque Orthodoxæ religionis colenti Principi potissimum injecerit. Neque enim defuerunt qui secessione ab Ecclesia Catholica facta, Westphalam post annos jam demum octingentos veritatem se docturos professi, suis novis opinionibus, Academiarum more non modo Ecclesiarum opibus, sed etiam Ecclesiasticis Principibus administris extruere gymnasia laborarunt. Fuit in eo numero superiore seculo Arnoldus Burenius, cujus extat oratio sane verbosa ad Franciscum Monasteriensem Episcopum, non sine præfatione Philippi Melanchthonis. In ea principio mirifice laudat Episcopum, quod *incredibili totius prope Germaniæ admiratione, à Pontificia illa, ut ipse loquitur, impietate ad puram Christi doctrinam* (Lutheri deliramenta dixisse oportuit) *se transtulerit.* deinde persuadere conatur, *ut Westphalæ juventuti ludum aperiat, qui non solum inferiorum artium tractatione, sed etiam Theologicarum rerum, & Jurisprudentiæ professione nobilitetur.* Addit, incredibile esse, quanta futura sit istius beneficii gloria. : *Unum illum ex omnibus Episcopis, quibus unquam Westphala Ecclesia, atque Resp. fuerit commissa, extitisse, qui primus in illam Ecclesiam sacrosanctam Evangelii doctrinam, & in scholam, vere piam, & salutarem institutionem, omnibus ineptiis impiisque somniis ex illis detur-*

deturbatis, intulerit. Hæc ille. Ac sane si quod unquam fuit tempus oblatum Westphaliæ divinitus, quo merito poterant omnium animi ad Academiæ cupiditatem erigi, hoc profecto illud fuit, cum ampla, & valida in primis Urbe ex Anabaptistarum fanaticorum hominum, & omnium honestæ doctrinæ conjuratorum hostium dominatu, in libertatem vindicata, omnes vehementer quoddam dementissimæ illius inscientiæ, atque barbariæ, tam recenti malo, odium percepissent. Itaque post receptam urbem, eorum qui ludum in illa litterarium, de quo nuper dixi, celebrabant, duo admodum millia censa fuisse accepimus. Cum ergo ad minorum, ut ita dicam, gentium artes, tanti concursus fierent, quid futurum fuisse putemus condita Academia, in qua sublimiorum quoque doctrinarum studia viguissent? Sed nimirum hujus meriti gloriam DEUS tuæ Celsitudini, Princeps optime, reservabat. Neque vero, qua fuit in nos bonitate, commisit, ut civitas vixdum illa turbulentissima tempestate perfuncta, eis cathedras, & subsellia erigeret, qui primi ejus commovendæ duces extiterant. Quis enim est rerum illo tempore gestarum tam rudis, qui nesciat Lutherianos prius in Catholicos, quam in Lutherianos Anabaptistas, coortos, his faces ad rempubl. turbandam prætulisse? Quis ignorat huic ipsi Francisco, ad quem scribit Burenus, non Anabaptistas modo, sed etiam Lutherianos rerum novarum, & seditionis pœnas dedisse? Ac fuit ille quidem deinde, nescio quo illorum temporum fato, eo delapsus, ut haud dubie eorum partibus faveret, quorum sceleratos impetus ante compererat: ne tamen ei Episcopatus, Pontificis Max. sententia, ut erat institutum, abrogaretur, supremum Canonicorum Collegium, ob magna viri in Ecclesiam merita, intercessit, deditque operam ne quid præterea res Catholica detrimenti caperet. Verum, quæ, malum, est hujus hominis impudentia? primusne Franciscus sacrosanctam Evangelii doctrinam in Westphaliam intulit?

*Vide
Laur. Fabricium
exam. In-
quis. Monast. c. 7.*

tulit? itane? tot sanctitate & doctrina illustres antistites, qui à fundata in histerris Christiana religione Ecclesiam gubernarunt, expertes Evangelicæ doctrinæ fuerunt? quid? antequam Petrus Werthemius ad res novas molientes Monasterium Marpurgo mitteretur, scholæ ineptiis, & somniis refertæ erant?

CAPUT VIII.

*Novum Evangelium cum summo Academia-
rum odio natum.*

SCio quæ ille somnia intelligat, nempe Missam, Purgatorium, Sanctorum invocationem, & similia Ecclesiæ Catholicæ dogmata, quæ sapientissimus quisque veterum Patrum complexus est, ut nemini possit esse dubium, quin illi potius somnient, qui ista repudiant. At ego in hoc ipso de quo agimus Academiarum negotio tam planum facio ipsos illos novi Evangelii architectos somniasse, seu potius delirasse, ut ex eo, quod iis circa has artes contigit, in quibus erant inde ab ineunte ætate versati, conjici possit, eos cum toti antiquitati in gravissimis fidei decretis somnia objiciunt, omnino de potestate mentis exisse. Quæro enim ex Burenio, num hic ille Philippus, cujus præconio suam orationem commendari voluit, non aliquando Academias, & bonarum litterarum gymnasia sit execratus, & insano odio persecutus? Quæro num meminerit anno Salutis nostræ M. D. XXI. æneiformis excusam esse orationem Didymi Faventini nomine, contra Thomam Placentinum? num ignoret hujus orationis ab ipso Luthero auctorem laudari eum, de quo nobis sermo est, Philippum Melanchthonem? In ea porro oratione hæc sunt verba: *Ne nullæ essent in Christianismo scholæ, Academiæ generalium studiorum, quas modo universitates vocant, conditæ sunt. Atque hoc consilio mirum est, quam placeant sibi, quam salutare putent, quo non aliud repererunt neque perniciosius, neque magis impium, & quod video non Pontificibus,*

*Ep. Lat.
tom. 2. ep.
ad Spalat.*

c

sed

sed ipsi deberi Satanae, qui h quo unquam, hoc certe casu, egregie imposuit Christiano populo. Equidem sapientem virum fuisse judico Wiclepbum Anglum, qui omnium primus, quod ego sciam, vidit universitates esse Satanae synagogas. Et quid dici vel pium magis, vel sapientius potuit? Hæc Philippus, alludens ad illud Wiclephi pronunciatum, quod inter alia Concilium Constantiense damnavit: Academiæ, Collegia Academica, studia, & insignia magistralia vana gentilitate esse introducta, & tantum Ecclesiæ prodesse, quantum prodest diabolus. Ac ne quis dubitaret num hoc odium esset ab ipso genio novi Evangelii, ipse ejus parens Lutherus simul in Ecclesiam furere & bacchari cepit, Academiæ omnibus maledictis infectabatur, & exagitabat. Suntne hæc Lutheri verba? Ex isto fumo (de quo S. Johannes in Apocalypsi) prodeant locustæ istæ, quæ omnes cathedras occupant, omnia gubernacula administrant, ut Academiis ab initio mundi Satanas nihil excogitarit presentius, ad vastandam fidem, & Evangelium toto orbe. Ibidem eas comparat cum valle Tophet, & cum fano Moloch. Alibi appellat asinorum bipedum stabularia: alibi portas, & januam inferi. Est ubi vocet Antichristi lupanaria: Diaboli tabernacula: Synagogas synagogarum Satanae. Adjunxit ad hæc & alia convitia, magna & impudentia mendacia. An non est mendacium, Academiæ Aristotelem Christo equavisse, quantum ad auctoritatem, & fidem? Verbo & ratione docendi solvere mandata Dei? Christum & novum Testamentum longius ex mundo exterminasse, quam Judæos, & Turcas? denique in Academiis sub titulo doctrinae Christianæ non nisi pugnantissima Christianæ fidei doceri? Videntur ne Tibi, Princeps Illustrissime, hæc vigilantium, an somniantium? prudentium, an insanorum voces? Sed, audi facta haud paullo dictis stultiora. Anno M.D.XXII, cum Lutherus metu Caroli V. Cæsaris in Pathmum, ut ipse insolentissime appellabat, secessisset, interea Wittembergæ Andreas Carolstadius, & Philippus Melanch.

sess. 15.

Lib. de abrog. Missa. l. de institut. pueris. Oper. in Ps. 22. Et contra Cathar. l. de Missa privata. In conc. habita Kal. Jan. 1522. Colmaria edita l. contra Latomum. Lib. contra Cath. Lib. de abrog. Missa. Conc. Kal. Jan. Col.

Ianchthon, Lutheriano cestro perciti, cogitarunt quemadmodum doctrinam, quam Lutherus, si diis placet, devocasset de cælo, factis persequerentur. Ergo, cum inter alia tam insigne ejus in Academies odium haud dubiis argumentis perspexissent, juventuti quæ in Academia Wittembergensi studia litterarum æmulabatur, auctores fuerunt, ut combustis libris, spretoque gymnasio in opificum se disciplinam darent. Neque dubitarunt, cujus suaves fuerant, ejusdem consilii duces esse, nam Carolitadius, in villa haud longe ab urbe ex Doctore Theologiæ de improviso agricola, ac rusticus evasit: Philippus qui Philosophiæ magister erat, pistori suam operam navare cœpit. Hoc tantorum Theologorum decretum, inquit Staphylus, fuse longeque dimanavit in plerasque urbes Germaniæ. Et, ut reliquas taceam, scimus Vratislaviæ, & Suidniciæ in Silesia biennium ludos literarios oclusos fuisse, & plane extinctos: nec quicquam ab istorum sectariorum discipulis lectum, præter textum sacre Scripturæ. At, inquit, Lutherus, & Philippus, mutata postea voluntate, auctores ubique fuerunt per Germaniam instituendarum scholarum, neq; obscurum est, eos qui eorum instituta sectantur, passim gymnasia habere publice informandæ juventuti. Principio non ideo non somniarunt, quod aliquando suo illo somno excussi aliter, ac prius censuerunt. Imo vero vel indeliquido constat somnia fuisse, quod tunc ab iis damnata & explosa sunt, cum eos isti sapientiores fuisse confitentur. Deinde est quod gratias Principibus agamus, qui cum Anabaptistarum exemplo didicissent, quantum ad perturbandam remp. virium haberet novo Evongelio armata barbaria, mature ne id malum latius serperet providerunt. Quam in re videntur mihi fecisse, quod, ut ex Timæo narrat Athenæus, Prætores olim Agrigentini, ebriosis quibusdam juvenibus. Cum enim hi vino madidi in eam devenissent amentiam, ut cum in taberna federent, triremi sibi per mare vehi, & tempestate jactari videntur, eaque per suasionem supellectilem omnem, at-

Colloquium
Altenburg.
Suvius.
Staph. apolo-
g. p. 3. de
consens.
Evangelic.
§. Bibliista.

Lib. 2.

que adeo lectos ipsos, velut allevandæ navis causa projicerent foras, exciti tali insolentia magistratus, infanientes objurgarunt, ac ne amplius ad eum modum se vino repleverent severe monuerunt. Illi admoniti projicere quicquam desierunt, sed ita ut hærent etiam nonnullæ reliquæ delirationis. Nam & Tritones prætores appellabant, & se ingenti tempestate perfunctos querebantur, & iis se in patria, velut suis liberatoribus statuas posituros esse promittebant. Nimirum necdum vini, à quo illa vœfania proficiscebatur, vis tota remiserat. Neque vero fuisset quicumquam tam vœcors, qui his hominibus, quicumquam suppelletilis, quod non projectum, & perditum vellet, custodiendum prius daret, quam essent omni pristinæ aberrationis periculo liberati. Atque spectavimus quidem Lutherum, & Philippum novo Evangelio ebrios, non lances, & lectos, sed optima nostrorum instituta majorum, & pulcherrima reipubl. vel ornamenta vel subsidia abjicientes. num illi admoniti penitus se ab illa infania removerunt? an non quasdam ejus notas est intueri? denique an non illa a novo Evangelio profluxit? num igitur illa potest, nisi eo prorsus sopito, atque extincto, omnino conquiescere? Certe Erasmi, quem credo isti recte de litteris existimare posse non diffitentur, hæc fuit sententia: Ubi regnat Lutheranismus, ibi literarum est interitus.

Lib. 19.
epist. ad
Pyrckheimerum.

CAPUT IX.

Philosophia in Academiis non respicienda.

VERUM id jam non ago. satis mihi fuerit ostendisse eos manifesto sua confessione somniasse, qui Catholicis Academiis somnia objectare non sunt veriti. Deinde non satis tuto iis hominibus Academiarum curam committi posse, qui tam flagitiose delirarunt ut tanquam exitiosas reipubl. damnarent, præsertim si nonnulla etiam in iis tantæ dementiæ usquam vestigia appareant. Dixi enim horum furorem perinde ut illorum Agrigentinarum non simul totum esse compressum. Id vel ex eo constare potest,

potest, quod etiam postquam Philippus à furno ad scholas rediit, tantisper honores Academici nemini more majorum mandati sunt, donec Electoris imperio intermissus pluribus annis mos aliquando referretur. Sed videor mihi in Burenii quoque verbis quædam observare relictæ stultitiæ argumenta. Quid enim causæ censes esse, Princeps Illustrissime, cur Burenus nullam sua oratione Philosophiæ mentionem faciat: cur ante Theologiæ studium solas inferiores artes requirat? Nimirum talem Academiam moliebatur in Westphalia, cujusmodi ex Lutheri præceptis tunc institui poterat, cum tamen etsi de infinito illo Academiarum odio non nihil remisisse videbatur, tamen Philosophiam, præsertim Aristotelis, necdum concoquere ullo modo poterat. Ita enim ille scripserat anno M. D. XX. in libro de reform. Reip. Christianæ ad nobilitatem Germanicam: *Suadeo, inquit, ut libri Aristotelis, Physicorum, Metaphysicæ, de Anima, Ethicorum, qui hæcenus omnium optimi habiti fuere, penitus aboleantur & exterminentur; cum omnibus illis, qui rerum naturalium explicationem & cognitionem se tradere profiterentur: cum ex illis nihil vel naturalium, vel spirituum rerum disci, vel doceri queat.* Neque vero id postea mutavit. quamvis enim libellum composuit de instituendis scholis, tamen cum earum formam describit, multus ille quidem est in prædicando linguarum studio; de Philosophia restituenda nihil præcipit; ut satis appareat, nunquam cum eo in gratiam rediisse. Talis igitur, ut opinor, Academiæ speciem cum animo concepisset Burenus, quæ lustrum esset inscientiæ, non sapientiæ domicilium, præclare se meriturum de Westphalia speravit, si eam huic genti cupidissimæ omnis liberalis eruditionis obtruderet. Num vero existimavit illam Westphalorum insignem discendi aviditatem, propter quam eorum majores sæpe remotissimas nationes adierunt, modica cognitione linguarum, & paucis in aliquot Scripturæ sacræ capita, non è veterum auctoritate, sed è nuper exorta disciplina

petitis glossematis, expleri posse? Quid? nullumne unquam crediderunt Westphalorum in sublimiores de divinis hypostasibus, de præsentia CHRISTI in Eucharistia, de procreatione rerum è nihilo, aliisque ejusdem generis locis esse venturum? aut omnes tam hebeti futuros ingenio, ut non sentirent, hæc sine accurata Philosophiæ cognitione, neque satis liquido explicari, neque adversus hostes Christiani nominis satis pro dignitate propugnari posse? Nam quod eorum nonnulli respondent, Philosophiæ disciplinas ad liberalem quandam oblectationem animi percipi posse: ut in sacris rebus ullus eis sit locus, id vero minime ferendum esse; hæc inquam oratio risum profecto prudentibus movet. Quotidianæ enim inter eorum Theologos concertationes, turpissimis, ob rerum Philosophicarum ignorationem, hallucinationibus refertæ satis ostendunt, ebriis hominibus eos esse perfimiles, qui, cum se per dementiam negent duce, vel adminiculo ad ingrediendum indigere, ubique tamen titubant, atque offendunt. Quanto tandem abs te sapientius factum est, Princeps Illustrissime, cui cum persuasum esset, illas quoque à profanis licet hominibus excultas doctrinas, DEI ad nos munere pervenisse: CHRISTUM, qui sit æterna veritas, ad illa quoque omnia, quæcumque illis recte tradita sint, sua auctoritate comprobanda ad nos de cælo delapsum: esse denique eas disciplinas ad res divinas explanandas uberius & validius muniendas perquam appositas; iccirco Academiam tuam, more majorum, iis omnibus artibus, quæ omnibus numeris absolutum Theologum decent, instructam esse voluisti. Ita enim retinetur admirabilis ille inter disciplinas concentus, atque consensus, ut cum aliæ sint diviniore fidei lumine patefactæ, atque è cælo ascitæ, aliæ nativis ingenii viribus, & assiduo mortalium studio pervestigatæ, hæc illis pareant, atque ancillentur, & si qua in re lapsæ fuerint, ab illis corrigantur: illæ vero earum cum præsiidiis ad compescendos hostes,

*S. Augustin.
sin. ep. 3.
ad Volus.*

tum

tum ornamentis ad sua illustranda, atque confirmanda utantur.

CAPUT X.

De retinenda Academicarum inter se concordia.

NEquè solum divulgæ sunt, atque distractæ ipsæ disciplinæ illorum somniantium importunitate & dementia, sed etiam, quod quidem malum multo latius patet, ipsæ Academiæ, postquam hoc novum Evangelium ab inferis exitit, omnem funditus spem mutuæ concordæ & consensionis amiserunt. Atqui hæc fuit majoribus nostris præcipua Academicarum condendarum causa, ut veritas multorum sapientum studiis facilius reperiretur, & auctoritate certius muniretur. Sic enim homines sapientissimi judicabant, cum in omni disceptatione, tum præcipue, quæ de divinis rebus instituitur, eruditorum hominum consentientes, conspirantesque sententias magni apud omnes ponderis esse oportere, præsertim, si quod versatur in quæstione, diu fuerit antea magnis ingeniorum contentionibus agitarum. Id si in uno aliquo eruditorum hominum cœtu locum habet, quid in compluribus, non modo mœnibus, sed terra quoque marique disjunctis? Jam vero ante Lutheri ab Ecclesia discessum, quanta erat omnium Academicarum in iis quæ fide Catholica traduntur tuendis, propugnandisque concordia? quam multa, de quibus nihil dum certi Ecclesia decreverat, jam quodam Academicarum præjudicio explorata tenebantur? quam multa in iis, quæ ex doctrinæ Christianæ capitibus, adhibita aliarum quoque cognitione doctrinarum, apte concludi visa sunt, jam pridem tam erant in Academiis recepta, ut iis non assentiri summæ impudentiæ ac temeritatis esse judicaretur? Hoc quasi commune quoddam veritatis patrimonium pro se quælibet fidelissime custodiebat, & quantum studio ac labore conniti poterat, augebat. At vero simulatque exortus est Lutherus, qui

qui apud imperitos hæc omnia tanta gentium ac seculorum consensione comprobata atque firmata convelleret, tum vero simul excogitatum est aliud Academiarum genus, cui quoniam æternum est bellum cum veritate susceptum, omnia derepente litibus diffidiisque permiscuit. Hujus generis Academiam Burenus popularibus suis optabat, quæ non modo à Catholicis omnibus diffideret, sed ne spem quidem ullam haberet constantis cum suis gratiæ ac pacis ineundæ. Ad quam enim illa tandem factionem, cum inter illos sint plurimæ, sese applicaret? Ad Flaccianam, an Eberianam? ad Osiandrinam, an Ubiquetariam? An, quod nonnullas fecisse videmus, à Luthero ad Calvinum, id est de calcaria ad carbonariam repente transfiret? Hunc vero ipsum, qui se sequi profitentur, quot jam sunt partium? Cujus vero tandem rationis fuisset, cum in Westphalia tot jam sæculis Academia desideraretur, quæ esset veritatis officina, falsarum in ea opinionum, & litium sedem constituere? Est enim omnino, quod agebat S. Augustinus: *In ventre Ecclesiæ veritas manet. Quisquis ab hoc ventre separatus fuerit, necesse est ut falsa loquatur.* Quocirca præclare comparatum erat more institutoque majorum, ne cuiquam dynastæ fas esset Academiam condere, nisi non modo Imperator, verum etiam Pont. Max. auctor fieret. Existimabant enim nihil esse præsentius ad sedandas opinionum discordias & diffidia doctrinarum, quam ut honores, qui viris doctis tribuuntur, non modo ab ejus qui toti Imperio, sed etiam qui totius orbis Ecclesiis præest, auctoritate pendeant: ut quoniam, ut est in solenni formula, *hic, & ubique locorum*, eos valere cupiunt, dent quoque operam, ne eorum doctrina cum totius orbis sensu, judicioque ulla
 ia re discrepet.

CAPUT XI.

De Pontificis Maximi in approbandis Academicis auctoritate.

Non placet hoc Philippo. Quid ita? Nolunt, inquit, Pontifex, & Imperator propagari veram, & puram Evangelii doctrinam, qualem constat esse harum Ecclesiarum. Ideo his Principibus, & scholis sunt inimici. E contra tamen hi Principes vere invocantes DEUM, debent facere officium suum, & constituere honesta collegia docentium, & discantium literas. Id præcipit DEUS. At quis non videt ea non posse honesta esse docentium collegia, quæ ideo absque summorum Principum auctoritate constituuntur, quod doctrina in iis tradatur ab illorum sententia, & quod consequens est, à consensione orbis terrarum abhorrens? Sed premit nos Philippus veteris Ecclesiæ consuetudine. Non est dubium, inquit, Ecclesiam Dei habentem scholas, & auditores, seu collegia docentium & discantium, posse & debere dare testimonia auditoribus, sicut testantur litteræ, quæ vocantur, formatæ. Vult inde confici, quemvis suorum cœtum, honores Academicos, sine Pontificis, vel Cæsaris auctoritate mandare posse. quia gradus nihil aliud sunt, nisi hæc testimonia. Non disputo, quam imperite gradus Academici, formati veterum literis comparentur, cum hæ fuerint fidei, & communionis Catholicæ, illi egregiæ cujusdam sint, & præstantis eruditionis testimonia. Sed faciamus inter hæc nullum esse discrimen. Nego valuisse formatas litteras à quocunque cœtu datas: contendendo earum vim non solum scribentis iudicio, sed etiam recipientis approbatione niti oportuisse. Itaque S. Augustinus, cum Fortunius Donatistarum Episcopus, Ecclesiam suam Catholicam esse contenderet: *Querebam, inquit, utrum epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posset quo vellem dare?* atque addit: *Parabam autem, ut si consentiret, ad illas Ecclesias à nobis tales litteræ*

*In consil.
Theolog.
2. part. pag.
165.*

Ibid.

Epist. 163.

tera mitterentur, quas in Apostolicis auctoritatibus pariter legeremus illo jam tempore fuisse fundatas. Falsum igitur est quemvis cœtum, qui sibi Ecclesiæ DEI nomen arrogaret, formatas literas, id est, ut Philippus interpretatur, doctrinæ testimonia, suis auditoribus dare potuisse, quæ apud recte sentientes pondus haberent, nisi essent Apostolicæ Ecclesiæ sententia comprobata. Quæro igitur ex Philippo, num Ecclesia Romana, *in qua*, ut loquitur idem S. Augustinus, *semper Apostolicæ Cathedræ viguit Principatus*, testimonia, quæ ab eorum cœtibus doctrinæ auditorum tribuuntur, admittat, & probet? Negabit, fat scio. Quid ergo formatas nobis objicit, cum eæ solæ veterum testimonio formata Catholicam, veram, puramque doctrinam ostenderent, quæ non essent à societate Romani Pontificis alienæ? Ita enim Optatus Milevitanus, Augustino vetustior, ut ostenderet suam Ecclesiam esse Catholicam, non Donatistarum; recensitis ordine inde a S. Petro omnibus Romanis Pontificibus, usque ad eum, qui sua vivebat ætate, *cum quo*, inquit, *nobis totus orbis, commercio formatarum, in una communionis societate concordat.* Errat vero Philippus, cum sperni, & repudiari Pontificis auctoritatem posse credit, eo quod Christiani, Juliani temporibus proprias scholas, & proprios cœtus discentium instituerint, tametsi ille *edicto prohiberet admitti Christianorum liberos in scholis publicis.* Christianorum enim scholæ, Juliani imperio, civilibus duntaxat immunitatibus, & commodis carebant, quæ sola ab Imperatoribus proficisci possunt: laudem vero certæ, & constantis de religione sententiæ earum nulla amiserat, quæ quidem Romani Pontificis auctoritatem sequeretur. Neque enim minus Juliani, ac postea Valentiniani, & Valentis principatu, Catholici, ut probarent, sibi pro veritate, Donatistis pro mendacio dimicationem esse susceptam, illa Optati oratione utebantur. *Quæ*, inquit, *apud vos veritas inveniri potest, cui Catholica videtur obsistere? aut quod apud nos esse*

men-

Ep. 162.

Lib. 2. ad
Parmen.

Ibid.

Lib. 7.

mendacium poteris approbare, in una communione esse cum toto orbe terrarum? Nunquid poteris approbare mendacium, symbolum verum, & unicum retinere & defendere? Nunquid poteris approbare mendacium Cathedram Petri, & claves regni cælorum a Christo concessas, ubi est nostra societas? Fateatur ergo Philippus, aut in veterum Formatis literis nihil ad tuendas Academias positum esse præsidii, quæ sine Pontificis auctoritate, nutuque fundantur, aut certe, si, ut par est, nefas esse putat à sententia ejus ætatis discedere, qua integram, puramque Ecclesiam fuisse confitetur; Burenianam certe orationem, quam sua præfatione sibi laudandam putavit, & totum ejus consilium damnet necesse est. Quid enim stolidius, quam eam Academiam in cælos ferri, cui Pontificis auctoritas ludibrio sit atque despectui, cum gravissimi & vetustissimi Patres, totius orbis consensu, testentur, absque ea veritatem retineri nullo modo posse? Num vero magis Academia sine veritate, quam mundus sine sole constare potest? Merito igitur te, Princeps Illustrissime, posterum omnes amabunt, atque in oculis ferent, qui cum, hac Academia fundanda, viam aperire, & munire velles ad veritatem, eam unam tibi sequendam putasti, qua tot innocentissimos, sapientissimosque homines ad illam pervenisse, nemo, qui se modo sapere profiteatur, aufferit diffiteri.

CAPUT XII.

Contra Jordanem Canonicum Osnaburgensem, qui unam in orbe terrarum Parisiensem Academiam volebat.

Verum exorietur fortasse non nemo, Princeps Illustrissime, qui cum in magni beneficii loco ponat, nullam adhuc in Westphalia pravis infectam opinionibus Academiam extitisse, neget tamen etiam recte sentientium numerum augeri oportere. Sunt enim quidam homines ita tetrici ac morosi, ut qua in re ipsi com-

modo aliquo sint affecti, in ea cæteros absque eodem ver-
fari, ferre nullo modo possint. Atqui ii, si qui tamen
erunt, fortasse Jordanis Cananonici Osnaburgensis, qui
Rudolpho Habisburgio Cæsare floruit, se auctoritate
tuebuntur. Is in libro de translatione Imperii ad Ger-
manos, censuit, quemadmodum una esset Ecclesia Ro-
mana, quæ ceterarum mater esset ac magistra, ita satis
orbi terrarum esse unam Academiam Parisiensem, à
quæ bonæ omnes artes, quæ ad orthodoxam doctrinam
tuendam & ornandam sint opus, ab omnibus gentibus
peti possint. Quæ opinio totius jam prope orbis consen-
su, & institutis, tot jam exortis novis gymnasiis, pridem
est confutata. Ac Parisiensem quidem Academiam, pro-
pterea quod antiquitate facile cæteras omnes antecellat,
semperque viris eruditissimis & gravissimis abundarit,
equidem omni veneratione complectendam esse judico;
præsertim, quod eam idem ille Carolus, eodem quo
hanc nostram, & finitimas Westphaliæ, Saxoniamque
Cathedrales Ecclesias, animo illo suo vere magno, & in-
censo de humano genere bene merendi studio fundave-
rit. Sed vereor ne parum intelligant, qui hæc disputant,
in quo sita sit vera Academiæ nobilitas, qui totam ejus
gloriam angustis unius urbis finibus terminari volunt:
cum hominibus eruditione præstantibus, ex ea, velut
equo Trojano, depromptis, atque in alias velut colo-
nias dimissis ac distributis, latius multò & fructum ejus,
& famam amplificatam ac diffusam esse videamus. Cer-
te hæc ipsa JESU Societas, quæ ut alia complura, toto or-
be Christiano, ita hoc Paderbornense gymnasium, Tua,
Princeps Illustrissime, voluntate moderatur ac temperat,
in Academia Parisiensi primum est exorta, & decem illi
Patres, qui eam primum certis legibus institutisque de-
vixerunt, in litteris Apostolicis, *in Universitate Parisi-
ensi graduati, & in Theologicis studiis per plures annos
exercitati fuisse memorantur.* Quod si, è Jordanis præ-
cepto, Lutetiæ in aliquo gymnasio delitescentes, iis dun-
taxat

*Pauli III.
ann. 1540.
Julii 3.
ann. 1550.*

taxat doctrinæ suæ lucem impertivissent, quibus fuisset ad eos audiendos conveniendi facultas, nulla prope jam esset Christiana natio, quæ non aliquot eruditorum hominum millia, quæ postea ex hujus Societatis disciplina prodierunt, desideraret. Neque vero, propterea quod Romana Cathedra à CHRISTO sit constituta, *in qua una Cathedra, ut loquitur Optatus, unitas ab omnibus servaretur, nec ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent: ut jam schismaticus, & peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret*: non, inquam, consequens est unam duntaxat Academiam esse debere. Quoniam enim fieri non posset, ut omnes Ecclesiæ partes, instar unius corporis, inter se cohærerent, nisi CHRISTI instituto, unius, quod sub aspectum caderet, capitis auctoritate tenerentur, ideo non dubitamus pronuntiare cum D. Cypriano Martyre: *Deus unus est, & Christus unus, & una Ecclesia, & Cathedra una super Petrum Domini voce fundata.* Quod si ad idem exemplum formandæ essent Academiæ, concluderetur non unam omnino solam, ut argumentabatur Jordanes, sed unam quæ auctoritate, & imperio quodam ceteras contineret, & gubernaret esse oportere. Sed, ne id quidem necesse est. Dum enim Academiæ inter partes Ecclesiæ, ut vere sunt, censentur, licebit quidem opinionibus, de quibus in utramque partem integra religione certatur, inter se dissentiant: in iis vero quæ capita sunt ac firmamenta salutaris doctrinæ, ne distrahantur in factiones, eadem eas, quæ universam Ecclesiam, auctoritas colligabit.

Lib. 21

Epist. 8. ad plebem.

CAPUT XIII.

Cur expediat plures Catholicas Academias institui.

ESt nihilominus hodie quoque nonnullis, quibus est privatus quæstus reipubl. commodis potior, permolesta Academiarum novarum omnis institutio. Queruntur enim nescio quid, de splendore & celebritate

veterum gymnasiolorum, novis fundandis, quotidie detraxi. Quæ ratio, si majores nostros movisset, ne ea quidem extarent, pro quorum isti honore decertant. Etenim ante annum à CHRISTO nato M. CCC. una, & fortasse altera erat in Germania Viennæ, & Augustæ Trevirorum Academia. Nihil tamen illæ causæ dicere poterunt, quin proximo consequenti seculo Heidelbergensis, Pragensis, Colonienfis, atque Erfurtensis fundarentur. Aucto, ut fit numero, illustrior quoque cœpit esse earum utilitas. ergo post annum M. cccc. Lipsiensis, Ingolstadiensis, Lovaniensis, Rostochiensis, Gripswaldensis, Friburgensis, Tubingensis, Moguntina ad veteres illas accesserunt. Num hæc tamen majoribus nostris multæ visæ sunt? num a novarum studio hac veterum multitudine sunt retardati? Nonne post annum MD. Wittembergæ? nonne Francofurti ad Oderam? nonne Dilingæ, Herbipoli, Græcii, & aliis Germaniæ locis novæ Academiæ extiterunt? Nimirum si, ut ait Sapiens, *Multitudo sapientum sanitas est orbis terrarum*, poterantne dubitare, quin è salute esset Reipubl. quamplurimis locis accendi studia sapientiæ? Veniebat vero nunquam usu, ut exorto bello, aut simili publica calamitate aditus ad longinqua gymnasia adolescentibus intercluderetur, quibus multos sæpe annos tam necessario fructu carendum fuisset, nisi provisum esset à Principibus, ut uno obsepto, alia litterarum studiosis paterent loca. Quid privatorum inopiam commemorem, quibus nisi oblata essent adjumenta discendi, quantas hodie respubl. utilitates, & ornamenta requireret? Quid? quod Ecclesiæ rationes ita flagitare videntur. Qua enim illi re tam opus est, quam eruditus Parochis? nam quod oppidum, aut quis vicus paulo frequentior tali non eget? præsertim hac nostra tempestate, qua, nisi hominum animi doctorum præfidiis regantur, vix est ut planorum, & impostorum manus evitent. Jam vero Parochi munus non valde ab iis expetitur, qui complures annos studia

litte-

sup. 6.

litterarum peregre suis impensis coluerunt. De publico vero, si quot s'atis essent, in hanc spem, procul patria alerentur, prope in immensum prodirent sumptus, cum opportunitates deesse non possint, quibus minus difficulter sustineantur domi. Adolescentibus vero ipsis utrum tandem ad disciplinam est conducibilius, in suorum conspectu arte attenteque haberi, an inter alienos in summa impunitate versari? præsertim cum jam multiplicatis ubique scholis, & breviori reperta ad eruditionem via, iis doctrinis hodie pueri imbuantur, quas vix olim viri degustabant. At illa ætas mollis ac tenera, non certe est ad peregrinandum apposita. quippe facile remotis custodibus, alienos minusque commodos mores induit. Id quod esset valde proclive, si ad paucas urbes immensi adolescentium greges confluerent, qui neque propter imprudentiam sibi ipsis imperare, neque propter multitudinem à moderatoribus cognosci, nedum regi possent. Quod enim sapienter dictum est ab Aristotele, multitudinis, ut recte gubernari possit, modum quendam esse oportere, id maxime in moderanda teneriore ætate valet, quæ sine intenta observatione, assiduaque custodia diffluit atque corrumpitur. Quod utinam hujusce rei pauciora exempla haberemus, neque liceret Academias florentes olim, nunc, rectorum socordia eo prolapsas commemorare, ut Adolescentes, qui ad eas mittuntur, vix pluribus annis doctiores, at paucis mensibus certo flagitiosiores evadant. Nam quid attinet earum meminisse, quæ a majorum religione desciverunt? videntur ne vel hæ solæ satis justam novis institutis causam dedissi? Certe cum Joannes Hussus perverfis Wiclephi opinionibus imbutus Academiam Pragensem perturbaret, novamque ejus gubernandæ formam suis consceleratis consiliis opportunam moliretur inducere, in paucis diebus tria admodum Germanorum millia cum suis professoribus, viris Catholicis, Lipsiam commigrarunt, ibique novæ Academiæ, in qua sine religio-

7. de rep.
cap. 4.

Aneas Syl-
vius hist.
Bohem.
cap. 35.
Nauclerus
Bonfin.

ligionis labe studia litterarum tractarent, fundamenta jecerunt. Ita enim verum esse censebant, ut simul aliqua Academia sese abruperit à societate recte sentientium e vestigio exoriat, quæ illius damnum novo ardore & industria dissolvat atque compenset. Et tamen postquam non modo in plurimis Academiis jactura est facta, verum etiam tot populosissimæ gentes à nobis avulsæ, novis quotidie de religione doctrinis ludos aperiunt, erit quispiam Catholicus tam à studio avitæ religionis adversus, ut molestiam capiat animo, cum à viris Principibus tot mortalium errorem miserantibus, opportunis locis gymnasia salubribus, nullaque peste contaminatis litteris excitantur? At enim, inquiunt, Academiarum nostrarum honorem, & antiquissimum decus tot novarum accessione infuscari nolumus. Itane? tot populorum salus vestro isto fumoso nomine vobis est vilior? Quid enim? quacumque circumtulimus oculos, plena sunt omnia naufragiis miserorum. hic si quis undeunde licuerit, validas, novas, omnibus rebus instructas naves contrahat, e propinquo pereuntibus signum ostendet, adnatantes accipiat, omnique ope reficiat, vos scilicet, Viri Sapientes, indignum facinus exclamabitis: obscurari illius navis gloriam, *quæ vestræ Argivi delecti viri!*

Petebant illam pellem inauratam arietis. illam unam toto mari requiri, illam conscendi debuisse. illam qui nancisci nequiverit, eum scilicet fluctibus, diisque marinis esse permittendum. Quanto Academiis veteribus esset gloriosius, prognatis novis, acuere studia litterarum, intendere professorum assiduitatem, juvenum animos laudabili æmulatione inflammare, denique partam à majoribus gloriam non socios laborum refugiendo, sed industria omni vincendo, tueri ac propagare? Jam vero languentibus studiis, laxata disciplina, jacentibus bonis moribus, incitum est profecto bonas artes accusare, si tam malis modis acceptæ, nova sibi domicilia circumspexerint.

CA.

CAPUT XIV.

Gratiæ totius Westphaliæ nomine.

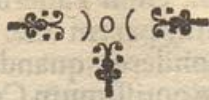
DE hac tamen, Princeps Illustrissime, abs te constituta Academia, locorum intervalla, quibus sane non modicis hæc urbs abest à veteribus gymnasiis, omnem eripient querendi & indignandi locum. Quam vero omnibus Westphaliæ Ordinibus jucundum acciderit hoc beneficium tuum, satis hæc Academiæ tuæ natalium celebrantium, gratulantium, gestientium frequentia, & inusitati plausus ostendunt. Quis enim est omnino summorum, mediolorum, inferiorum, cujus non os ipsum, atque vultus exultantes tibi gratias agere videantur? Tu enim, Princeps Illustrissime, unus post hominum memoriam, ita de Westphalia universa es promeritus, ut cum ad te una duntaxat Episcopalis Ecclesia administranda delata sit divinitus, tamen eas quoque in quibus Episcopale munus non sustines, Episcopalibus jam tibi meritis, iisque immortalibus obstrinxeris. Quid enim tam dignum Episcopo, quam in omnem retro ætatem providere, ut omnibus scientiæ, & integritatis artibus erudiantur, qui sunt aliquando in Ecclesiasticorum hominum numerum allegendi? quam divinarum humanarumque rerum cognitione præstantes cum inferioris loci Clericos, tum Scholasticos, Decanos, Præpositos, aliosque magnates tanto ante fingere, & formare? Atqui hoc abs te commodum, Princeps Illustrissime, non minus ceteris Westphaliæ Ecclesiis, quam huic tuæ, promptum est ac paratum. De quo quidem adsunt viri natalibus, virtute, dignitate spectatissimi, qui suarum tibi Ecclesiarum nomine gratulentur, & quod jucundissimum tibi gratiarum genus esse solet, hoc se tuo beneficio quamprimum, ac deinceps perpetuo usuros profiteantur. Quid? nobilissimus equester ordo, qui, jam inde à primis harum Ecclesiarum primordiis, suos in iis liberos DEO, Ecclesiæque commodis, & dignitati omnibus

seculis consecravit, quantas tibi gratias, & laudes habet, ac dicit, quod illos in ipsis modo patriæ ulnis, ad omne Ecclesiastici hominis officium, & decus assuefacere, omnibusque necessariis litteris perpolire tuo beneficio liceat, cujus ante gratia, magna patrimonii jactura, exiguo sæpe profectu, longinquis gymnasiis committebantur? Nam quid ego singulorum studia atque gratulationes exequar? Quantas enim spes omnium mentibus hac tua munificentia atrulisti? Quis nunc est tam humilis, atque inops, qui in hac tam prompta atque expedita ad eximiam quandam eruditionis laudem perveniendi facultate, non aliquos suorum posterorum omni genere litterarum ornatos? non aliquod familiæ præsidium? non aliquod Reip. lumen jam nunc animo præcipiat, atque expectet? Jam vero, Princeps Illustrissime, noli putare non eos quoque qui aliter atque nos de Religione sentiunt, hujus gratulationis esse participes. Abjecerunt illi jam pridem, atque detestati sunt (præter Anabaptistas) veterem illam Lutheri sui Academiis, & honestis disciplinis maledicentis insaniam. Vetant nos spem despondere salutis suæ, qui tametsi ab Ecclesia se removerunt, non tamen passi sunt densis illis ignorantia, ac barbaria tenebris, quas ille, ne quando claram lucem aspicerent, eis offundere moliebatur, sibi ad eam aditum intercludi. Quod si quis erit omnino in Westphalia, cui stomachum moveat hæc arx omnis salutaris doctrina, adversus eorum errores abs te collocata, is reputet hoc eodem loco posita quondam à Carolo Magno Augusto castra, quibus universam Westphaliam sibi, & CHRISTO subegit. Quis verò post illam victoriam, fuit in Westphalia tam demens, qui negaret illa Caroli arma salutem Westphaliæ peperisse? quis ab eo victus est, quin gratias se debere victori fateretur? Ne dubita, Princeps Illustrissime: DEUS castris non jam armorum, & militum, sed salubrium doctrinarum in hac Urbe positus, indè ei salutem instaurare meditatur, unde primùm olim ob-

lata

lata est. Oppugnantur nunc hæc castra, ut quondam illa adversariorum odiis, sed ubi semel manus dediderint, agnoscent contra suam se salutem dimicasse. Erunt etiam quibus quæ illis modo terrori sunt, & molestiæ, in delicias quondam & mella vertantur. Jam enim prospicio compluribus eventurum, quod de se, postquam à Manichæis ad Ecclesiam se retulerat, narrat D. Augustinus: *Nunc, inquit, ubera Ecclesie, post longissimam sitim penè exhaustus, atque aridus tota aviditate repetivi, eaque altius flens, & gemens concussi, & expressi, ut id manaret, quod mihi sic affecto ad recreationem satis esse posset, & ad spem reducendam vitæ, ac salutis.* Neque enim abesse potest, in tanta multitudine honestissimorum hominum, qui magnis ingeniis, integrisque moribus præditi, nullâ animi perveritate, sed solâ ignorantia veri, nobis se morantur adungere, quin complures sint futuri, quibus gravis illa, solida, constans Catholicæ Ecclesiæ doctrina, tot bonarum artium fulta præsidiiis, inimicas veritatis opinioniones detractura. Quibus detractis, ut nihil est veritatis cognitione dulcius, exardescunt nimirum dolore, quòd vanissimarum rerum specie tamdiu fuerint ab ea percipienda, fruendaque retardati. Itaque inflammati amore ejus damni compensandi, toti ad illam penitus intuendam & complectendam incumbunt. Qui quidem æternum tibi, Princeps Illustrissime, gratias agent, quod perfecto hoc Gymnasio & aditum facilem aperueris reperiendæ veritatis: & eâ repertâ fontem purissimæ & liquidissimæ voluptatis.

FINIS LIBRI PRIMI.

e 2

PA-

*Lib. de util.
cred. cap. L*

PANEGYRICI,
DIE NATALI
ACADEMIÆ THEODORIANÆ
PADERBORNENSIS,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

LIBER II.

De Academia Paderbornæ constituta

CAPUT I.

Proæminum.

Mirificus ille, Princeps illustrissime, Westphalorum in omnem humanitatem, & scientiam liberalem amor, qui tam uberem hodie omnibus lætitiæ, & gratulationis afferre segetem videbatur, idem nescio quid objecit quorundam mentibus, quod eas angat, neque sinat penitus acquiescere. Prædicant illi quidem tuum istum excelsum, totamque, quoad licet, Remp. bene promeritis comprehendere gestientem animum, meritòque hanc Academiam tuam inter præcipua Westphaliæ decora numerant. Verum ut quisque quod valde diligit, id maximi æstimat, ita sunt nonnulli, qui verentur, ne Academiæ dignitati, quam ipsi omni sibi ope ornandam esse ducunt, hic delectus abs Te locus non ex omni parte respondeat. Negant enim Paderbornam tam magnifico Academiæ nomini parem esse. Quibus principio promptum esset respondere, quandoquidem DEI voluntas ita tulit, ut Tuæ potissimum Celsitudini condendæ
Aca-

Academiae animus esset, ac facultas, mirum nemini videri debere, si principem Imperii ac ditionis tuae Urbem, praeter alios hoc ornamento decorandam putaris. Cui enim prudenti venire posset in mentem alienam te potius Spartam ornaturum esse, quam tuam? Ad hoc possem istorum orationem refellere, qui Academiam, nisi in ampla urbe, collocari vetant, cum in vicis quoque omni mœnium, ac portarum praesidio nudatis nobilia Gymnasia sita fuisse prodantur. Atque haec adeo ex Academiis in Rempubl. non raro fluxit utilitas, ut quae loca humilia, atque abjecta colere coepissent, brevi in visendam magnitudinem, celebritatemque crescerent. Verum hac nunc quidem oratione non utar. Quanquam enim confidam ex hac institutione Academiae, insignem cumulum ad Paderbornae pristinam dignitatem accessurum, me tamen dies hodiernus admonet, ne in animo cujusquam hanc patiar opinionem residere, eorum ornamentorum, quibus opus est ad idoneam sedem nobilium artium, ullum ei defuisse. Id quod ego tam firmis illustribusque argumentis me confirmaturum esse confido, ut tametsi in manu tua fuisset ac potestate, in qua Westphaliae urbe Academiam poneres, ceterisque omnibus consulto Paderbornam antetulisses, nemo id injuriâ factum esse, jure queri posset.

CAPUT II.

Academiae fundatio Episcopum maxime decet. Paderborna Episcopatum Westphaliae urbium dignitate prima.

Atque illud quidem nemo non recte, & ordine factum fatetur, quod ab Episcopo, & sacro Principe hoc tam salubre consilium, & cura suscepta sit. Est enim finitima procurationi sacrorum, litterarum & doctrinae cura. Nam cum Episcopi proprium sit, salutaris doctrinae tradendae munus, sitque ei, si quid minus sanum vulgo feratur, omnis culpa praestanda; praclare

In Novell. const. 6.

clare ex eo ratiocinatur Alexius Comnenus, eum cui publicè fit docendi potestas, ad levandum onere Episcopum accedere. Non quod, ut imperitè quandoque docuit Lutherus, renunciatio Doctorum in Academiis nihil distet ab ordinatione, & initiatione legitimorum Ecclesiæ Ministrorum & Pastorum: Sed velut de Rege sapienter scriptum fecit Xenophon, ei multis auribus, multis oculis opus esse, qui sunt viri rerum usu & prudentiâ excellentes, ita de Episcopo scitè dici potest, ei plura quoque ora esse oportere, quæ populum erudiant. Quocirca decernit ibidem Imperator, ut tamen Constantinopoli vectigalia doctoribus ab Imperatore sint constituta, ipsi tamen, non nisi ejus urbis Archiepiscopi auctoritate ad docendi munus deligantur. Ex quo observat, vir juris consultissimus Petrus Tolas, ita rectam rationem flagitare, ut qui in publicis Scholis juventutem erudiunt, ii ab Ecclesiæ Præsulibus potestatem, vectigalia à civili Principe consequantur. In Westphalia autem cum Imperator Carolus Magnus Episcopis jure suo cesserit, atque ita hos populos, ut ipse loquitur, *pro amore illius, qui ei victoriam contulit, ipsi tributarios & subjugales devotè addixerit*, nã is Episcopus omnes penitus officii sui partes intelligit ac perspicit, qui turpe existimat ex opibus, quas civilis Princeps bello partas sponte Ecclesiæ commodis consecravit, non quantum Respubl. flagitat, in doctrinarum cultum derivari, quem ille, si eas retinuisset, omni ope alere, & ornare sui muneris esse duxisset. Ac licet omnes Westphaliæ Episcopi in eadem esse causa videantur, tamen quoniam non videbuntur rationes Ecclesiarum exposcere, ut in singulis Academiae sint: ubi id in quæstionem vertitur, ad quem ex omnibus hæ partes sint deferendæ, equidem cenfeo eum, cujus Ecclesia dignitate cæteris antecellat, præclarè facturum, si, cum ira tempora Reipubl. postulabunt, ultrò eas ipse sibi deposcet. Fere enim, cui exceisio rem locum

*Lib. 8. de
Insti. Gr.*

*De rep. l. 18.
c. 3. §. 8.*

*Apud
Adam.
Brem. c. 10.*

cum majores nostri tribuendum putarunt, ea Ecclesia opportunitate regionis, splendore, aliisque rebus est ornata, ut cum amplitudinem quandam suo Antistiti possit ejus nomen afferre, verendum non sit, ne sapientia cultoribus non sit ornamento. Jam verò inter Westphaliae Antistites Paderbornensem obtinere longè principem dignitatis gradum, nemo est qui ignoret, nisi qui in ratione Conciliorum Ecclesiasticorum, Conventuumque Imperialium, & omnis memoria vetustatis rudis sit, atque peregrinus. Et erit quispiam qui miretur, in ea Urbe constitui primam Westphaliae Aca-
 demiam, in qua tot sæculis sit Ecclesia Cathedralis, cui cæteræ & antiquitate, & opibus, & provinciarum amplitudine, clientelisque florentes non dubitent de honore concedere.

CAPUT III.

Religio Christiana Paderbornâ manavit in universam Westphaliam. Bone litteræ in Westphalia ab initio comitata religionem Christianam.

Deinde cui dubium est, quin Christiana religio Paderbornâ, velut à capite, in universam Westphaliam permanarit? Etenim gente universâ à Carolo Magno perdomitâ hic prima Synodus est habita, in qua primoribus, magnaue populi multitudine baptismo lustratâ, salutare primum rogatæ leges, & jura fancita sunt. Itaque vir eruditus, & pius, qui Arnulfi Cæsaris ætate studiis literarum, & sanctimoniam florebat, pulchrâ sanè imagine, Paderbornam eum locum esse scripsit, ubi duri ad eam diem, atque instar filicis indomiti Saxonum animi, ferro D. Caroli icli, tandem in scintillam Christianæ fidei emicuerint. Quæ scintilla in immensum postea crescens incendium, non Saxones modò omnes, sed Vandalos quoque, aliasque remotissimas gentes corripuerit. Unde idem existima-
 vit

*Ann. Fran-
 corum, Re-
 gino, ali,
 anno Dom.
 777. Apud
 Gobelin. in
 Cosmod. et,
 6. c. 38.*

vit Paderbornensi Ecclesiæ rubram crucem pro insigni relictam esse, quod in ea primum Saxones, & Westphali cruentis Caroli præliis compulsi, sub hoc CHRISTI signo militare cœpissent. Quid tum postea? dicet quispiam. Sit sanè Westphaliæ Religio primum nata Paderbornæ. Num ideo Academiæ insignibus una digna est? non equidem id nunc pugno: sed tamen æquum esse censeo, ut qua ex Urbe tota olim Westphalia hausit Religionis initia, in ea ne ægrè ferat domicilium construi, unde omnium, quæ quidem religioni ancillentur, artium ratio petatur. Equidem ipsas artes existimo, si rogarentur qua in Urbe Westphaliæ certam sibi sedem figi vellent, non aliam delecturas, atque eam eam, quam Religio, unde in omnes plagas se latè diffunderet, primam optasset. Etenim illæ postquam unà cum Religione indè ab ultima Britannia in has oras navigarunt, omniumque fuerunt ejus periculis participes, tandem in hac Urbe unà cum illa primum stabile domicilium collocarunt. Constat enim sanctissimos illos viros, qui ex eadem prognati Saxonum gente, in Britannia, missam sibi Romæ & fidei, & doctrinarum lucem hauserant, nequam commisisse, ut cognati Saxonix & Westphaliæ populi alterutram ad se non importatam esse jure queri possent. Sic enim viderant à suis illis in Britannia præstantissimis magistris usurpari, ut arctissima semper retineretur inter Religionem, Doctrinamque concordia. Cujus instituti præcipuam sibi laudem vendicat Theodorus Archiepiscopus Dorovernensis, qui natus Tharsi urbe Ciliciæ, à Vitaliano Papa initatus, in Britanniam venit anno CHRISTI DCLXVIII. Is cum sacris profanisque litteris esset insigniter eruditus, haberetque suorum laborum socium, atque comitem Adrianum Abbatem natione Afrum, virum item doctissimum, mirificum studiorum ardorem in Britannia omnium animis iniecit. Audi eam quid de utroque narret

*Beda lib. 4.
hiff. c. 1.*

narret venerabilis Beda. *Quia, inquit, litteris sacris, simul & secularibus, ut diximus, abundanter ambo erant instructi, congregata discipulorum caterva, scientiæ salutaris quotidie flumina, irrigandis eorum cordibus emanabant, ita ut etiam metricæ artis, Astronomiæ, & Arithmeticæ Ecclesiasticæ disciplinam, inter sacerorum apicum volumina suis auditoribus contradere-
rent. Indicio est, quod usque hodie supersunt de eorum discipulis, qui Latinam Græcamque linguam æque ac propriam, in qua nati sunt, norunt. Neque unquam prorsus ex quo Britanniam petierunt Angli, feliciora fuere tempora, dum & fortissimos Christianosque habentes Reges, cunctis barbaris nationibus essent terro-
ri, & omnium vota ad nuper audita cælestis regni gaudia penderent, & quicumque lectionibus sacris cuperent erudiri, haberent in promptu magistros qui docerent. Delectat me, fateor, Princeps Illustrissime, hæc sanctissimi, & eruditissimi Theodori memoria, vel eo, quod te ejusdem auspiciatissimi nominis Præsulem, sentiam eandem temporum felicitatem Westphaliæ conciliare conari. Quid enim aliud agis, quid moliris, nisi ut Respubl. pacis otio, & tranquillitate aliquando reddita, omni divinæ humanæque sapientiæ ubertate perfruat-
tur? Hujus è Theodori ludo prodierunt viri illi sanctissimi Bonifacius, Suibertus, Ewaldi & alii, qui paulo post ejus excessum, ut hanc, vicinasque terras CHRISTO subjungerent, inde sunt profecti. Non enim illi solam religionis, verum etiam omnis liberalis doctrinæ lucem se afferre profitebantur. Sed nimirum diu nimium nostrates utramque sunt aspernati: diu frustra stabilem in Westphalia sedem, & domicilium quæsi-
erunt. Siquidem inter assiduos fremitus armorum, & rebellium bacchationes nusquam tuto templa, nusquam Scholæ ponebantur. Interea extra Westphalam, qui è media patriæ jactatione eripi poterant, sub idoneis magistris Westphali adolescentibus Christianis moribus,*

Lib. 4.
hist. Eccl.
Angl. c. 2.

S. Ludgerus in commem. de SS. Bonifacio, & Gregorio. Vide Baron. in Mart. ad 10. Nov.

& doctrinis utcunque tingebantur. Nam Trajecti ludus erat, quem D. Gregorius regebat, D. Bonifacii Martyris auditor. In eo S. Ludgerus, qui deinde primus Monasterii Antistes fuit, erudiebatur, & una cum eo, ut ipse loquitur, *quidam de novella Dei plantatione diebus nostris inchoata Fresonum & Saxonum.* Wirceburgi quoque D. Caroli voluntate duodecim nobilissimi adolescentes, D. Bruckardi præceptis imbuebantur, è quibus duo primi Paderbornensis Ecclesiæ Præsules sunt delecti. Quid quod ejusdem Imperatoris instituto Romæ ejusdem gentis quasi quoddam seminarium fuit, quod Schola Saxonum dicebatur, non longe ab æde S. Petri, ut in ipsa quasi Catholicæ Religionis arce una pietatem litterasque condiscerent. At vero postquam Magni Caroli invicta virtute in Paderbornensi Synodo totius Westphaliæ consensu CHRISTI fides suscepta est, noluit illa sine comitatu bonarum artium ac disciplinarum, quas constantissimas adversis suis rebus comites habuerat, patrefactos jam sibi Westphaliæ fines ingredi. Idem igitur dies, eadem Synodus, eadem Paderborna omnium quæ deinde in Westphalia extiterunt, & templorum & Scholarum, uno eodemque decreto fundamenta posuit. Parne erat eam ejus boni expertem remanere, cujus ipsa cæteris urbibus ac terris tamdiu frustra expetitam facultatem obtulerat? Potestne illa indigna videri, quæ omnium disciplinarum honestarum vocibus personet, in qua primum illa vox audita est consentientis conspirantisque Westphaliæ, ut armis positis, abjecta impietate, exturbata barbaria, pax, religio humanitas, & humanitatis parentes bonæ litteræ colerentur?

CAPUT IV.

Olim quoque & inferiores & sublimiores doctrinæ Paderborne floruerunt.

Vide, Princeps Illustrissime, quæ mens fuerit majorum tuorum, gravissimorum hujus Urbis Antistitum

tum, quibus non mediocri studio fuit, in ea omnium artium studia nutrire, quibus salutaris fides propagatur atque defenditur. Intelligebant enim Westphalis usuenisse, quod alicubi confirmat Augustinus: *Multis, inquit, profuit (quod experimentis probavimus, & probamus) prius timore vel dolore cogi, ut postea possint doceri.* Igitur quo in loco, terrore armorum fortissimi Imperatoris compulsa Westphalia, Christiana sacra susceperat, in eo providendum sibi putarunt, ne unquam deessent magistri exercitationesque doctrinarum. Quæ tamen nullo fere tempore omnino jacuerunt, fuit tamen cum eo ardore celebrarentur, ut, præter hodiernum Academiae nomen, nihil admodum desiderares. Qua enim tempestate, ut alios præteream, Meinwercus ille Paderbornæ nobilissimum decus, ad clavum hujus Ecclesiæ sedebat, non modo optimi Latinitatis auctores Sallustius, Virgilius, Stadius explicabantur, verum etiam florentissimi adolescentes, Rhetoricis, Dialecticis, Arithmeticis, Geometricis, Physicis, omni denique genere liberalis eruditionis informabantur. Ejus vestigiis cum alii deinceps Antistites, tum præcipue is, qui duodecimo loco huic Urbi præfedit, Imadus, ipsius Meinwerci, e sorore nepos, institit; qui severissima avunculi disciplina, à pauxillo puero, ad omnem sanctimoniam sapientiæque laudem institutus, non commisit, ut tanto viri sanctissimi labore accensa rerum pulcherrimarum studia, suo tempore restinguerentur. Atque utinam vetustatis injuria, atque crebræ hujus Urbis & primariæ Ecclesiæ deflagrationes paulo plura nobis hujus tam præclaræ voluntatis reliqua monumenta fecissent! esset profecto unde liquido disceremus sapientissimas tuas, Princeps Optime, curas & cogitationes, cum præstantissimis majorum tuorum consiliis ita congruere, ut non tam eorum virtutem æmulando expressisse, quam ipsos tanto intervallo vivos in Te, spirantesque retulisse videaris. Nunc autem, tuarum quidem virtutum formam integram, & undequaque emi-

ep. 23. ad
Bonif.

Vita B.
Meinwerc
c. 6. §2.

cantem splendorem intuemur: illorum autem quæ fuerit species, velut è reliquis nobilium statuarum frustis conjectura asequimur. Cujusmodi sunt versus, quos hic ipse Imadus, de quo nobis est sermo, inscripsit vestibulo voluminis pervetusti, in quo sunt Philonis Judæi nonnulla monumenta. Id volumen è miserabili naufragio ornatissimæ bibliothecæ, quam ille bonis artibus adjuvandis extruxerat, Tuo, Princeps Illustrissime munere, una cum aliis præstantissimis libris, in Collegio nostro visitur. Versus porro Imadi sunt hi:

Ecclesie CHRISTI, sanctæque DEI Genetrici

Offert hunc librum devotus Præsul Imadus.

Quibus verbis ostendit sapiens Antistes, non sibi modo curæ fuisse, ut perpetuo religionem honestis artibus copularet, sed etiam cum immortalium ingeniorum partus ad locupletandam huiusmodi Ecclesiam perquiret, id perinde DEO gratum existimasse, atque si aras & templa poneret. Qui ita de codicibus, multisque membranis sentiebat, quid is se facere credebat, cum ipsos adolescentum animos, quorum paulo post innocentia atque doctrina Ecclesiæ dignitas niteretur, optimis disciplinis imbueret? Si enim qui rudes hominum animos CHRISTO conciliant, ii quoddam sacrificii genus, ut est apud Apostolum, DEO faciunt, nihilne operantur, qui ipsos plurimorum magistrorum mox futuros omni ea litteratura expoliendos curant, qua sit opus ad tam augustum, & humano generi salutare munus pro dignitate sustinendum? Equidem nihil dubitem negare ullam hecatomben DEO perinde decoram gratamque esse potuisse, atque ornatissimus ille nobilium adolescentum cætus, qui illis temporibus in Paderbornensi Ecclesia, cum omnium præstantium artium scientiam percepissent, alii ad alias Ecclesias regendas vocati, illustribus suam quisque promeritis ornaverunt.

Rem. 15.
No. 16.

CAPUT V.

*Viri sanctitate & doctrina illustres, qui e Paderbornensi
si Gymnasio prodierunt.*

IN iis fuisse legimus Unwanum Meinwerci, atque Imadi propinquum, qui e Choro Paderbornensi, ut loquitur Adamus, assumptus, atque à S. Henrico Archiepiscopus Bremensis renunciatus, satis ostendit, præclara se quædam Paderbornæ sapientiæ & virtutis rudimenta posuisse. Hic est enim ille Unwanus, qui Bernardum Saxoniam ducem res novas adversus Henricum sanctissimum Cæsarem molientem, omnes Saxoniam Ecclesias inaudito scelere vexantem, &, quod nefas est dictu, Vandalorum gentem per summam impietatem à Christianis sacris ad Ethnicam superstitionem minis armisque cogentem fregit, ac domuit. Ille perpetua necessitudine doctissimis viris jungebatur, quos partim nusquam ab latere suo dimittens, omnibus in negotiis adhibebat: partim ad traducendos ad CHRISTUM populos in Daniam, ac Norwegiam amandabat. In illo tanta erat fluxarum opum despicientia, ut non dubitaret, ingentibus Ecclesie suæ sumptibus atque jacturis, Aquilonares Reges populosque prensare, & dum eorum animos CHRISTO conciliaret, suarum fortunarum detrimenta in lucro ponere. Educatus est deinde Paderbornæ cum Imado S. Anno Archiepiscopus Coloniensis, ut refert auctor vitæ B. Meinwerci, neque refert, quod ejus institutio à Lamberto Schafnaburgensi, & aliis, Ecclesie Bambergensi attribuitur. Id enim eo factum esse suspicor, quod idem deinde Bambergensis Ecclesie Scholasticus fuit, atque ita cum in utraque litteras didicisset, potius habita est ratio ejus, in qua præterea docuisset. Facile quoque induxerim animum, propter incredibilem D. Henrici in utramque Ecclesiam amorem & pietatem, tantis magnificentie documentis testatam, ea tempestate singularem quandam Paderbornensi, cum Bambergensi Ecclesia amicitiam

*Adam.
Bremens.
c. 86.*

Cap. 52.

citiam ac societatem intercessisse. nam post mortem quoque D. Henrici, Poppo Paderbornensis Episcopus, qui Imado successit, Bambergensis Ecclesiæ Præpositus fuerat: ut jam non sit necesse peruestigare, quemadmodum fieri potuerit, ut idem S. Anno & Bambergæ, & Paderbornæ sit eruditus. Porro de S. Annonis laudibus dicere quid attinet? Cui enim ignota est illius viri prudentia, qui Henrico III. Cæsare necdum ad regnandum maturo, cum ejus esset tutor designatus, uniuersum imperium aliquot annos suis humeris sustinuit? quis de ejus facundia nihil legit, quo dicente compiorantium gemitu templa personabant? Nam morum sanctitas, tot miraculis confirmata diuinitus, & publicis Ecclesiæ fastis consecrata late-
re neminem potest. Annoni jungitur ab auctore vitæ B. Meinwerci, in Gymnasio Paderbornensi condiscipulus, Fridericus Monasteriensis Episcopus, nempe is qui sextus decimus est ordine, si Krantzio credimus, Marchionis Misniæ filius. Hic, quantum ex Annonis & Imadi contubernio ac condiscipulatu profecerit, perpetua in viros doctos voluntate, & singulari quadam excel-
mentis ostendit. Forte cum monasterium venisset, reperit viros Ecclesiasticos non paucos, doctos juxta ac pios, laudabilem inter se quandam Religionis & litterarum societatem coiisse. Ad hunc cœtum, ut est in excellentibus ingeniis infatiabilis proficiendi cupiditas, sese e vestigio aggregavit. Factus deinde Episcopus ædem sacram D. Mauritii in suburbano extruxit, fundatoque ad eam honestissimo Canonorum Collegio, quantum in se fuit, providit, ne unquam Ecclesiæ suæ eorum hominum copia deesset, quorum institutis ac moribus plurimum ducebatur. Et quanquam, cum infula Magdeburgensi à plurimis dignissimus judicaretur, Weziloni D. Annonis germano posthabitus est, tamen nihil animo fractus, aut dejectus, illustre se documentum dedit, non esse quod, qui jam inde ab adolescentia virtutum sibi & sapientiæ ornamenta pararunt, altiore aliis dignitatis gradum in-
deant,

*Alii IV.**Ibid.**Metrop.
4. 5. c. 8.**Chron.
Monast.
MS.*

deant, cum in eorum sit manu, in quocumque fuerint collocati, proprium ei quoddam decus ac splendorem impertiri. Hos consecutus est S. Altmannus, qui, ut loquitur ejus vitæ scriptor, Paderbornæ ad regimen scholarum delectus, multosque annos eo munere præclare functus, primum Præpositus Aquisgranensis, ac deinde Episcopus Pataviensis est renunciatus. Is in conventu Triburiensi, ubi Henrico Tertio Imperatore gravissimumorum criminum à Principibus reo facto, atque à Gregorio VII. Pont. Max. sacris interdicto, de summa Reipublice agebatur, unà cum Sigehardo Patriarcha Aquileiensi, ejusdem Pontificis vicem egit, *vir*, ut ait Lambertus, *Apostolicæ conversationis, & magnarum in Christo virtutum*. Neque vero præteriri debet Vicelinus, vir longe sanctissimus, quem Holfatorum, plurimorumque ad Aquilonem populorum Apostolum recte dixeris. Ad eorum salutem procurandam cum esset designatus à DEO, essetque indigni vitæ integritate, sed minime pari doctrina præditus, hujus ei quoque comparandæ casum obtulisse dicitur. Versabatur Vicelinus in ulteriori Saxonia, in familia feminæ illustris, cujus teneros liberos erudiebat. forte, ut inter potentium asseclas & familiares fieri solet, fuit qui herilem illi gratiam, felicesque successus invideret. Is cum summa viri innocentia nullam obtrectandi materiam daret, inscientiam exagitare aggreditur. Promit versum ex Achilleide Statii Papinii, cujus explicatio aliquid supra vulgus eruditionis exposceret. Eum locum sibi explanari convitio flagitat. hic, cum bono Vicelino hæreret aqua, illi scilicet illudere, & exprobrare, quod ipse rudis & imperitus, alios se docere posse confideret. Pupugit hæc oratio, ut minime malum, ita neque vilem abjectumque animum. Ergo dolore dissimulato, atque in discendi studium converso, Paderbornam ad volat, ubi sub Hermanno viro doctissimo, de omni prope genere doctrinarum scholas celebrari cognorat. Ibi tantum progressionis brevi habuit, ut magi-

strum

*Edita à
V. Cl. Se-
bast.
Tengnagel
è Biblio-
theca Ca-
sarea.
Lamb.
Schafn.
an. 1076.*

*Helmoldus
hisor.
Slav. l. I.
cap. 43.
Krantz. l.
6.
Metrop.
cap. 2. Sa-
von. l. 5.
cap. 29.*

strum subinde in docendo sublevaret, & secundas partes ageret, mox etiam Bremæ Ludum ipse administraret. Aliquot post annis, cum ferre non posset in Slavorum sive Vandalorum gente, quorundam scelere, fidem Christianam vulgo abjici, atque prodi, sanctius quoddam docendi munus est exorsus. Trajecto siquidem, cum aliquot ejusdem propositi sociis, Albi, & facta ab Henrico Vandalorum Principe potestate, viginti quinque ipsos annos per incredibiles ærumnas, summamq; vitæ sanctitatem, toto animo ad revocandos ab Idolis ad Christum populos incubuit. Ad extremum ab Hartwico Hamburgensi Archiepiscopo, Aldenburgi, quæ Ecclesia complures annos Slavorum furore deserta squallebat, jam grandis natu Episcopus est constitutus. In quo dignitatis gradu, nihil de illa pristina docendi, miserosque ad frugem reducendi contentione remisit, neque unquam remisisset, nisi plura quotidie pro Dei gloria sancte facere, & fortiter pati meditantem mors oppressisset, atque ad partem tot laboribus in cælo palmam aliquando vocavisset. Hos, tales ac tantos viros, cujusmodi vix singulos singulæ ætates ferunt; uno ferme seculo omnes Paderborna formavit, vel perfecit, quo tempore non in ea modo à civibus, sed etiam ab exteris simul de Christianæ virtutis, simul de ingenuarum artium gloria certabatur. Tunc omnibus persuasum erat, flagitium esse, si, cum parens liberis patrimonium augere laboraret, animi bona, quibus Reipubl. profint, habeant necne, flocci non faceret. Tunc majorum insignia, & natalium splendor ei probro censebantur esse, qui, dum per ætatem liceret, propria sibi decora non quæsisset, quibus relictam à progenitoribus claritudinem tueretur, & augeter. Tunc serio sentiebant viri Ecclesiastici dignitatem illam sui ordinis, quam majores nostri præ cæteris gentibus, opibus, clientelis, ditione florentissimam esse voluerunt, sine Christianæ sanctitatis, & rectæ scientiæ studiis, in quibus omnis eorum vera gloria vertitur, retineri nullo modo

do posse. Tunc denique Antistites perinde erant animati, atque Te, Princeps Illustrissime, nunc videmus: ut me hæc ipsa reputantem spes oblectet fore, ut, cum Tu nobis Meinweri atque Imadi felicia tempora restituas, si hæc juvenus ad omne decus nata, tuis sapientissimis consiliis, optatisque respondeat, ex ea Annonæ, Altmannos, Vicelinos aliquando videamus.

CAPUT VI.

Paderborna Imperatorum in Westphalia proprium domicilium.

Spero equidem neminem fore tam duri oris, qui, cum tot Reipubl. lumina se Paderbornæ exortum lucem-que suam acceptam ferre testentur, etiam ambigat, sitne Paderborna præstantibus ingeniis percolendis idonea. Potest tamen horum sententia, sapientissimorum Principum auctoritate confirmari. Sic enim adhuc in deligendo constituendis Academiis loco observatum est à prudentibus: quibus in urbibus Principes commorantur, eadem opera gymnasii celebritate dignas judicari. Primum enim, hoc amore Principem in bonas litteras esse oportere, ut eas, quantum fieri potest, assiduo in oculis atque in sinu ferre desideret. Deinde, magni referre ad integritatem doctrinæ conservandam, juvenumque licentiam refrenandam, ipso Principe, gravissimisque viris, quorum consiliis in Reipubl. utitur, arbitris, tractari studia litterarum. Denique, quæ in eligenda sibi sede Principes sequi solent, cæli salubritas, soli ubertas, atque amœnitas, eorum quæ ad victum cultumque pertinent vilitas & copia, secunda pax, & tranquillitas, aliæque ejusdem generis commoditates, sunt eæ ipsæ, quas spectare Academiarum institutores jubentur. Tametsi vero quibus locis quoque Principes se tenent, qui non in summo sunt totius Reip. gradu, pleraque minime abhorrent à rationibus hominum litteratorum, tamen quoniam neque illi provincias habent amplissimis regionibus

g

termi-

terminatas, neque omnes provinciæ pares rerum omnium honestarum commoditates, perspicuum est, eas demum urbes, ante alias bonarum artium gymnasiis accommodatas esse, quas supremi Reipubl. Principes suo domicilio cohonestant. Porro quamvis in Westphalia nunquam Imperatores nostri stabilem ac perpetuam sedem constituerint, tamen quotquòt adhuc in ea versati sunt, non obscure præ se ferre visi sunt, si quæ eos Reipubl. utilitas in Westphalam accerferet, non alibi libentius, quam Paderbornæ habitaturos esse. Atque ut à D. Carolo Magno Augusto exordiar, qui primus hanc terram non tam vestigiis, quam victoriis peragravit, ubi ille crebrius, ubi diutius morabatur? Ubi contrahebat copias? ubi fessas vires recreabat à prælio? ubi audiebat supplices? ubi jus dicebat populis? ubi respondebat legatis, ubi habebat consilium? ubi leges ferebat? Nonne Paderbornæ? Huc ille anno CHRISTI DCCLXXVII. omnes ferme Saxoniam primores congregatos Christiana, sacra suscipere, & sacramentum dicere coëgit, nunquam se à JESU CHRISTI fide, nunquam à suo posterorumque imperio desciscituros. Si fallerent, nihil causæ dicturos, quin capite deminuti, libertate, fortunisque omnibus multarentur. Hic eodem conventu, tres Saracenorum Principes inde ab Hispania profecti, sunt auditi. Huc anno DCCLXXXIII. antè illustrem illam victoriam, cum ingenti ad Halam amnem prælio prope est debellatum, suos conduxit exercitus. Hic biennio post, iterum Concilium habuit, cum à Carolo Juniore ipsius Magni filio Westphali ad Luppium fusi fugatique essent, unaque jam illa deliberatio perfectam, constantemque Reipubl. quietem moreretur, quemadmodum Viticindus, & Abbio perduellium duces, in Regis potestatem venire possent. id quod haud multo post est adeptus. Denique qui tandem potuit luculentius demonstrare, quanti ex omnibus Westphaliæ urbibus unam faceret Paderbornam, quam cum anno DCCXCIX. Leonem III. Pont. Max. inaudita crudelitate

*Ann.
Franc.
Regino,
Etc.*

*Anastasio
Bibliothec.
in vita Leo-
nis.*

litate à consceleratis Quiritibus lingua oculisque captum,
 & urbe profugum accepit? Erat in Carolo singularis ad-
 versus excelsum illud Apostolicæ dignitatis fasti-
 gium pietas, & observantia. Erat Leonis ea virtus & in-
 nocentia, quæ ob admirabilem exacta lingua, erutisque
 oculis videndi ac loquendi facultatem conservatam divi-
 nitus, vel in privato coli mereretur. Ipsa denique tanti
 viri calamitas omnibus se officiis, atque honoribus leni-
 ri, & compensari postulabat. Ad hæc omnia delegit Rex
 sapientissimus Paderbornam, quæ una, tam augusta illi
 vila est; ut non modo duos simul summos orbis Christia-
 ni Principes capere, & complecti posset: sed etiam cum
 alterius, qui hospitio invitabat magnitudine animi paria
 facere, alterius qui accipiebatur ita diuturnum, & acer-
 bum dolorem, luctumque demere, ut honori non de-
 esset. Neque vero hoc Imperatoris omnium maximi de
 Paderborna iudicium, unâ cum ipso extinctum, sepul-
 tumque est; sed pervasit, ac permanavit ad posteros.
 Siquidem Ludovicus Imperator cognomento Pius, Caro-
 li M. filius, anno CHRISTI DCCCXV. cum Haraldus Dano-
 rum Rex, ab æmulis regno pulsus, in ejus fidem atque cli-
 entelam se contulisset, opemque posceret, non solum Sa-
 xoniæ, sed etiam Vandalicæ proceres huc coëgit ad com-
 mune consilium, cum de his auxiliis Dano ferendis, tum
 de cæteris Reipubl. commodis. Hujus quoque filius
 item Ludovicus, cui in partitione aviti regni ulterior
 Germania obtigerat, postquam Obotritos defectionem
 molientes, cæso eorum Rege Gozzomvile, bello domue-
 rat, anno proximo sequenti, qui fuit a Christo nato
 DCCCLXV. Paderbornæ generalem conventum habuit,
 cui & fratrum ejus Lotharii Cæsaris, & Caroli Galliarum
 Regis, atque etiam Normannorum, Slavorum, Bulga-
 rorum legati interfuerunt. D. vero Henrici Imperatoris,
 ut sanctitate, ita rebus domi, atque militiæ sapienter &
 fortiter gestis longe clarissimi, egregiam in hanc urbem
 voluntatem, qua tandem oratione consequar? Num dies

*Annales
 Ludovici,
 qui Astro-
 nomo tri-
 buuntur.*

*Ann. Fran.
 10701 swan*

ullus Paderbornæ illuxit gloriosior quarto Idus Sextiles
 (qui D. Laurentio Martyri sacer est) ANNI MII. quo die
 D. Kunegundis Augusta, D. Henrici non tam Imperii,
 quam cœlestis cujusdam castimoniam confors, in oculis
 ipsius Cæsaris, atque omnium prope Germaniam Principum,
 à Willigiso Archiepiscopo Moguntino in æde sacrarum
 principum, imposito diademate, rite est inaugurata?
 Quando vero Henricus deinde pedem unquam in Westphaliam
 attulit, quin Paderbornam reviseret? Non anno MXXIII. cum
 Paschales ferias; non altero post anno, cum Natalem Christi hic
 egit. Non anno MXXVII. cum bellum moturus magnis copiis
 adversus Boleslaum Poloniae Ducem, Kunegundem Augustam
 huc accersit. Non propinqua jam morte, cum diutius
 Paderbornæ apud Meinwercum diversatus, incertum reliquit,
 plusne amplissimis largitionibus hujus Ecclesiam opes
 auxerit, an virtutem illustribus sanctitatis documentis
 inflammavit. Quid ejus successor Conradus cognomento
 Salicus? non ille anno MXXV. id est ipso principatus
 exordio, *Epiphaniam Domini in Paderbornensi civitate*,
 ut loquuntur annales, *more regio peregit*? Nonne
 anno ejusdem seculi xxx. idem Imperator die Christi
 natalis erat in Ecclesia Paderbornensi, cum Aribo
 gravissimus atque integerrimus Archiepiscopus
 Moguntinus, pro concione, ipsum Cæsarem & Episcopos,
 qui frequentes convenerant, ut sibi bona eorum
 venia Romam pietatis causa proficisci liceret,
 Clerum vero omnem, ac populum, ut remissionem
 peccatorum sibi à Domino exposcerent oravit? Cui
 affine est, quod de D. Bardone item Moguntino
 Antistite, qui proxime Aribonem consecutus est,
 Lambertus commemorat. Istam admirabili fuit
 sanctitate, ut eam Deus luculentis prodigiis
 illustravit; tam inusitata dicendi vi, ut
 Chrysostomi nomen invenerit. Utriusque
 illustre specimen dedit Paderbornæ, coram
 Henrico Cæsare ejus nominis secundo, vel,
 ut alii malunt, tertio. Ibi enim cum, ut
 solebat, verba pie & diserte fecisset in
 ornatissimo

*Adelboldus
 in vita S.
 Henrici.*

*Dismarus
 Chron. 6.*

Idem l. 7.

*Vita Beati
 Meinwerci.
 cap. 78.*

*Chronicon
 MS. P. Christi
 Sophori
 Broweri.
 Vita S. Go-
 dehardi
 cap. 27.*

*Lambertus
 anno 1050.*

mo Cæsaris & Principum confessu, ipso die Pentecostes, denunciavit propediem se moriturum, atque eodem mense decessit. Denique hodie quoque visuntur Paderbornæ ædes, quas vetus fama est Henrici IV. Imperatoris fuisse, esseque eas, quibus Leo Pontifex, cum apud Carolum divertisset, est receptus. Neque vero nunc attingit aliorum Regum ad hanc urbem accessu, ludis equestribus, cæterisque celebritatibus commemorandis immorari, cum hæc pauca satis ostendant, quo in numero ab iis, quos adhuc recensuimus, sit habita, in eodem Paderbornam superioribus seculis apud omnes prudentes fuisse, & porro esse oportere. Vere enim, ante annos septingentos, ad Bifonem, quartum hujus Urbis Episcopum scriptum est ab erudito scriptore de Translatione Reliquiarum S. Liborii: Inter omnia loca principalibus Ecclesiis constituendis destinata, *speciali quadam dignitate Paderbornensis sedes præcellit.* Neque immerito ab Erinhero, qui vitam S. Heimeradi Presbyteri Tutelaris Hasungensis versibus descripsit, appellatur Sedes Regalis. Quid ni enim Regalis, quæ tot Regum studiis est cohonestata? Referam versus expertes illos quidem artis, sed tamen qui veteris memoriæ de Paderborna sententiam sine fuco nobis exponunt. Sic enim ille ingressus sermonem de B. Heimeradi cum Meinwerco Antifite congressu:

Est locus egregius Patherbrunnon vocitatus:

Is quoque Regalis Sedes & Pontificalis.

Quod si quis ergo præterea percunctabitur, quid ita, tot aliis postpositis urbibus, Paderborna publico in Westphalia gymnasio decoretur? is cognoscat Westphalis, qui præ cæteris populis sint appetentes humanitatis & sapientiæ, ejus possessionem rem prorsus regiam videri, atque ideo propriam ei sedem ac domicilium, non alibi decuisse, quam in *Regia Westphalia urbe* collocari.

CAPUT VII.

Nihil Paderbornæ eorum deesse, quæ ad Academiæ splendorem & commoditatem requiruntur.

ET sane si faciem & ingenium loci intuebimur, fatendum nobis erit, nihil vel a priscis illis Cæsaribus ornatus ad habitationis suæ dignitatem, vel abs Te, Princeps Illustrissime, felicius ad commoditatem studiofæ juventutis reperiri potuisse. Ac primi quidem illi viri sapientes, qui Carolo Magno Cæsare è Britannia delati in Galliam, Parisiensis Academiæ quasi parentes fuerunt, cum venalem se sapientiam afferre professi, interrogati essent, quibus rebus ad rem tantam opus esset, responderunt: opportunis locis, animis ingeniosis, victu, atque amictu. Atque ingenia quidem, quorum universa Westphalia est ferax, Paderbornæ deesse non possunt, præsertim cum eo loco sita, ut ad eam ex omni Westphaliæ regione faciles sint accessus. De copia vero rerum quibus vita sustinetur, quæ potest cum ea Westphaliæ pars contendere? Cum enim Westphalia omnis, qua quidem ad Rhenum & Oceanum vergit, in latissimos expansa campos, ob crebras paludes pastioni sit aptior quam fegeti: qua vero Visurgim, & Chattorum juga respicit, pinguiore sit gleba, præterquam ubi saltibus & silvis horrescit; quis non videt opes utriusque terræ eo loci conflueri, ubi sita est Paderborna? Hic enim & planities paulatim quasi emerfa ex uligine ad declivia montium assurgit; & montes in amœnos colles, lenesque clivos desinentes, ad camporum se valliumque facilitatem inclinant; & vastitas illa sylvarum in crebra nemora, & virentes dissest lucos, agris, hortis, arboretis plurimum relinquit soli. Itaque nusquam alibi lætiora pascua, nusquam uberiora arva, nusquam villæ cultiores. Quid enim fecundius eo omni agro, qui ad exorientem solem, & meridiem editior, lateque diffusus, oppidis, vicisque creberrimis colitur? Quid benignius illis ad occasum, & septentrionem

*Sangall. l. I.
cap. I. de
gestis Caroli
M.*

nem jacentibus campis, quos è montibus, quibus hæc urbs utrimque in theatri prope speciem cingitur, plurimi & limpidissimi irrigant rivi? In tanta terræ bonitate, cælique clementia quæ unquam macello, quæ granario, quæ penuri sit egestas metuenda? Quando enim vel hos campos pascua, vel hos agros frumenta, vel hos clivos arbores, hortique fefellerunt? Quid ego de Cereali nostro Baccho dicam? cui & frugem hæc pinguißima arva, & liquorem nostri beatissimi fontes suppeditant. Quis illum gustans, Cæcubum aut Falernum desiderat? Habet enim majorem quam vinum sitis levandæ facultatem, neque fere quicquam de calefaciendi stomachi, & adjuvandarum virium virtute concedit. Quod si, ut est apud Strabonem, Gymnasio liberalium artium, quod erat Tharfi in Cilicia, Cydnus amnis, Cujus saluberrima aqua ferebatur, plurimum celebritatis attulit, nihilne habebit, ad illustrandam Paderbornæ Academiam, hæc salubrium fontium copia, quibus ambigere possis, plusne palati & valetudinis, an aspectus & voluptatis gratia delecteris? Neque enim sentio quæ possit species esse jucundior, quam trium fontium in media urbe, ex eodem colle, modico intervallo exorientium, tantamque subito vim aquarum erumpentium, ut, non modicis effusi rivis, ante in unum alveum visendo sane agmine confluant, compluresque molas frumentarias prius versent, quam se effundant è mœnibus. quanta amœnitas singulorum cum seorsim fluunt? quanta omnium cum uno amne labuntur? quam juvat aquam ipsam omni crystallo puriorem intueri, & innascentes viridissimas herbulas numerare? quale spectaculum anaticulas, & cygnos videre in mediis undis pendulos, suspensâ cauda, nitentibus contra profluentem pedibus, prono rostro piscantes? quæ voluptas ne sævæ quidem brumæ inclementia unquam eripitur. Qua enim tempestate nive omnia sæda sunt, & gelu, non modo intra urbem, sed etiam non modico foris spatio, ne secundum quidem ripas, ut fert mos cæterorum amni-

Lib. 14.
Geogr.

um

um, vel in tenuissimas crustas congelat. Quid quod eodem tempore peregrinas aves ad se nos ter amnis allicit, quæ fluviis assuetæ, ubi glacie cæteris prohibentur, ad hunc confugiunt? Æstate vero, potestne quicquam illis viridariis, hortis, pomariis, quibus utraque ejus ripa prætexitur, esse formosius? Non enim nunc vacat aquam commemorare tota prope urbe per canales singulari artificio dispensatam, non salientes fontes, non piscinas, non lavatrinæ, non sexcenta commoda. Quod si collibitum erit egredi urbe, quem non delectet cursum ejus prosequi, modo divisis quasi copiis insulas ambientis, modo vario flexu, & grato errore per virentia præta serpentis, modo limpidissimos rivos amplectentis sinu, modo celeberrimum Romanis annalibus flumen Luppianam, vel cum jactura sui nominis generantis? Ab amne vero cum discesseris, quocumque conjeceris oculos, quanta, Deus bone! se ubique ingerit in tam illustri naturæ varietate voluptatum seges? Aspice hunc collem, in quo Paderborna non jacet, sed cubat, potestne fieri quicquam his sylvis, quas vertice ostentat, altius, umbrosius, amœnius? num illo deinde modice declivi, sed latissime se pandente, & quasi venditante agro venustius? Ima denique ejus pars, quæ urbem est complexa, quantis repleta est sepium, prætorum, hortorum, nemorum deliciis sive in umbra requiescere, sive apricari, sive deambulare, sive honestis ludis indulgere libeat? Nam quæ aliquanto longius ab urbe digresso finitimis locis avocare, & tenere animum possint, nimis longum esset enarrare. Neque enim oppidum aut vicum temerè repereris, cui non proprias quasdam opes, & amœnitates natura indulserit? Quod si Heliconem gemino fonte insignem Musis poëtæ consecrandum putarunt, quod illa venustate plurimum crederent levare curis ingenia, & ad commentandum exacuere, quis hanc omnem regionem quæ est sub urbe neglet studiis alendis natam? Ut enim ipsam urbem taceam Castaliis fontibus redundantem: ut nihil commemorem
de

de Salcotena oppido, aqua, unde sal coquitur, nobili: ut præteream Luppesspringam, ubi primum est Luppia caput, habemus in propinquo Alpheum, cujus Arethusa frustra rerum naturalium curiosi jam pridem persequuntur. Nempe non longè à nova-Beca oppido rivus est non modicus, qui terra haustus sese, nescio quo oculis mortalium eripit. Mirabilius prope est, quod duo rivi ad Liechtenavum oppidum confluentes, repente absorbentur, verum non uno semper meatu, sed prout aquæ impetus tulit. Itaque admodum quinque jam patent; neque dubitat interdum novos aperire. Ad veterem vero Becam in sylva fons est, quem Tumultuarium vocant. Is situs est in clivo montis, è quo magna vis ferri & æris eruitur. Non jugiter, sed intervallis fluit, sic, ut cum unam circiter horam cursum tenuerit, mox inhibeat, ac tres, aut amplius horas quiescat. Neque tamen stata semper tempora observat, aut vices. est enim cum bis eodem die aquam profundat, est cum semel. interdum ante, interdum longe post meridiem. Ferunt, quoties se ad cursum refert, sibilum per cacumina arborum exaudiri, velut exurgentis venti: & primus prodeuntis impetus, quodam cum murmure fit ac strepitu, quasi te ad cava montis allidentis, & foras erumpere gestientis aquæ. Quod si non vererer otio meo abuti, & tua, Princeps Illustrissime patientia, persequerer oratione universam hujus urbis viciniam, atque demonstrarem nullam esse oram, unde non præcipua quædam sive commoda, seu oblectamenta, ad Academiam pertinere possint. At, inquiet fortasse quisquam, hæc loci commoditas atque jucunditas aëris insalubritate corrumpitur. Nego post exortum Academiæ nomen, ullam conditam esse puriore cælo. Procul enim causas omnes habet pestilentium aurarum. Quippe in declivi posita, è longinquo septa jugis montium, quæ vehementiorem vim ventorum defendant, non nisi secundis assidue perflatur. Itaque, cum his proximis superioribus annis tota prope

Germania, atque in primis Westphalia nostra, multi mor-
 tales pestifera lue consumerentur, ejusque metu necesse
 esset, gymnasiis clausis, studia literarum intermittere; Pa-
 derborna jam ab anno *xcviii. supra m. d.* inter crebros
 aliorum luctus & funera, constantem suorum studiorum
 cursum tenuit. Sed jam mihi videor nonnullorum mur-
 mur exaudire, quibus, quæso, Princeps Illustrissime, ut
 ignoscas. Si enim eorum orationem rectè assequor, non
 nisi ardenti quodam adversus Celsitud. V. studio permo-
 ventur. Quid ergo illi? De loco fatentur; de civibus
 alia omnia. Refricare enim student animum tuum eo-
 rum memoria bonorum, quæ per hosce triginta annos,
 Paderbornensibus tuis ostendisti: enumerant cohorta-
 tiones, monita, decreta, minas: percensent curas, la-
 bores, vigilias sumptus, pericula; cum interea nihil ab
 iis, quod operæ præmium sit, post tot conatus factum vi-
 deatur. Itaque principio negant, qui tot antea tua bene-
 ficia sint aspernati, nunc hoc præstantissimum, & cum
 totius Westphaliæ gloria conjunctum mereri potuisse,
 Deinde, qui in Principem suum optimum, & suæ salutis
 amantissimum tam fuerint in venusti & inurbani, valde ve-
 rentur, ne semper eos illa morum commoditas deficiat,
 quam tanta virorum, adolescentumque multitudo omni
 humanitate perpolita desiderat. Verum isti primum,
 paucorum civium crimen, toti inferunt civitati. Dein-
 de, non vident, quo argumento ipsi utantur ad frangen-
 dum, vel infirmandum, hoc eodem te ad suscipiendum
 usum esse, & jam porro uti ad persequendum consilium
 tuum. Quid enim? Sunt nonnulli minus bene morati,
 audio, nempe, ne recte quidem de Deo sentire, & loqui
 didicerunt. Est verò, cum pravæ opinionum, tum
 malorum morum una & eadem mater Ignorantia, quæ, si
 luce salutarium doctrinarum aliquando discussa fuerit,
 vidisti, Princeps Sapientissime, alios Paderbornam mo-
 res, alios cives habituram. Nihil enim ad profligandos
 errores, nihil ad ferociam domandam, nihil ad recte
 com-

componendum civitatis statum doctrina præsentius. Lovanium accepimus, cum civilibus armis, atque discordiis complures annos arsisset, essetque civitas mutuis cædibus prope percussa atque afflicta, Joannem Brabantia Ducem consilium cœpisse extruendæ Academiæ. Quid plura? brevi illa civibus pristinam lenitatem, & concordiam reddidit, quam rerum omnium ubertas, & publica felicitas est consecuta. Non aliam quoque spem, te Duce, atque auctore, Illustrissime Princeps, ingredimur. Spem autem? quasi vero non jam fructus aliquos, certe flosculos tuæ providentiæ teneremus. Tot enim adolescentes Paderbornæ nati, qui in tuis scholis jam inde à prima pueritia liberalibus disciplinis, ad omnem honestatem informantur, qui neque sensus celeritate, neque laboris patientia, neque morum facilitate à quoquam exterorum vinci se sustinent, satis declarant, si quid superioribus annis secus accidit, quam volebas, id non naturæ perversitate, sed salutaris culturæ inopia contigisse. Ea jam abs Te relata, actam insigni accessione cumulata, non modo omnem maculam ac labem, si qua paucorum culpa infedit Paderbornensi nomini, se deleturos profitentur, sed etiam daturus operam, ut vetus illud Paderbornæ elogium, quod ab illo pio viro, quem superius, laudavi, Arnulfi Imperatoris memoria litteris mandatum est, quasi postliminio recuperent. Id ita habet. *Hic locus (Paderborna) viris omni nobilitate generis, animique semper insignibus abundabat, ut non esset dubium, quin patria civibus, & cives patriæ congruerent, ac sibi utraque vicissim ornamento forent.*

Lipsius
Lovani. l. 3.
cap. 1.

In Cosmod.
at. 6.
cap. 37.

CAPUT VIII.

Newhaus Illustrissimi Principis Fundatoris domicilium, situm esse, ubi olim Nero Claudius Drusus, Augusti Privignus, Castellum Alifonem, contra Sicambros condidit.

Ceterum, Princeps Illustrissime, circumspicientem me, ac penitus perlustrantem animo, hujus urbis, ut cum

Comico loquar, optimitates, & commoda, hæc quoque sedes ac domicilium tuum, in quo majores tui, Episcopi Paderbornenses, amplius tria retro secula habitaverunt, ne se silentio præteream admonet. Quamquam enim longule abest ab Urbe, illinc tamen ipsa, totaque provincia jus petit: illic hujus Academiæ moliendæ consilia sunt nata: denique quicquid est in ista arce splendoris hodie, & magnificentiæ, id totum abs te habet, qui unus & illius, & Academiæ es conditor. Quare si ad relaxandos contentione studiorum animos, jucundum erit unquam Academicis nostris educere se nonnunquam ex urbe, & hæc lustrare, vel umbrosa sylvarum, vel aprica camporum, libenter, opinor, hujus quoque arcis specie propinquo perfruentur, eosque cum ædificii majestatis, locique amœnitas, tum vero præcipuè Tui illos Optimi parentis, ac Fundatoris memoria delectabit. Accedet illa quoque liberalis sanè voluptas, & adolescente colente bonarum litterarum longe dignissima, quam capient ex earum recordatione rerum, quæ vetustissimis temporibus, hoc ipso loco gestæ memorantur. Est enim hic locus, si quis alius in universa Germania magna, & veterum Annalibus, & virorum fortium, atque illustrium monumentis celebratus. Quibus de rebus si pauca attigero, veniam, ut spero, dabis, Princeps humanissime, huic meo ordinandi honoris Tui studio, neque alienum me quicquam ab instituto facere judicabis. Si enim laudationem instituenti illius Academiæ Platonis nemo vitio verteret, quod cum illa esset in suburbano Athenarum neque multo inde propinquus abesset, quam hæc arx à Paderborna existimaret Athenarum gloriam ad Academiæ laudem pertinere; neque ego accusandus sum, si offensurus idoneum abs te Academiæ locum captum esse, de hoc tuo domicilio disseram. Ut enim, propter locorum propinquitatem, qui in Academia Platoni dabat operam, is minime vanus erat, cum se Athenis studere Philosophiæ diceret, tametsi gymnasium esset in suburbano: ita sedem hanc tuam perinde atque con-

continentem cum hac urbe, lucem quandam, & ornamentum nostris studiis afferre credimus. Est igitur observatum à viris eruditis, hoc ipso loco Neronem Claudium Drusum Augusti privignum, Tiberii fratrem, castellum posuisse, Q. Ælio Tuberone, & Paulo Fabio Maximo Coss. qui, ut rationem inquit Sigonius, fuit ab urbe condita, annus DCCXLII. ante Christum Salvatorem natum, nonus. Siquidem anno proximo superiore, ut narrat Dio Cassius, Sicambri cum finitimis gentibus, absentia Augusti, & exemplo Gallorum commoti, bellum adversus Romanos moverant. Hos Drusus non modo, quod moliebantur, armis vetuit, Rhenum transmittere, verum etiam ipse transgressus, secundum insulam Batavorum, quam Rheni divortia efficiunt, primum Usipetibus, deinde ipsis Sicambris arma intulit. Anno sequenti, qui fuit is quem diximus, vere ineunte, rursus subjugatis Usipetibus, Luppiaëque fluminis ripis ponte junctis, in Sicambros irruptionem fecit. Ii per hos dies fortè cum Chattis finitimis, propterea quod auxilia negaverant bellum gerebant, quæ res locum dedit Druso per Sicambrorum fines ductis copiis, ultra Visurgim movendi. Inde cum remigraret, in hostes delapsus est, à quibus cinctus in magnum cum suis discrimen venit: sed hostibus temere, & sine ordine prælium aggressis, non modo victor evasit, verum etiam castellum contra eos ad confluentes Luppiaë & Alifonis posuit. Ex quibus principio certum est Sicambros, hanc, in qua fumus, regionem ea tempestate coluisse, cum inter insulam Batavorum, & Luppiam habitarent Usipetes, è quorum finibus in Sicambros Luppia trajiciendus fuit. Atque ita terminus Sicambrorum erat ex ea parte Luppia, ex altera vero Chattis & Visurgi confines erant. Per hos fines cum iter haberet Drusus, castellum posuit eo loco, ubi Luppia & Alifon miscentur. At quis iste Alifon? diligenter omnem hunc tractum lustranti, omnesque amnes, qui se in Luppiam exonerant, recensenti, nullus in mentem venit, in quem

*Philip.
Cluver. l. 3.
antiqua
German.
cap. 9.
In fastis.*

*Lib. 54. hist
Rom.*

Alifonis, sive ut est in Græco, Elifonis nomen conveniat, præter eum, quem hodie Alam vulgo dicimus, qui apud Tuas ædes, Princeps Illustrissime, in unum cum Luppia amnem confluit. Præsertim cum gravissimi auctores, Velleius Paterculus, qui in his oris sub Tiberio, ut ipse narrat, Præfectus equitum fuit, & Cornelius Tacitus, hoc ipsum castellum Alifonem appellant, ascito, ut apparet, à præterfluenti nomine. Atqui in conspectu hujus tuæ arcis, est hodieque vicus Elfen, qui vetus illud Elifonis retinet nomen, facileque fidem facit hos esse illos confluentes, ad quos Drusus suum illud castellum collocavit. Porro nemo, qui castelli nomen audit, vilis & abjecti loci speciem subjiciat animo. Etenim Dio aggressurus Varianam cladem enarrare, cujus, ut dicemus, quasi semina posita sunt in hoc castello, diserta oratione persequitur, cujusmodi fuerint hæc Romanorum castella. Primum enim negat ejusmodi castella crebra in Germania, aut inter se vicina fuisse: deinde Romanas legiones in iis hibernare solitas: tum civitates iisdem locis conditas: eodem Germanos ad forenses conventus convenisse: hic jus iis dictum esse: hic paullatim feris & barbaris moribus positus, consuetudine Romanorum humanitatem & mansuetudinem induisse. Quæ omnia ea gratia ab illo narrantur, ut intelligeremus, quemadmodum Germani, eum locum, in quo Varus habitabat, celebrando, omnesque in speciem amicorum, atque adeo civium partes agendo, sensim eum in securitatem, ac mox in exitium impulerint. Atqui Varum fuisse tum in Alifone postea ostendemus. Igitur omnia illa, quæ de castellis Romanis à Dione disputantur, sunt in primis Alifoni tribuenda. Sane cum vicus, qui hodie superest Elfen, non modico spatio à confluentibus recesserit, non vana est conjectura, totum eum campum, qui medius est inter confluentes, ubi castellum fuit, & extremos vici fines, frequentibus domiciliis habitatum, atque ita non mediocrem civitatem hoc loco fuisse. Præterea liquet ex his, quæ

Velleius
l. 2.
Tacitus
Annal. 2.

Lib. 56.

quæ è Dione attulimus, unum hoc in interiore hac Sicambrorum regione castellum, ubi hiberna essent Romanorum, extitisse. neque enim vel pauca his locis castella vere affirmasset, si modico intervallo plura fuissent, vel in castellis hiberna poni solita, si alius unquam fuisset castelli, alius hibernorum locus. Quæ cum certa sint, alio præterea argumento certò concludimus, Alifonem castellum & civitatem non alibi, quam in hoc loco quærendum esse. Proditum enim est à Vellejo, Tiberium, cum post cladem Varianam, rem his oris utcumque restituisset, digredientem in Italiam, ad caput Luppiaæ fluminis hiberna locavisse. Quid clarius? Quem enim locum Dio ad confluvia Luppiaæ & Alifonis, eum Velleius statuit ad caput Luppiaæ. Is igitur amnis, qui proxime à capite Luppiaæ in ipsum influit, is est, qui Aliso veteribus dictus, Drufiano castello locum & nomen dedit. At quis ille est, nisi Alma? Maneat ergo, Princeps Illustrissime, Tuum hoc domicilium in ipsis Castelli Drufiani vestigiis esse collocatum.

CAPUT IX.

Summa rerum in Alifone castello gestarum, dum illud Romani tenuerunt.

Quo in loco, quæ jam inde à prima origine, non indigna posteritatis memoria gesta sint, si coner breviter percensere, equidem nescio summe operæ pretium facturum. certè, quæ Tua est humanitas, Princeps optime, si me in eo, & pietati in Te meæ obsequi, & studiis adolescentum nostrorum prodesse velle videris, non gravate, uti confido, feres. Illud principio constat hunc locum situm in finibus Sicambrorum insigni Romanis fuisse præsidio ad compescendos, domandosque Tencteros, Usipetas, Bructeros, Marfos, Tubantes, Chattos, Delgubinos, quæ omnes gentes finitimas oras incolebant. Deinde plurimum habebat momenti ad Luppiam, Amifiam, Visurgim in Romani populi potestate retinendum. Quocirca multæ hoc loco nobiles expeditiones susceptæ, mul-

multa praelia decreta sunt. Itaque cum Imperatores, tum eorum legati multi hoc loco erant. Ac Drusus quem post conditum Alifonem legatum habuerit non certo proditur. est tamen ut credam fuisse L. Domitium Ahenobarbum, Neronis Imperatoris avum. Is, ut refert Tacitus, per medias paludes tramitem aggeravit usque ad Rhenum, quo commodè Romanæ copiæ permearent. Pertinuisse vero eum aggerem usque ad nostrum Alifonem, ex eo conjici licet, quod postea narrat Germanicum omnia inter Alifonem castellum, & Rhenum novis aggeribus permunivisse. Novos vocat, eo quod veteres antè à Domitio structos instaurarit. Idem Domitius hinc quoque, ut opinor, arma ultra Visurgim atque adeo Albim tulit. Sic enim Tacitus de eo: *Exercitu flumen Albim transcendit, longius penetrata Germania, quam quisquam priorum, easque ob res insignia triumphi adeptus est.* Drusus quoque Alifonis nostri conditor, ad eundem Albim nomen Romanum protulit, sed cum victor reverteretur, priusquam ad Rhenum perveniret, ex fractura, equo super crus collapso, naturæ concessit, tertio anno à condito Alifone, quo una cum T. Quinctio Crispino, ipse consulatum gerebat. Corpus Romam à Tiberio perlatum est. Milites Romani, qui his locis versabantur, aram suo Imperatori defuncto erexerunt, haud procul ab Alifone Castello, si recte Tacitum assequor, qui memorat, eam à Germanis postea dirutam, atque item tumulum Varianis legionibus positum, cum à Germanico Alifonem, quem obsederant, deserere cogentur. A neutro igitur longe aberat. Atque, ut dicam quod sentio, credo, fuisse inter Luppium, & montes, inter quos via patet ad Teutoburgiensem saltum. Discimus enim ex Suetonio, cum de altero monumento, quod Moguntiaci eidem Druso est positum, loquitur, solenne fuisse, ut stato die, circum hanc aram quotannis exercitus decurrerent. ejusmodi vero decursiones magna camporum spatia postulabant, qualia sunt ea, quæ Moguntiaci ho-

Annal. 1.

Annal. 2.

Annal. 4.

Epitome
Luvii.Anno ante
CHRISTUM 7.

Annal. 2.

ci hodieque nomen à Druso obtinent: Neque vero è re erat legionum, ut quotannis procul à suis castris abducerentur: præsertim his locis, ubi ab hostibus facile iniquitate locorum, in discrimen adduci poterant. Quæ mihi ratio Germanicum permovisse videtur, cur, ut ibidem narrat Tacitus, tumulum Varianis legionibus structum, quem iidem Germani disjecerant, minime iterarit, nimirum tumulus longius aberat ab Alifone, non item ara. Quare confirmare ausim, aram hanc Drusi fuisse in ea planitie quæ inter Alifonem jacet, & Luppiæ caput. Druso, successit in Germania frater ejus, Tiberius, is, quo deinde rerum potente, Christus Salvator noster crucem pertulit. Is, proximo à morte Drusi anno (Marcio Censorino, & Caio Asinio Gallo Coss.) Sicambros, in quorum regione demonstravi fuisse Alifonem, magis consilio, ut ipse apud Tacitum gloriatur, quam vi usus, in deditionem accepit, eorumque multa millia supra ripam Rheni in Gallia collocavit? ut ait Eutropius. Eos alii postea Burgundiones, alii, Gugernos dictos volunt. Neque multo post Tiberius Romam discessit. Fuit deinde ejus in locis legatus M. Vinucius, ejus, cui Velleius suam historiam inscribit, avus. Sub eo, ut idem memorat, *triennio ante adoptionem Tiberii, immensum in Germania bellum exarsit, quod ab eo quibusdam in locis gestum, quibusdam sustentatum feliciter, eoque nomine decreta ei cum speciosissima inscriptione operum ornamenta triumphalia.* Ad id bellum profligandum jam ab Augusto adoptatus, rediit in has oras Tiberius, Sexto Ælio Cato, & C. Sentio Saturnino Coss. Ibi cum trans Visurgim duxisset exercitum, atque Cheruscas in deditionem accepisset, hieme sequentis anni, qui L. Valerium Messalam, & Cornelium Cossium Coss. habuit, ad tutelam imperii, inquit Velleius, digrediens in urbem, *ad caput Luppiæ fluminis locavit hiberna.* Quæ res manifesto ostendit, id omne bellum ex hoc potissimum Alifone nostro, administratum esse: atque ita ipsa regionis op-

Drusenlock.

Annal. 2.

Lib. 7.
Isidorus
Cluverius.

Velleius 1.2

Velleius
ibid.
An. CHRI-
STI 5.

portunitas flagitabat. Pugnanti enim ad Visurgim, non alius erat in propinquo receptus. Proximo consequenti anno repetit eundem locum, atque expeditionem Tiberius, atque *iterum trajecto Visurgi, receptis Cauchis, fractis Longobardis, ad quadragesimum* (verba sunt Velleii) *milliarium à Rheno ad flumen Albim victorem perduxit exercitum.* Erat Tiberii legatus in hoc bello C. Sentius Saturninus, qui nuper consulatum gesserat, ei, ut refert Dio, ob res his regionibus ductu Tiberii bene gestas, ornamenta triumphalia decreta sunt. Circa idem tempus Maroboduus Marcomannorum Rex, qui in Boiohæmo dominabatur, grave bellum in Romanos commoverat, adversuseum ex his ad Alifonem castris Tiberius per Noricum, Saturninus per Chattos cum copiis est profectus, A. Licinio Nerva, Q. Cæcilio Metello Coss. Hoc bellum sane atrox & periculosum, ut in cujus societatem Maroboduus universam quoque Pannoniam, & Dalmatiam traxerat, prope a Tiberio feliciter patratum erat, cum hic apud Alifonem ingens plaga Romano est nomini imposita, Q. Sulpitio Camerino, C. Poppæo Sabino Coss. Etenim digresso Tiberio, præfectus in Germaniam venerat P. Quinctilius Varus, qui antea Syriam administrarat, *vir, ut eum nobis depingit Velleius, ingenio mitis, moribus quietus, ut corpore & animo immobilior, otio magis castrorum, quam bellica assuetus militie.* Hunc supra memoravi cum exercitu Alifone confedisse. Nam Germani, ut narrat Dio, quibus nimium fidebat, dederant operam, ut quam longissime abesset à Rheno, scilicet ut homini facilius infidias facerent, at nullus castrorum Romanorum locus, in hac regione à Rheno quantum Aliso distabat. Deinde cæso Varo, Germani confestim ad oppugnanda castra conversi sunt, ea vero fuisse Alifone diserte pronunciat Velleius. Assuetus igitur, ut antecognovimus, otio castrorum Varus, hic non modo hiberna, sed etiam, ut ait idem, *trahabat æstiva,* & quoniam, ut ex Dione nuper didicimus, Alifone fo-
rum

Lib. 55.

Velleius
ibidem.An. CHRIS-
TI 8.An. CHRIS-
TI 10.

Ibid.

Ibid.

rum erat, ubi Præfectus Romanus jus dicebat, audi quem-
 admodum ea res hominem infelicem, Germanorum frau-
 dibus, ac dolis irretiendum, ac penitus constringen-
 dum dediderit. Velleii verba sunt: *Mediam ingressus
 Germaniam, velut inter viros pacis gaudentes dulcedi-
 ne, jurisdictionibus, agendoque pro tribunali ordine tra-
 hebat æstiva. At illi, quod, nisi expertus, vix credebat,
 in summa feritate versutissimi, natumque mendacio ge-
 nus, simulantes fictas litium series, & nunc provocantes
 alter alterum injuria, nunc agentes gratias, quod eas
 Romana justitia finiret, feritasque sua novitate incognita
 disciplina mitesceret, & solita armis discerni, jure ter-
 minarentur, in summam socordiam perduxere Quincti-
 lium, usque eo, ut se Prætorem urbanum in foro jus dice-
 re, non in mediis Germaniæ sinibus exercitui præesse cre-
 deret.* Hæc Velleius, qui unum præteriit, quod ad ex-
 cūsandos Germanos non nihil facit; neque reticuit Dio,
 Airenim Varum principio Germanis velut servis impe-
 rasse, & argentum exegisse tanquam à subditis, cujus rei
 insolentes eorum primores, quando palam rebellare non
 audebant, ad simulandam amicitiam, & obsequium,
 struendasque clandestino insidias flexisse, observarunt
 igitur adversus Romanos Germani illud Romani vatis:
Dolus an virtus quis in hoste requirat? Erant insidiarum
 principes, ut idem Dio ait, Arminius & Segimerus, qui
 assiduo cum Quinctilio versabantur, ac sæpenumero
 convivabantur. Atque hæc omnia gerebantur, ut di-
 ximus, Alifone. Ubi jam nihil sibi Quinctilius à Ger-
 manis metuere visus est, primum eum rogant, ut præsi-
 dio sibi militum Romanorum uti liceat. Dictum factum,
 aliis ad oppida munienda; aliis ad capiendos latrones;
 aliis ad subvehendos commeatus præsidia concedit. Post-
 quam imminutus, & debilitatus exercitus Alifone re-
 manserat, excogitant quemadmodum Varum inde ad
 iter protrahant, quo cladi sit opportunior, cum se per
 amicorum regionem ire crederet. Quid quæris? repen-
 te ex composito Alifonem affertur nuncius, quosdam è lon-

Lib. 56.

Dio lib. 56.

longinquis Germanis arma sumpſiſſe. Hic qui apud Quinctilium erant, quos jam pridem amicos eſſe ſibi perſuaſerat, rem indignam dicere: hortari ut rebelles punitum iret: auxilio ſe mox affuturos. Illi digreſſi, quos quique Romanos, velut ſibi præſidio futuros à Quinctilio poſtularant, obruncant: Quinctilium adverſus rebelles Alifone proficiſcentem, à tergo, depoſita jam amicorum perſona, adoriuntur. Ita, inquit Velleius, *exercitus omnium fortiffimus, diſciplina, manu, experientiaque bellorum inter Romanos milites princeps, marcore ducis, perfidia hoſtis, iniquitate fortune circumventus, cum ne pugnandi quidem egregie occaſio, in quantum voluerant, data eſſet miſeris, caſtigatis etiam quibusdam gravi pœna, quia Romanis & armis & animis uſi fuiſſent; incluſus ſilvis, paludibus, infidiis ad internecionem trucidatus eſt.* Reliquerat Varus Alifone, ut conſtat ex Dione, legatum L. Aſprenatem narrat enim à tubicinibus, cum ſe ad prædam convertiſſent Germani, ſparſam eſſe famam adventare Aſprenatem ſuos ulturum, neque eam vanam fuiſſe. In propinquo igitur fuiſſe oportuit. Ducebat Aſprenas duas legiones, quas, ut narrat Velleius, *nava virilique opera immunes tanta calamitate ſervavit; matureque ad inferiora hiberna deſcendendo, vacillantium etiam cis Rhenum ſitarum gentium animos confirmavit.* Appellat inferiora hiberna, quæ erant apud Vetera, ubi hodie eſt oppidum Sancti, quo pertinebant aggeres illi ab Alifone ad Rhenum olim ſtructi. Inter alia rei Romanæ damna, quæ clades Variana attulit, illud etiam fuit, quod Alifo, vigefimo circiter, poſtquam ædificatus fuerat, anno in hoſtium poteſtatem venit. Cæſo enim cum exercitu Varo, immenſæ Germanorum copiæ, ut teſtatur Velleius, Alifonem, & in eo Lucium Cæditium præfectum caſtrorum, aliosque, qui ſupererant Romanos obſident. At illi *omnibus difficultatibus ſuperatis, quas inopia rerum intolerabiles, vis hoſtium faciebat inexsuperabiles, nec temerario conſilio, nec ſegni providentia uſi, ſpeculati que*
oppor-

opportunitatem, ferro sibi ad suos peperere reditum.
 Hæc sunt, quæ de clade Variana ad Alifonis historiam per-
 tinere visa sunt, quæ Romano nomini *pene exitiabilis*,
 ut loquitur Suetonius, accidit Teutoburgiensi saltu, quod
 nomen hodie retinet mons, cui subiectus campus à Ger-
 manorum de Romanis victoria Winfelt appellatur, non
 longe ab Horna oppido, XII. ab Alifone passuum milli-
 bus. Quo tempore Aliso in Romanorum ditionem re-
 dierit, non satis compertum habeo; illud ex Tacito ex-
 ploratum est, octavo post cladem anno tenuisse Roma-
 nos. Neque vero ante Augusti mortem, qui quinto post
 cladem anno obiit, recuperatum puto. Nam etsi Tibe-
 rius, & Germanicus pœnas de Germanis repetitum mox
 venerunt, negat tamen Dio, longe ab Rheno discessisse, ne
 quod sibi novum malum crearent. Mortuo Augusto,
 Sexto Pompeio, & Sexto Appuleio Coss. Tiberius jam
 Imperator in has oras venire desiit. quapropter totam
 belli Germanici molem Germanicus Drusi, qui Alifonem
 ædificaverat, filius, sustinuit: quem, ut narrat Tacitus,
 Octavius Augustus octo apud Rhenum legionibus impo-
 suerat. Is anno ab Augusti excessu proximo, Druso Ju-
 lio & C. Norbano Coss. sedata militum seditione, res no-
 vas Augusto jam extincto molientium, depulsisque ho-
 stium iter obsidentium copiis, exercitum duxit, inquit
 Tacitus, ad ultimos Bructerorum, quantumque Amisiam
 & Luppiam amnes inter, vastatum haud procul Teutobur-
 giensi saltu, in quo reliquæ Vari, legionumque insepultæ
 dicebantur. Pergit exequi quemadmodum in eum sal-
 tum progressus legiones Varianas tumulo condiderit,
 primusque cespitem posuerit, atque mox ancipiti cum
 Arminio Marte conflixerit. In hac expeditione rece-
 ptum, vel instauratum Alifonem promptum est credere:
 nam ex ultimis Bructerorum, ubi hodie Delbrugia est,
 in Teutoburgiensem saltum tendentibus erat necessario
 prætereundus. Consecutus est annus, qui T. Sifennam,
 Statilium Taurum, & L. Scribonium Libonem Coss. ha-
 buit,

In Octav.
cap. 23.

CHRISTI
15.

ANNAL. 12.

Ibid.

buit, quo Germani, dum Germanicus classem apparat, qua militem & comneatum in has oras per Amisiam advehat, interea magnis copiis *castellum Luppiæ flumini appositum* obsident, ut commemorat Tacitus. Id castellum paullo post Alifonem nominat. Sic enim habet: *Audito castellum Luppiæ flumini appositum obsideri, sex legiones eo duxit. & paullo post: Neque Cæsari copiam pugne obsessores fecere, ad famam ejus dilapsi. tumultum tamen nuper Varianis legionibus structum, & veterem aram Druso sitam disjecerant. Restituit aram, honorique patris princeps ipse cum legionibus decurrit. Tumulum iterare baud visum; & cuncta inter castellum Alifonem, & Rhenum novis limitibus, aggeribusque permunita.* Atque hæc sunt, Princeps Illustrissime, quæ de Alifone nostro à Romanis scriptoribus sunt prodita. Consequentibus temporibus, uti segnius Romani in Germania Magna bella gesserunt, ita minorem dedere scribendi materiam. Siquidem hoc ipso anno, quo Alifonem obsidione liberatum esse dixi, Germanicus post insignem victoriam, quam ad Visurgim, in campo Idistaviso, non longe a Minda, de Arminio reportavit, à Tiberio fortissimum juvenem, ut loquitur Tacitus, *specie honoris, amoliri cupiente, in urbem revocatur.* Ibi cum proximo anno C. Cælio, L. Pomponio Coss. de Germani triumphasset, missus in orientem, non multo post, dolo Pisonis interiit. Interea res Germaniæ per præfectos Tiberius sic administrabat, ut, *ne cui bellum permetteret, etiam damna dissimularet, satius arbitrius rebellium gentes, quando Romanæ ultioni consultum sit, internis discordiis relinqui.* Neque nihil in hoc Tiberius vidit. nam post discessum Germanici, inter Cheruscas, & Maroboduum grave bellum exarsit, & postea inter eosdem Cheruscas, & Chattos tantæ inimicitiae, ut alicubi Tacitus, eos *eternum discordare* scripserit, ut interea Hermundurorum cum iisdem Chattis prælia, & Bructerorum, atque Ansibariorum excidia silentio præter-

Annal. 2.

Tacitus

Annal. 2.

Ibid.

Tacitus

Annal. 1. 4.

Annal.

Annal. 2.

Annal. II.

teream. Inter hæc Germanorum diffidia, tantisper Alifone præfidiis Romanorum tenebatur, donec Claudius Imperator, ut est apud Tacitum, C. Valerio Asiatico, M. Valerio Messala Coss. qui erat à condito Alifone sextus & quinquagesimus, adeo novam in Germanias vim prohibuit, ut referri præfidia cis Rhenum juberet. Præerat tum Germaniæ cum exercitu L. Domitius Corbulo, vir veteris disciplinæ militaris observantissimus, & maximis postea rebus in Oriente gestis, immortalem famam consecutus. Is igitur in ipso aditu præclarorum operum, ad quæ jam pro nominis Romani gloria se accinxerat, non modo reducere exercitum, sed Alifonem quoque, & quæcumque in ulteriore Germania Romani loca tenuerant, præfidiis nudare coactus est. Itaque deinceps præclare Romani secum agi existimarunt, si Germanos transitu Rheni prohiberent. Quid quod Panegyristes quidam ausus est dicere coram Maximiano, & Constantino, posterioribus falso de antiquis Imperatoribus traditum visum fuisse, quod trans Rhenum signa barbaris gentibus intulissent. Quo major est gloria Tui Alifonis, Princeps Illustrissime, habuisse in hibernis Romanas legiones, hic jus dixisse tot Consulares, tot ornamentis triumphalibus insignes viros, hic bella administrasse illos ex Augusta domo nobilissimos Imperatores, quorum ea fuerit virtus, ut etiam posteris supra fidem esse videretur.

Annal. II.

Paneg.
Max. &
Constant.

CAPUT X.

In quorum potestatem venerit Alifone à Romanis desertus?

Quid vero, Romanis aquilis cis Rhenum reductis, Alifone factum est? Videtur enim certum, & exploratum, minime vacuum, ac desertum esse derelictum, sed abscedentibus Romanis immigrasse Germanos, aut, quod verisimilius, dirutum instaurasse. Neque enim fieri potuisset, ut ad nostram usque ætatem Romanum Alifonis nomen retineret, nisi jam inde à Romano-

no-

Tacitus de
morib.
Germ.

Annal. 12.

Annal. 2.

norum ex his oris discessu, ab aliquo populo cultus esset, atque celebratus. Quid quod jam ante docui convenisse etiam Alifonem, & sedes in eo fixisse Germanos, quod sane libenter in tantis, & tam crebris inter vicinas gentes simulatibus faciebant, quod à bellorum injuriis Romanorum essent præsidio tutiores. Eadem eis fuit, Romanis quoque digressis, causa colendi & muniendi Alifonis, erat enim, ut jam demonstravi, in medio multarum gentium, quæ infestis sæpe armis inter se dimicabant, nam, ut alias taceam, Bructeri, quorum extremos audivimus ex Tacito prope ab Alifone confedisse, circa exordia principatus Trajani prope funditus à vicinis deleti sunt. Quis ergo populus Alifonem tenuit? nempe idem qui hanc regionem. Ac superioribus quidem annis, Drufo rem gerente, ut diximus, in hac Luppiæ ripa Sicambri incolebant, quos Tiberius postea, quod belli adversus Romanos auctores ac principes fuissent, transportavit in Galliam. Versatur vero in quæstione apud eruditos, num Sicambri stirpis ex his oris excisi sint, an vero nonnulli remanserint? qui ullos remansisse negant, Taciti partim silentio se tuentur, partim verbis. Silentio, quod Germaniæ populos accuratissime percensens, nunquam postea Sicambros in hac regione collocat, quam sunt translati in Galliam. Verbis, quia disertè excisos esse confirmat. quomodo vero excisi, si ulli restabant? Qui contra sentiunt, gravem habent suæ opinionis auctorem Strabonem, qui suam Geographiam Tiberio imperante scribebat, cum necdum extinctum esset illud Germanorum belli fulmen Arminius. nam libro septimo ejus etiam viventis, & cum Romanis bella gerentis meminit, mortuus est autem Arminius, ut ex Tacito clarum est, M. Silano L. Norbano Coss. viginti & amplius annis post deditos Tiberio Sicambros. Is igitur eodem libro septimo, sic ait: *Hujus partis (Germaniæ) populos Romani partim in Galliam traduxerunt: reliqui migrarunt in penitiores Germaniæ partes, ut Marsi: sed*

& Sicambrorum exigua restat portio. Idem eodem libro commemorat à Germanico, inter alios Germaniæ principes, ductum in triumphum Teudorigem principem Sicambrorum. Fuerunt igitur Sicambri in Germania, cum eam administraret Germanicus. non ergo omnes à Tiberio translati. Postea vero quam Francorum in his terris nomen exortum est, quid illustrius Sicambri? Quoties eorum Jornandes, Claudianus, Sidonius, alii meminerunt? Quod Tacitus eorum non meminerit, respondent non pugnare cum Strabone, qui exiguam portionem fuisse ait, quam Tacitus merito in integri populi numero habendam non putavit. Quod idem excisos memoret, ex eo non consequi, ut nulli manserint. nam & Bructeros ab eodem excisos perhiberi, & Ansivarios, quod juventutis erat, cæsos; imbellem ætatem in prædam divisam esse. Et tamen Bructerorum & Ansivariorum nomen, posteriorum quoque seculorum memoria celebratur. Quid? nonne ausus est Velleius scribere, à Tiberio, post cladem sub Varo acceptam, *ocys prospero eventum excisam esse Germaniam?* num ideo nullos Germanos Germanico, cum quibus bellum gereret, reliquit? Habent igitur, qui Strabonem sequuntur, quo se tueantur; neque sibi eripi sinant, etiam deferentibus has oras Romanis, fuisse è veteribus illis Sicambri, qui Alifonem colerent. Quod si apud quempiam, plus aliorum, quam Strabonis valebit auctoritas, nihil tamen ille de Alifonis dignitate decerpit. Nam, etsi negent mansisse veteres illos Sicambros, fatentur tamen ab Usipetibus & Tencteris, qui vacuum, ut ajunt, eorum regionem adierint, usurpatum postea fuisse gloriosum, & veterum memoria inclytum Sicambrorum nomen. In ea regione cum fuerit Alifo, inter utrosque convenit, venisse in eorum potestatem Sicambrorum, qui Rhenum postea transgressi, atque ad Vahalim & Mosam longe lateque primum dominati, ad extremum subjugata Gallia, reversi in magnam Germaniam, unde exierant, ac tandem

Lib. de
mor. Germ.
Annual. 13.

Lib. 2.

Otto Fri-
sin. lib. 3.
c. 32.

Greg. Turc
l. 2. c. 31.

Lib. 6. 4.

Tacitus. 13.
Annal.

In lib. de
moribus
Germ.
Alciat. Lib.
de form.
Imp. Rom.
Philipp.
Ciuverius
Germ. an-
tiq. lib. 3.
c. 20.

everfis Turingis, amplissimum Francorum regnum fundaverunt, quod Caroli Magni tempore, à Bulgaris, seu Illyrico usque ad Hispanos, à Danis usque ad Calabros pertinebat. Hoc regnum qui primi tenuerunt, è Sicambri fuisse, fidem facit D. Remigius, qui eorum Regem Clodoveum salutaribus aquis expiaturus, sic eum affatus dicitur: mitis depone colla Sicamber: & Venantius Fortunatus, qui sic alloquitur Charibertum Regem:

Cum sis prognatus clara de stirpe Sicamber.

Huic igitur tam inclytæ genti servivit derelictus à Romanis Aliso, quem equidem reor caput gentis interea fuisse, dum Romani, tametsi nulla in hac ulteriore Germania præsidia habebant, tamen Rheno propinquiores agros militum pecoribus, atque armentis vendicabant, & veteres colonos adire cupientes armis arcebant. Tunc enim Sicambri nostri tantisper se his remotioribus ab Rheno locis tuebantur, & discordantibus cæteris Germaniæ populis, paulatim crescebant, easque vires induebant, quibus, non modo deinde Romanos Rheno arcerent, verum etiam cum iis in Romano solo de orbis terrarum imperio dimicarent. Quam ad rem plurimum eis contulisse Alisonis opportunitatem mecum fatebitur, qui conditionem eorum temporum, locorumque considerabit. Siquidem nulla res deteriore faciebat Germanorum fortunam, quam intestinæ diffensiones ac bella. Itaque Tacitus de iis loquens, pronunciat: Urgentibus imperii fati, nihil jam præstare fortunam majus posse, quam hostium discordiam. Ea demum discordia sublata est, exorto primum in his regionibus Francorum nomine, sive ea, ut volunt quidam, una primum gens littoralis fuit, quæ cæteras postea in societatem traxit; sive, ut alii, omnes hæ gentes ictis inter se pro summa rei fœderibus, hoc sibi pulcherrimum à studio libertatis Francorum cognomentum aciverunt. Illud certissimum est, gentes plerasque omnes, quæ inter Francicas à veteribus nominantur, in hac regione, quam hodie Westphalam voca-

vocamus, sedes primum habuisse, ut Salios, Ansvarios, Attuarios, Chamavos, Bructeros, ac denique Sicambros nostros. His gentibus cum videamus in Romani imperii terras transgressis, Sicambros imperitasse, proximum est ut credamus, eos quoque primos illius tantæ coitionis, & conjunctionis duces, ac principes fuisse. Nimirum quod Drusus fecerat, ut ad domandos, & continendos in potestate populi Romani tot bellicosos Westphaliæ populos (sic enim loquamur, tamen necdum Westphalia dicebatur) hoc castellum in mediis eorum finibus collocaret, idem existimo plurimum profuisse Sicambri, qui illud post id locorum obtinuerunt, ad eosdem populos communis belli societate colligandos.

CAPUT XI.

De occupato à Saxonibus Alifone, & origine Paderborne.

INita illa circa Gallieni tempora, populi olim discordes, Franci sunt appellati, quibus, ut ait Marcellinus, confines erant Saxones, gens primum ultra Albim sita, ut ex Ptolemæo discimus, sed quæ deinde adjunctis sibi Cauchis, si Zosimo credimus, Juliani temporibus ad Vifurgim usque dominabatur. Ab horum finibus usque ad Rhenum quæcumque gentes habitabant, Franci dicti, & eorum regio D. Hieronymo, Sulpitio Alexandro, & in veteri tabula itineraria Valentiniani ætate descripta, quæ Amplissimi, & optime de litteris meriti Viri Marci Velferi ope prodiit in lucem, Francia nominatur. Ac principio quidem, cum, ut opinor, imbecillioribus singuli viribus erant, Franci & Saxones conjunctis consiliis, & opibus piraticam in Rheno ac mari exercentes Romanorum terras infestabant. Deinde, ubi seorsim satis utraque gens sibi posse visa est, Franci terra, quod Sicambri nostri, & ceterorum plerique equitatu valebant; Saxones mari rem gerere cœperunt. Ac Franci quidem

Lib. 29.

Lib. 3.
In vita Hieronimi.
apud Theophrastum.
lib. 1. c. 9.

Sidon. A-
pollin. in
panegy.
Arvi.

Panegy.
Constant.
Apud Tu-
ron. loc. cit.

Lib. 5. c. 12.

Philippus
Cluverius
l. 2. Germ.
ant. s. 18.

tandem aliquando transgressi Rhenum sedes in Romano fixerunt solo, & post multa praelia, subjugata Germania prima, ubi est Moguntiacum, & Belgica secunda, in qua Sueffiones, Catalaunum, Ambiani, circa annum Domini CCCCLVI. ad extremum in Gallia confederunt. Horum prosperam fortunam æmulati Saxones, à tergo consecuti, transito Visurgi, regiones, è quibus illi migraverant, occuparunt. Neque tamen credibile est ita Francos excessisse, ut nulli remanserint. Nam ut alios taceam, Bructeri, quos inter Francorum populos Eumenius, & Sulpitius Alexander numerant, longo post intervallo Boructuarii dicti, demum circa annum CHRISTI DCCVIII. ut testatur venerabilis Beda, cum eis CHRISTI Evangelium afferre cœpisset S. Suibertus, à Saxonibus sunt devicti. Transierunt quoque in Saxonicum nomen Angrivarii, quos postea Angarios dixerunt. Itaque neque Sicambros plane deseruisse Alifonem, ut vacuum ingrederentur Saxones, equidem adducor ut credam; sed potius condendæ Paderbornæ Saxonibus causam dedisse. Id priusquam explanem, video mihi necessario confutandas quorundam de origine Paderbornæ opiniones. Nam qui nobis tabulas Ptolemæi egregie illustratas ediderunt, cum inter Germaniæ oppida Teuderium repperissent, non dubitarunt confirmare esse Paderbornam. At Teuderium, quod Theudurum Antoninus vocat, non in Germania magna, sed in adversa Rheni ripa fuisse, ex ipsa itineris ratione, quam Antoninus persequitur, alii satis liquido demonstrarunt. Nihil igitur Teuderium ad Paderbornam. Aliis visum est Paderbornam suam originem Carolo Magno debere, qui amnem è tribus fontibus hoc loco ortum, a Pado illo nobili Galliæ Cisalpinæ fluvio, cui tres item sint fontes, Paderam appellavit. Verum Paderbornæ nomen antiquius esse Carolo Magno, liquet ex epistola S. Ludgeri ad Rixfridum Episcopum, ubi inter rebelles Saxones meminit Ogelli Oesterbach de Paderborne, qui cum anno

DCC

DCCLXXVIII. hoc est, proximo à suscepta fide & baptifmo, pugnaret contra Carolum, essetque ejus ætas adventu illius in has oras vetustior, non potuit Paderbornæ nasci, neque à Paderborna nomen ferre, si primum à Carolo condita fuisset, vel appellata. Neque id Gobelinus Persona confirmare audet. Nam quod adjungit, ab iis Saxonibus, qui Longobardos, duce Alboino, in Italiam comitati, se ab iis circa annum Domini DLXX, sejunxerunt, ædificatam, vel nominatam esse Paderbornam, longius etiam abest à vero. Nam illos ex Italia profectos, arma intulisse in Gallias, ibique à Mummulo Francorum duce fractos, atque subactos, retro unde venerant recessisse legimus, nusquam vero, in has oras remigrasse. Sed hæc hæctenus. Nunc, ut institui, quid de origine Paderbornæ sentiam, explicabo. Quod plerisque in rebus usu venire solet, ut unius interitus, alteri præbeat nascendi locum, id Paderbornæ accidisse judico. Saxones enim cum à Visurgi profecti se primum his regionibus intulerunt, u paullo ante ostendi, non vacuas hominibus repererunt. Quare tametsi Sicambri cæterique populi, tot copiis in Romani populi terras ultra Rhenum traductis, pristinas suas vires acciderant, tamen non usque eo fracti erant animis, ut loca munitione, & frequentia populi nobilitata, ultro advenientibus hostibus indefensa traderent. Hujus generis cum esset Aliso, toto eo tractu, qui inter Visurgim, & Alifonem jacet, non magno negotio in ditionem redacto, facile est suspicari ab Alifone, primam esse Saxonibus injectam moram. Interea dum opperiuntur, dum se suaque Sicambri, ultro, vel armis compulsi dedant, videtur illa loci amoenitas, & ubertas elegantissimorum fontium, in qua castra fecerant, quamvis barbaros id temporis Saxonum animos permovisse, ut in eo loco urbem conderent. Quoniam vero veteres in numero multitudinis pleraque nomina quarta vocali terminabant, quæ nos per secundam efferimus, (dicebant enim *tbi engelon, tbi beiligon, tbi bron-*

Gregor.
Turon. l. 4.
hist. Fran-
corum c. 7.

bronnon, seu *bornon*) & jucundissimos hos tres nostros fontes Patherbrunnon visum erat nominare, ideo Urbi ipsi idem est nomen inditum. Sed quid sibi vult illud Pather? Colligimus enim sic à majoribus enuntiatum esse, quod ita crebro scriptum reperiamus, nimirum cum lingua Germanica veterem illam suam asperitatem retineret. quemadmodum enim paullatim articulum *tbi* mollius pronunciarunt *die*, ita ex Pather fecerunt Pader. Testatur Gobelinus à Pado derivatum, *qui*, ut ait, *ex tribus fontibus sibi invicem prope surgentibus ad pedes Alpium in unum alveum concurrentibus oriatur*. quæ descriptio non congruit cum iis quæ à Strabone, Plinio, Ptolemæo, Leandro Alberto de origine Padi memorantur. Sed faciamus non spectatam esse in hac appellatione tam accuratam similitudinem, si cui id sequi libebit, dicet à Pado factam esse Paderam, quemadmodum brachium Padi, quod est ad Ravennam, Padusam dictum accepimus. Reperitur quoque scriptum Padesbronnen, ubi videri possit deductum nomen ab eadem origine atque ipsum Padi vocabulum. Refert enim Plinius ex Metrodoro, Padum nomen accepisse ab arbore picea, quæ multa circa fontem, quæ Gallice Pades dicatur. Verum unde Saxonibus nostris, quos eo tempore quasi more ferino vixisse ait Venantius, ea eruditio, & cognitio linguarum? Equidem malim fateri, nescire me, unde illud Pather, in nomine Patherbornæ, perinde atque obsecrum est, quid sibi velit Mimigarna, in nomine Mimigarna fordæ, quo aliquot sæculis dicta fuit ea Westphaliæ Urbs, quam hodiè Monasterium nuncupamus, præsertim cum illa à Pado derivatio nullius è veteribus auctoritate nitatur. Romanis certe hi fontes, Luppia fontes perinde dicebantur, atque ille Luppesspringensis, atque adeo qui nobis Paderam est, non alius ac Luppia. quanquam necdum condita Paderborna, antequam ars aliquid moliretur, non videantur nostri fontes in unum alveum fuisse collecti, sed temere ut casus ferebat, per subjectos campos lapsi se in Luppiam intu-

*Annales
Canisiani
an. 777.
Lib. 3. c. 16.*

Lib. 3. 7.

*Vide Gobe-
linum.*

intulisse. Eo factum est, ut cum Sicambri vetus Luppia nomen his fontibus tribuerent, Saxones ejus appellatio- nis ignari novum iis vocabulum attribuerint. postea ve- ro occupato Alifone, didicerunt à Sicambri Luppia nomen: hæsit tamen iis fontibus, quos prius in potestatem redegerant, novum Paderæ nomen. Quocirca cum an- tea duo tantum amnes ad Tuam arcem, Princeps illu- strissime, confluere dicerentur, deinceps tres sunt nu- merati, cum revera Luppia, & Padera unus, atque idem sit fluvius.

CAPUT XII.

Instauratum videri Alifonem à D. Carolo M.

POtiti Alifone Saxones, omnique circa eum regione, secunda fortuna elati, ausi Francorum vestigiis infi- stere, devinctis sibi belli societate Thuringis, Rhe- num & ipsi transcendunt, rati, idem sibi in Francos licere, quod illis in Gallos, aliosque Romani Imperii populos li- cuisset. Ea res Francos coëgit, arma retro in Saxones Thuringosque convertere, donec exciso florentissimo Thuringorum Imperio, Saxones vestigales facerent. Contigit hoc anno CHRISTI DXXVII. Quo ex tempore nunquam desierunt Saxones, sæpe excusso Francorum jugo, ad libertatem eniti; donec à Carolo Magno Fran- corum rege, antequam à Leone III. Pontifice Maximo, qui Paderbornæ fuerat, Imperator populi Romani renun- ciaretur, bello pressi, simul Francorum imperium, simul CHRISTI religionem amplecterentur. In eo bello non dissimili causâ atque olim Drusus, castellum hoc ipso lo- co Carolus videtur condidisse. Cum enim Saxones de- nuo Francis rebellassent, eosque jam ulturus Carolus Wormatia properaret, perterriti, inquit Regino, *ad lo- cum ubi Lippa oritur venerunt, ibi se suamque patriam Regi tradiderunt, & sponderunt se Christianos esse de- bere. Tunc Rex una cum Francis restauravit Heres- burgk castrum, & aliud castrum super Lippam, ubi ve- ni-*

*Gregor. Tur-
ron. l. 3.
c. 7. l. 4.
c. 10.*

Lib. 2.

nientes Saxones unà cum uxoribus, & parvulis innumera-
 bilis multitudo baptizati sunt. Non possum iis assen-
 tiri, qui hoc posterius castrum procul collocant à Lup-
 piæ fontibus. In annalibus enim, qui Astronomo tribu-
 untur, hæc Saxonum deditio, & baptismus eodem pro-
 pmodum loco describitur, ubi Carolo obviam venerunt,
 hoc est ad Luppiaæ caput. Sic enim habent: *Ad fontem
 Lippiaæ veniens, immensam illius perfidi populi multitu-
 dinem, velut devotam & supplicem, ac quasi erroris sui
 veniam poscentem invenit. Cui cum & misericorditer
 ignovisset, & eos, qui se Christianos fieri velle affirma-
 bant, baptizari fecisset, datis & acceptis pro fide servan-
 da fraudulentis eorundem promissionibus, obsidibus quo-
 que quos imperaverat receptis, Eresburgo castro, quod
 dirutum erat, restaurato, alioque castello super Lippiam
 extracto, & in utroque non modico presidio relicto, ipse
 in Galliam reversus, in villa Haristallo hiemavit.* Ex
 his constat, principio Saxones, haud procul à fonte Lup-
 piæ, Carolo supplices esse factos, atque eodem propelo-
 co magnam partem esse baptizatos. Deinde hunc bap-
 tismum ad novum illud castellum celebratum esse, id
 enim, præter Reginonem, disertè affirmant Annales Ca-
 nisiani. Ex quibus concluditur hoc castellum prope à
 Luppiaæ fontibus abfuisse. Quoniam tamen super Lup-
 piam situm esse dicitur, non ideo sentiendum super eum
 rivum fuisse, qui Luppesspringæ oritur. Neque enim is
 rivus, ut testatur Gobelinus, unquam absolute Luppia
 dicitur. Deinde pugnat cum Caroli consilio. Siqui-
 dem ante ejus adventum Saxones fusi fugatique erant à
 Francis, usque ad flumen (inquit Regino) quod Lippia
 dicitur. Eodem postea itinere eos persequenti Carolo,
 ut bellum profligaret, super id flumen castellum ponere
 visum est, eo loco ubi & amnem ipsum haberet in pote-
 state, & transitu per rivos, ex quibus ipse oritur, inter-
 cluso, rebellibus populis spem omnem adimeret, se ad ar-
 ma congregandi. Est igitur Carolus adversus Saxones
 idem

idem consilium secutus, quod olim hoc ipso loco contra Sicambros Druso placuerat. Ex quibus apparet, cum tam propinquum fonti Luppiaë fuerit, & tamen Luppiaë, ubi jam flumen dici potest, non rivus, impositum; non alibi hoc castellum fuisse, quam ubi Drusianus Aliso steterat, ad Luppiaë, Alisonisque confluentes. Hunc ipsum locum equidem crediderim significari, quoties consequentibus annis Carolus cum exercitu ad eum locum venisse memoratur, ubi Luppia confurgit, ut anno DCCLXXX, apud Reginonem: Carolus *Saxoniam ingressus ad Heresburgk venit, & inde ad locum, ubi Lippa confurgit, & ibi Synodum tenuit.* & iterum biennio post, *Coloniam veniens Rhenum transiit, & Synodum tenuit, ubi Lippa confurgit, ubi omnes Saxones convenerunt, excepto rebelle Widikindo.* Illuc etiam venerunt legati *Godfridi Regis Nortmannorum, & Altdeni, Hofmundus, nec non etiam legati Avarorum missi à Cacano, & Inguno. Peracto placito reversus est Rex in Franciam.* Hæc Regino. Hic non est nobis anxie quærendum, ubi fuerit Caroli exercitus, cum ad Luppiaë fontem castra fecisse dicitur. nihil enim dubito, quin cum omnem campum fuerit complexus, qui utrisque Luppiaë fontibus, & eorum confluentibus continetur. id quod hodieque ostendunt ingentia aggerum, vallorum, fossarum vestigia, quæ jam inde à Caroli memoria, in iis, quos dixi, finibus, passim visuntur. Ubi vero ipsemet Carolus interea se tenuerit, id video non absurde quæri posse. Sane reputanti eos conventus, quorum ex Reginone meminimus, nemini veniet in mentem, alibi Carolum, quam in loco aliquo munitiori, tantisque rebus gerendis apposito, diversatum esse. Atqui nullus ejus temporis auctor, alium locum munitum in eo tractu fuisse prodidit, atque castellum, quod nuper ad Luppiam exædificarat. hic igitur morabatur Carolus, cum ad fontem Luppiaë venisse memoratur. cujus rei non leve indicium est, quod ante hoc conditum castellum, nunquam, uti sæpe postea,

ad locum ubi Luppia confurgit, venisse dicatur. Qua in re scriptores Francicarum rerum, Romanos sunt imitati. Quemadmodum enim illi, quod ad confluentes Luppiae & Alifonis Drusus contra Sicambros castellum posuerat, id illi ad caput Luppiae positum dixerunt, quod non longe supra Luppia primum iusti annis nomen ferre possit: ad idem exemplum, qui res gestas Caroli sunt persecuti tunc illum ad fontem Luppiae pervenisse scripserunt, cum exercitu à fontibus ad confluentes tendente, ipse eodem quo olim Drusus loco sedem fixerat. Itaque, Princeps Illustrissime, tuus Alifo primum in potestate fuit Romanorum, deinde Sicambrorum, qui Francorum fuerunt nobilissimi, tum Saxonum, ac denique iterum ad Francos rediit, quo tempore simul à Romanis receptus videri potest, quando quidem eo tempore Romanum imperium ad Francos & Pontificis Maximi auctoritate translatum,

CAPUT XIII.

Alifo sedes Episcoporum Paderbornensium

Verum enim vero satis jam diu Alifo noſter Martis & Bellonæ domicilium fuit. Vindicandus est aliquando Religioni & Sapientiæ. id factum est, cum Tui, Princeps Illustrissime, Majores, hujus Urbis Antiftites, stabilem sibi in eo sedem constituerunt. Quamquam, ut est semper difficile ab eo loco divelli, in quo sis multum diuque versatus, ne tum quidem prorsus belli tumultibus caruit. Nam ut taceam sæpenumero cum alios Antiftites, tum Te ipsum, Princeps Illustrissime, Reip. caussa ad arma compulsus, Princeps majoribus tuis huc migrandi caussa, Martis perpetua pedissequa & comes Discordia videtur fuisse. Antea siquidem in Urbe sua Paderborna, apud Cathedralem Ecclesiam habitabant, quo tempore civium erga suos Præsules amor, & reverentia tanto eis præsidio erat, ut vallum, turresque minime requirerent. At postquam ab iis illa sacrosancta dignitas contemni cœpit, gravesque sunt motus ad-
ver-

versus Ecclesiasticum ordinem excitati, faciendum visum est, ut ab eorum injuriis semoti, hujus Se arcis præsidio tuerentur. Annum, quo id factum sit, non habeo certum dicere. Suspicio tamen circa annum partæ salutis MCC. Certe, Otto Ritbergensis, qui anno MCCCLXXII. ad Paderbornensem Cathedram est evectus, in hac se arce tenebat, dicebaturque vulgo eodem, quo hodie nomine, fortasse, quod in veteris arcis Carolinæ vestigiis esset collocata. Eam deinde civium eruptione incensam & prope complanatam, Henricus Spiegelius Episcopus restituit, ac, nisi fallor, Carolum IV. Imperatorem, qui hac iter habebat in ulteriorem Saxoniam, in ea accepit hospitio, ann MCCCLXXV. quamquam Gobelini verba legenti potius videatur mansisse Paderbornæ. Nostra vero memoria, Princeps Illustrissime, dignam veteri illa nominis sui gloria speciem hæc arx aliquando est consecuta, postquam ingenti sumptu in hanc abs te amplitudinem, excelsumque exædificata, fossis & turribus communita, laxis, elegantibusque conclavibus, pomariis, hortis, fontibus ornata est. Itaque quamvis splendido, augustoque Principi accipiendum est idonea. Sed nullam illa, inter tam multa, præstantius te ipso ornamentum habet, neque unquam æque beata, quam, te Domino, fuit. Tenuerint illam quondam Drusi, Tiberii, Germanici, sed illa arma ex ea in omnes vicinas oras circumferebant, sed terrorem intentabant, sed luctuosas ubique pugnas & strages edebant. Tuus, Illustrissime Princeps, Aliso nihil habet durum, nihil asperum; sed in eo clementia in subditos, observantia erga finitimos dynastas, de omnibus bene merendi voluntas habitat. Denique quid potest in ea domo esse non pacatum & mite, in qua eo tempore, quo vicinia, necdum positis armis, vel præteritas clades deplorat, vel formidat imminentes, de Academia fundanda consilia agitantur, propagandisque bonis litteris, quæ germanæ pacis filiæ, atque alumnæ, non nisi in dulci otio, & summa rerum omnium tranquillitate

Gobelinus
c. 72. § 6.

litate acquiescunt? Crede mihi, Princeps optime, Carolus ipse Magnus, DEUS bone, quantus Imperator! feliciorum, Te Principe, Alisonem esse ducit, quam se, Saxones inde armorum formidine subjugante. Quod enim illi optare potius, quam sperare licuit, id te nunc affecutum videt. Quo enim illius mens assiduo esset intenta, satis ostendit anno CHRISTI DCCLXXII. cum, paucis etiam Saxonum ad CHRISTUM traductis, Adriano I. Pontifice, Romam profectus, *partem aliquam Saxonie* (Luitprandi Ticinensis verba sunt) *in provincia Westphalia, quam ad fidem Christianitatis convertit, ut ipse jam predictus Papa precepit & docuit, secunda feria Pasche, in basilica S. Petri Apostoli, inter cetera que ad manum Papae offerebat, Deo in sacrificium obtulit.* Videsne, Princeps optime, in quo religiosissimi Cæsaris curæ & cogitationes omnes evigilaruit? In eo videlicet, ut Westphalam universam ad CHRISTUM adjunctam, in Beati Petri, ejusque successoris potestate collocatam, Deo immolaret. Sed, quantum interest inter rudem, agrestemque populum, & omnibus ingenii ornamentis excultum, tanto est tuum, Princeps Illustrissime, Caroli sacrificio præstantius. Cujusmodi enim Westphalam Carolus Deo consecrabat? nonne recens e tenebris emergentem, & etiam caligantem, ac, nisi metu retineretur, eodem rursus præcipitaturam? Tibi vero, Princeps Illustrissime, quale, & quam Deo jucundum munus licet offerre? tot lectissimos adolescentes, qui modo litteris in hac tua Academia operantur, quique consequentibus seculis operabuntur: qui non modo ipsi salutarem doctrinam combibunt, sed alios quoque erudire, & aliud ex alio sacrificium possunt accendere. quod quidem sacrificium Deo gratissimum totque mortalibus salutare, jam inde ex eo tempore, cum primum hoc instituendæ Academiæ consilium, in hoc tuo Alisonem, iniisti, immortalem Tibi apud Deum, & homines gloriam conciliat.

*In vitiis
Pontif. in
Adriano.*

*unbek
20. 21.*

CAPUT XIV.

Gratia nomine civitatis Paderbornensis.

Quo magis æquum est Paderbornenses, grates & laudes immortales DEO Opt. Max. habere atque agere, qui te huic Ecclesiæ difficillimis temporibus Theodorum, id est divinum quoddam, & cæleste donum largitus est. Si enim tunc immortalis quodam se beneficio affectos profitentur, cum Caroli imperio huc missi sunt, qui primis eos salubris doctrinæ elementis erudirent, quanto est hoc majus atque splendidius, tua Princeps ope perfectum esse, ut Divinæ Sapientiæ, & omnium, quæ illi famulantur, Disciplinarum Templum esset Paderborna? Itaque quod disertissimus Judæorum Philo prædicabat de Athenis, eas esse in Græcia, quod sit pupilla in oculo, & mens in anima, idem nunc, tuo, Princeps Optime, beneficio celebrabitur de Paderborna: eam esse *Lumen, Mentemque Westphaliæ*. Hinc enim illa accerset, qui populum de superiore loco in templis erudiant, qui sacris tribunalibus præsideant, qui Ecclesias, qui cœnobgia gubernent. Hic illi divinarum, humanarumque rerum scientiam haurient: hic in luce doctorum hominum suæ eruditionis & virtutis specimen dabunt: hic promeritis titulis, & decoris insignibus cohonestabuntur, eritque dubium plusne Paderborna dignitatis afferat Westphaliæ, tales fingendo, atque formando, an Westphalia Paderbornæ, iis, quos illa perfecit, mûnera honoresque mandando. Ipsa vero quantum inde fructum capiet, cum similiter atque his suis salubribus fontibus, omni scientiæ ubertate circumfluet? Nunquam illa præterea usque eo se transversam trudi sinet, ut ab homine omnium rerum honestarum ignaro, & bardo, templum, aram, suggestum teneri, absterreri plebem à religione majorum, divelli ab imperio, & auctoritate Principis, & Antistitis sui, divina & humana violari patiatur. Fuerunt hæc Ignorantiæ facinora, quæ Rebellionem, Temeritatem,

tem, Furorem perpetuos habet satellites. At vero postquam tua, Princeps Illustrissime, insigni illa caritate, qua illius ubique salutem & commodum, nusquam tuum quæstum sequeris, congeffi sunt, ut cum Apostolo loquar, carbonem super caput ejus, atque demum, ne unquam ad pristinas tenebras revolveretur, hanc ei quasi immortalis lucis officinam comparasti, jubet nos divina Benignitas, & Sapientia, à qua hæc tam certa præsidia provisa sunt, omnia de ea, quæ volumus, polliceri. Licet vero, ut nunc quidem est, justo pauciores hoc tantum tuum beneficium, quanti par est, æstiment, vivet tamen, ac vigebit in memoria posteritatis sempiterna. Noli enim diffidere, in paucis annis, Paderbornam ad ejus ætatis gloriam posse revocari, cum totius prope uti narravimus Septemtrionis lux quædam erat, & magistra. Ibi demum cognosces quam eximia fuerit tua voluntas, quam salutaria consilia, quam immortalia merita. At modo, tametsi apud paucos, ut dixi, hæc eo sunt pondere quo oportet, tamen pauci illi maximam tibi, & suo, & infelicitum illorum, qui minus intelligunt, nomine gratias agunt, Deumque precantur ex animo, ut quando non proinde, ac meritis, gratia tibi habetur ab hominibus, ipse tanto hanc jacturam pluribus, uberrimisque præmiis inter mortales, cælestesque compenset.

FINIS LIBRI SECUNDI.

PANEGYRICI,
DIE NATALI
ACADEMIÆ THEODORIANÆ
PADERBORNENSIS,

Ejus Illustrissimo Principi Fundatori oblata,

LIBER III.

De Illustrissimi Principis in fundanda
Academia consilio.

CAPUT I.

Proœmium.

QUOD, Princeps Illustrissime, honesti li-
beri suæ adversum Parentes, & suæ stir-
pis auctores pietatis esse putant, ut cum
eos omni officio colant, tum eorum
præclare factis cognoscendis, atque
commemorandis plurimum delecten-
tur: eodem videmur nos, quique un-
quam in hac Academia bonis litteris inservient, erga te
optimum, ac præstantissimum ejus parentem animo esse
debere. Est igitur profecto nostrarum partium, postea-
quam de Westphalia, atque Paderborna, quæ est Acade-
miæ quasi patria, nonnulla dicta sunt, ut de tuis quoque,
Princeps Illustrissime, laudibus differamus. At enim
video jam illam tuam omnium dictorum factorumque
moderatricem, ac magistram Modestiam, ad hanc solam
mentionem laudis contraxisse frontem, & tristiore, quam
adhuc, vultu accipere orationem meam. Sic enim illa
te jam inde à prima infantia finxit, atque formavit, ut
cum

cum omnia unius Dei causa facias, à quo omnia sunt profecta, Deum ipsum sat magnum tuarum virtutum pretium putes: ut proinde anxie semper verenti, ne vel aliud ac Deum spectasse, vel aliquid ejus munerum ascriptisse tibi videre, molestia fit atque fastidio omnis tuarum rerum commemoratio. Atque hanc equidem, tuam, Princeps Optime, submissionem animi, semper fateor, pro eo ac debui, tanquam caelestem in hoc dignitatis fastigio virtutem, sum veneratus: tamen hodiernus dies nonnullam mihi dubitationem attulit, essetne tali tempore illi de jure suo cedendum, atque paulisper, publici commodi causa, ab illa consuetudine deflectendum. Sic enim cogitabam: si id vereatur tua modestia, ne tua laus quicquam de Dei gloria decerpat, nunc profecto illud esse cum de tua laude filere sit nefas, quoniam nisi te publice laudato, Dei gloriam obscurari necesse est. Non enim Deus, cum hanc tibi Academiae fundandae cogitationem objecit, paucis mortalibus consulebat, sed compluribus late terris, atque populis: non ad fructum exigui temporis, sed ad perpetuitatem sequentium seculorum: non viles, atque incertas utilitates, sed sapientiae lucem, solidae gloriae segetem, adjumenta sempiternae salutis, felicitatis praesidia comparabat. His talibus tantisque muneribus ut gratiae, quas Deo certe debemus, aliqua ex parte respondeant, par est, eas non in arcana tantum, ac tacita cogitatione, sed publicis, illustribusque mandatis monumentis, in media hominum luce versari. Quod si ita est, qui fieri potest, ut, cum beneficia quae Deus Opt. Max. Te Princeps Illustrissime administro, nobis praestitit, palam celebrentur, de eo, quod abs te praclare gestum est, sileatur? Verebar deinde judicia posterorum. Quid enim existimas illos esse dicturos, si tuum tanti beneficii auctoris nomen ad eos absque ulla transmiserimus, vel tuorum commemoratione meritorum, vel nostrae testificatione pietatis? Num causam dicere licebit, quin nos omnium mortalium inveniustimos,

mos, atque ingratiſſimos fuiſſe judicent? Tametſi enim nihil eſt tibi glorioſius, quam, cum tanta perfeceriſ, nihil gloriæ amore feciſſe, tamen poſteaquam, pro rerum geſtarum claritudine, gloriæ ſequitur vel invitum, noſtra certe cauſa tibi lætandum eſt, cum hiſ operibus tuiſ magnificiſ, atque præclaris gloriæ tribuimus, quæ niſi in laude poneremus, nunquam induceremus animum, ut, quod unum optas, hiſ abs te nobiſ paratiſ commodiſ uteremur. Qui enim illum merita laude privat, cuiuſ beneficiuſ habet, iſ proſecto ſatiſ oſtendit ejuſ ſe beneficii fructu non moveri. Atque hæc quidem ſuccurrebant reputanti, quid noſtram in te pietatem deceat, & quid virtutiſ tuiſ debeatur. Sed quoniam attendendum quoque fuit quid modeſtia tua, quid aures ferre poſſent, faciendum mihi viſum eſt, ut tua, Princepſ Illuſtriſſime, cauſa, laudatione quidem abſtinerem, ne tamen ſuum Fundatoreſ, ac Parentem Academia quondam ignoraret, breviter, quid in ea inſtituenda conſilii ſiſ ſecutus exponerem. Ita enim fore confidebam, ut neque poſteros quicquam eorum fugeret, quæ ſcire intereſſet, neque tuæ modeſtiæ negotium facerem. Tametſi enim nihil horum abſque tua laude dici poteſt, ita tamen dicentur, ut non in iſ lauſ tua, ſed eorum utilitaſ quaſita videatur, in quorum commoda tantum curarum, opumque contuliſti.

CAPUT II.

*Illuſtriſſimum Principem, in fundanda Academia ſua,
& Majorum præclare indoli reſpondere
voluſſe.*

AC licet arduum, & fortaiſſe temerarium videatur Principum, qui, ut ſaſtigio, ita quadam mentis altitudine Deo ſunt ceteriſ mortalibuſ propiores, conſilia perſcrutari velle, & exponere; tamen, quemadmodum ex iſ, quæ in rebus creatiſ cernimus, non nihil interdum de propoſito diviæ mentis aſſequimur;

m

ita

ita in iis quæ publicæ commoditatis amore abs te, Princeps Sapientissime, adhuc facta sunt extant nonnulla vestigia, in quibus tua salutaria consilia, quasi descripta legimus. Quid quod, in ipsa quoque tua indole, natalibus, genere, est quiddam, quo facile, ut ad alia præclare gerenda, tum ad meditandam Academiam exstimulatum esse cognoscimus? Quanquam enim ut est quisque maxime generosus animus, ita genus, & proavos, & quæ, ut canit ingeniosus Poëta, non fecimus ipsi, minime ad se pertinere ducit; tamen postquam semel est animus virtutis amore inflammatus, hunc è claro genere fructum capit, quod eorum facta intuens, à quibus est progenitus, ne degener videatur, elaborat. Atque hunc stimulum legimus in divinis quoque litteris admoveri: Sic enim Divus Paulus Timotheum suum alloquitur: *Recordationem accipiens ejus fidei, quæ est in te non ficta, quæ & habitavit primum in avia tua Loide, & matre tua Eunice, certus sum autem quod & in te. Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam DEI, quæ est in te.* Hoc præceptum ab Apostolo datum Episcopo, minime tibi, Princeps optime, prætereundum putasti. Videbas enim in nobilissima tua Furstenbergiorum familia tot seculis integerrimam fidem Catholicam, non sine insigni aliarum virtutum comitatu, ut verbo Apostoli utar, habitasse. Numerabas in iis complures, qui non vulgarem eruditionem, rerumque usum sibi pepererant: multos, qui in altiore dignitatis gradu positi, Remp. consiliis, & opera sustentarant: in plerisque omnibus eximia quædam in Deum pietas, facilitas, atque omnibus in rebus modestia, & publicorum commodorum amor. Nam, ut alios præteream, quanta gravitate & sapientia fuisse accepimus ab avum tuum Wennemarum Furstenbergium? quanta vitæ sanctimonia ejus conjugem Cordulam à Galen? De qua illud accepimus, solitam tanto Christi pro nobis dira passi amore exardescere, ac vicissim optare aliquid ejus causâ molestiarum exorbere, ut linteorum omni mol-

I. Tim. I.
v. 5.

mollitie deposita, laneo duntaxat vestitu, nudisque pedibus facellum crebro adiret eo intervallo ab avita domo difficum, quantum inter locum, ubi Christus damnatus est, & Calvariaë collem interest. Quam rem scio levem iis hominibus visum iri, qui totum hoc majorum nostrorum, ut nos sentimus, religionis, ac pietatis, ut ipsi dicere solent, simplicitatis, & superstitionis genus ludificatui habent. Verum non pœnitet me, laudare in nobili femina, quod in Alipio, qui deinde fuit Episcopus, prædicandum sibi putavit Augustinus: velut *fortissimo*, inquit, *domitore corporis, usque ad Italicum solum glaciale nudo pede obterendum, insolito ausu.* At hoc domandi corporis more muſteum hoc Evangelium funditus carer. Quo libentius hæc talia commemoro, Princeps Illustrissime, ut omnes intelligant, solidam illam, virilem, antiquam, Catholicam religionem à majoribus tuis cultam esse. Hanc veluti carissimam hæreditatem adierunt, posterisque reliquerunt, Avustus Fridericus, Satrapa Werlenſis, Electoris Colonienſis Consiliarius, & Pater item Fridericus, Satrapa Bilsteinienſis, cujus integritas, doctrina, prudentia dicendi vis cum in patriæ negotiis, tum in publicis Imperii conventibus sæpenumero cognita est. Hanc una cum lacte ipse suxisti, à lectissima & antiquæ innocentiaë amantissima femina Anna Westphael, quam omnibus semper pietatis officiis coluisti. Non est ab his divellendus Joannes Furstenbergius magnus patruus tuus, qui Deo mancipatus in nobili Cœnobio Sigebergenſi, quod D. Anno Colonienſis, accitis è Fructuaria Italiaë viris sanctitate præstantibus, quondam fundaverat, brevi ad eas virtutes, quas domestica disciplina combiberat, sanctiora illa instituta adjungens, tantum profecit, ut facer ille cœtus dignum eum judicaret, cui se & cœnobium regendum traderent. Quod munus ita sustinuit, ut Instaurator dici possit, cum veteris illius disciplinæ, tum rectorum, atque fundorum, itaque clarissima est apud illos ejus nominis memoria & præclaris parta virtutum exem-

Lib. 9. conf.
cap. 6.

exemplis, & opibus, quas assidua rei communis cura, ac
 parsimonia collectas haud modicas successori reliquit.
 Jam vero flagitium sit, si ex hac ipsa inclyta stirpe, Guili-
 elmum Furstenbergium præteream, Ordinis Equitum
 Teutonicorum Sanctæ Mariæ in Livonia Magistrum,
 in quo Principatu Henrico à Galen successit. Huic duæ res
 dissimillimæ egregiam demonstrandæ virtutis suæ facul-
 tatem dedere, Principatus, & adversa fortuna. Nam cum
 florenti ætate sacram illam militiam administrandam ac-
 cepisset, in multiplici reip. perturbatione, consiliis, at-
 que armis integritatem Catholicæ religionis, dignita-
 temque ordinis sartam tectam conservavit. Quod eo fuit
 difficilius, quod cum frequentibus præliis lacefferetur à
 Moschis, interea neque vicinorum dynastarum dissidia,
 neque orientes jam tum pestiferæ sectæ, res ejus esse quie-
 tas sinebant. Ubi vero jam ingravescente ætate, post
 tantam jactationem, portum sibi quasi quendam pro-
 vidit, & designato sibi successore, in munitam in primis ar-
 cem Vellinum se contulit, ut, quod supererat ætatis in
 honesto otio contereret: ibi vero majus, quam in medio
 mari, naufragium invenit. Nam anno MDLX, cum Mo-
 schi magnis copiis in Harriam, & Lettoniam se effudis-
 sent, tandem cæso Teutonicorum equitum exercitu ex-
 eunte Quintili Vellinum oppidum, quatefactis vi tor-
 mentorum muris, & ignibus in tecta conjectis, cepe-
 runt. Arcem vero ipsam, in qua Princeps versabatur, con-
 scelerati milites, qui in præsidio erant, pacti corporum
 suorum, & omnium, quæ efferre possent, incolumitatem,
 nefarie prodiderunt. Quid plura? direptis, quæ in arce
 erant, Principis opibus, ipsum frustra quiritantem, & fi-
 dem eorum appellantem Moschis dedunt. Neque tamen
 perfidis sua præda diu frui licuit. Nam Moschi re cogni-
 ta spoliatos omnibus quæ rapuerant, inanes dimise-
 runt. Princeps ipse captivus ductus in Moschoviam, il-
 lustre barbaris patientiæ & pietatis exemplum fuit. Cum
 enim templo careret, in quo Romano ritu sacra fierent,
 velut

velut quondam Abraham, sub quercu Mambre, sic *Gen. 18.*
 optimus senex statis temporibus, sub quadam arbore De-
 um colebat. Felicior omnino, qui conservata maio-
 rum religione in exilio, & custodia diem suum obiit, iis,
 qui, illa repudiata, fumosos titulos, & fluxas opes sibi pe-
 pererunt. Etenim Guilielmus noster, quod de Theo-
 dosio Magno scripsit olim D. Augustinus, *Ecclesia se mem-*
brum esse, magis quam in terris regnare gaudebat. Neque *S. Aug. de*
 aliter; atque ille affecta est cætera Furstenbergiorum fa- *civ. De*
 milia, quæ ad hunc usque diem in tanta religionum licen- *c. 26.*
 tia, suæ illi, quam ab optimis majoribus accepit, adhuc
 præclare constitit, quod nostra tempestate tam paucis fa-
 miliis elogium video tribui posse, ut perinde sint raræ,
 atque fluvii, qui in vecti in mare dulces, inter falsas, aquas
 perpetuo retinent. Atque hæ familiæ tuæ laudes, Prin-
 cept Illustrissime, haud paullo magis eam exornant, quam
 illæ ab ejus vetustate, primaque origine decerptæ. Non
 enim desunt, qui & antiquarum tabularum auctoritate,
 & e gentilitiorum insignium forma, & natalis loci situ
 demonstrare se posse confidunt, Furstenbergiam do-
 mum è vetustissima, clarissimaque Comitum Oldenbur-
 gensium stirpe genus ducere: Sed nimirum antiquius ti-
 bi semper fuit illustria majorum tuorum exempla vir-
 tutum æmulari, quam obscuras, & tot sæculis à nostra
 memoria semotas generis tui origines excutere, & per-
 scrutari. Hoc certe Catholicæ religionis studium, quo in-
 flammatus cum alia permulta gessisti digna immortalis
 laude, tum hoc gymnasium condidisti, pia illorum, atque
 attenda educatio, ac disciplina tibi primum inseruit. Ex-
 ornasti deinde, atque auxisti, quod à parentibus acce-
 peras, cum profectus es Coloniam Agrippinæ cui Urbi
 Stanislaus Hofius doctissimus Cardinalis, non dubitat *Hofius in*
 acceptum ferre, quicquid in provinciis circa Rhenum *epist. ad*
 superest integræ, puræque de religione doctrinæ. Ibi *Senat. Co-*
 minime contaminatæ, vel ambiguae fidei magistris usus, *lon.*
 eorum studiorum fundamenta jecisti, quorum fru-
 ctum

Etum facile vel ex hac tua, affecta jam ætate prompta, & locuplete omnis eruditionis memoria, quam nemo non obitupescit, æstimamus, Cæterum jam tum illa bonarum tractatione literarum, inducebas animum, plurimum conducere, ad redintegrandum quicquid in religione labefactum est, juventutem ab iis duntaxat magistris liberalibus artibus infici, qui nihil alienum à majorum pietate sentirent. Quo in studio eruditionem cum religionis integritate copulandi tecum faciebant germani tui Fridericus, eximiâ gravitate & prudentiâ vir, Canonicus Moguntinus, &, qui etiamnum vivit, Caspar Furstenbergius duorum Electorum Moguntini, & Coloniensis Consiliarius, supremus Westphaliæ Satrapa, jam pridem in omnibus Imperii conventibus magna cum dignitate, & publico commodo versatus. Neque hæc solum magnorum operum adjuncta domo ad Remp. attulisti; sed præterea, cum plerique omnes claris orti natalibus, immodicis in vestium, ædium, familiæ splendorem jacturis ornare se sperent fortunam suam, ita à majoribus Furstenbergii sunt edocti, atque assuefacti, ut sciant dignitatem generis crebris & illustribus virtutum documentis, non rerum inanium apparatus, luxuque retineri. Hinc illa tua, Princeps optime, in hoc quoque fastigio in victu cultuque frugalitas: domus expers strepitûs, atque turbarum: latus caritate magis tuorum, quam armis septum: denique sumptus in privatum modici, in publicum profusi. Cui enim nullæ sunt insanæ cupiditates, quæ neque exhaustis Reip. vectigalibus expleri possint, ei necesse est opes ad juvandam, ornandamque Remp. superesse. Merito igitur, Princeps Illustrissime, Academia nostra, non tibi modò, sed inclytæ quoque domui Furstenbergiæ ingentes gratias agit, quòd te sustulerit, talemque formarit, cui propter conceptum à teneris veræ religionis, omnisque præclaræ disciplinæ amorem, si quando ad dignum tuis meritis locum pervenires, cupido fundandæ Academiæ facile

cilè posset incidere, neque, propter insignem in omni
vita temperantiam, rerumque omnium modum facul-
tas perficiendi deesset.

CAPUT III.

*Miserum statum, in quo à primo Ecclesiam Pader-
bornensem offendit, Principem in cogitationem
Academie impulisse.*

QUIS vero DEI in Ecclesiam Paderbornensem eximi-
am voluntatem, atque providentiam satis pro digni-
tate prædicet, qui in ipso tempore, parta cælesti af-
flatu, & domesticis institutis animi tui ornamenta, non
diu cunctatus, ad ejus salutem, dignitatemque conver-
tere dignatus est? Vix inter hujus Ecclesiæ Canonicos
censeri cœperas, cum in te omnium conjecti sunt oculi:
neque quisquam fuit, qui ut tibi honores mandarentur,
canos expectandos putaret. Aliorum virtutem diu peri-
clitatur, & explorat Ecclesia, sæpe experta, eos quoque
quorum senectus omni laude floruerit, prius in illo æta-
tis lubrico, ut non ceciderint, titubasse. Te, in ipso ju-
ventutis flore Præpositum sibi delegit; de robore animi
tui constantiaque, secura. Quod equidem divino nutu
factum arbitror, ut in tempore, Reip. vulnera, quæ paul-
lo post curanda tibi essent, accurate cognosceres. Eo
enim tempore versabatur hæc Ecclesia in potestate Prin-
cipis à Catholica religione alieni, neque multo ante vici-
næ provinciæ gravibus erant ob diffidia de fidei doctrina
motibus jactatæ, quos Gebhardus Truchsesius Archie-
piscopus ducta uxore, & Ecclesiæ contemta auctoritate
excitarat. Itaque omnibus fato quodam temporum ad
studium novarum rerum conversis, & cum iis faciente
ipso, qui corrigere debuit, Antistite, universa rei Ca-
tholicæ cura, huic Admodum Reverendo & nobilissimo
Canonicorum Ecclesiæ Cathedralis Collegio incubuit,
cujus in tuenda majorum religione excubiæ, ac labores di-
gni omnino sunt, quos justissimis laudibus, & gratiis po-
steri-

steritas tota prosequatur. Inter hos eminebat tua, Princeps Illustrissime, animi magnitudo in vincendis rebus adversis, prudentia in capiendo consilio, dexteritas in Ecclesiæ incolumitate ubique procuranda. Itaque cum defuncto Principe de successore deligendo Canonici convenissent, nemini prope dubium fuit, quin, si salvam vellent Ecclesiam, tuæ potissimum fidei credenda esset. Ita omnibus volentibus, & fausta precatione te prosequentibus, Episcopus Paderbornensis es renunciatus. Ibi cum provinciam prope depositam, ac deploratam accepisses, ita persanandam putasti, ut eam aliquando non qualem modo accepisses laceram & afflictam, sed florentem, ornatamque posses successori relinquere. Nihil dico de fortunis, quas prope consumptas repperisti: nihil de ære alieno, quo graviter sane premebatur: nihil de oppositis pignori fundis, ac villis. Taceo non modo nunc exisse ex ære alieno, & quicquid usquam obligatum fuerat bonorum Ecclesiæ, abs te liberatum esse, sed etiam novas arces exædificatas, nova vectigalia constituta. Et quoniam superiore libro nonnulla à me dicta sunt de hac tua ad confluentes Luppia, & Alifonis nova arce, adjiciam quoque de altera nonnihil, quæ Wevelsburgum dicitur. Ferunt in eodem loco antea arcem steterisse, cujus originem Hunnis, sive Hungaris tribuunt. Illi enim priusquam ad Christi fidem, & humanitatem traducerentur, uterant in primis immanes, & efferi, eruptione facta in Saxoniam, & Thuringiam circa annum Domini DCCCXVII. omnia flamma ferroque vastarunt. Ab illis igitur, vel certe contra illos, prodidere quidam arcem primo positam II. à Paderborna milliario, ac restauratam deinde à Friderico Arnsbergæ Comite, qui decessit è vivis anno Christi MXXIII. Venit postea in potestatem nobilium dynastarum in Beuren, atque inde in ditionem Paderbornensium Antistitum. Extructa est abs te, Princeps Illustrissime, forma triangulari, specie sane visenda atque magnifica. Quæ quidem, aliaque ejusdem gene-

Gobelinus
stat. 6.
f. 57.

-1791

generis opera si commemorarem, nihil equidem dicerem à laude Ecclesiastici Principis alienum. Nam etiam noster Magnus Carolus, cum epitaphium carmen, quod Romæ, hodieque in Vaticano visitur, scriberet Hadriano I. Pontif. Maxim. quem summa pietate coluit, hæc inter ejus laudes quoque numeravit:

Doctrinis, opibus, muris erexerat arces,

Urbs caput, orbis bonos, inclyta Roma tuas.

Sed magis semper es arbitratus ad te pertinere quæ ad animorum sempiternam salutem, & Orthodoxæ religionis incolunitatem spectarent. Eo igitur e vestigio curas cogitationesque contulisti. Neque id diu præferre cunctatus es. Certe David Chytræus homo Lutherianus, tuam electionem enarrans sic ait: *Paderbornensi diœcesi Theodoricus à Furstenberg gubernanda præpositus est, & Calendarium Gregorianum subditis statim obtrudit.* Studuit homo vaser, obtrudendi vocabulo, pulcherrimum factum in invidiam vocare, quam scilicet, Princeps Illustrissime, facile contemnis, quod auctoritati Vicarii Christi, & Nicæni Concilii omnium sanctissimi parere, nihil habeat quod erubescendum videatur. Post hæc vero cum animadverteres, cursum religionis Catholicæ duabus potissimum rebus retardari, multitudine prava docentium, qui superioribus temporibus omnia ferme suggesta involarant, & inopia eruditorum sacerdotum, qui veritatem adversus mendacia tuerentur, utriusque medicinam adhibere aggressus, lolii fatores faceffere, & res suas sibi habere jussisti. Diuturnioris aliquanto curæ & operæ fuit, idoneos rei Catholicæ administratos, & doctores formare. Diu enim in hac urbe, ne quidem Grammaticæ ludi, satis ad rem Ecclesiæ erant comparati, donec Salentinus Coloniensis Elector, qui hanc Ecclesiam simul administrabat, annuis vectigalibus auctis, studia litterarum nonnihil erigeret. Extiterunt deinde illo decedente, ea tempora, ut Reverendum, & Nobile Cathedralium Canonicorum Collegium in litteris, qui-

Extat
apud Ba-
ron. tom.
9. Anno
CHRISTI
795.

In Chroni-
co Saxonia
anno 1585.

bus anno MDLXXX. Kalendis Junii longiorem operam Patrum Societatis Jesu expetit, confirmet raros posse reperiri, quorum satis constans, & certa sit de divinis rebus sententia, cum quilibet fere, quod commodum sit, credat. Quæ res quoque eosdem sapientissimos Ecclesiæ nostræ proceres impulit, ut ludi administrationem omnem Societati Jesu postea committerent. Sed tibi nimirum jam tum, Princeps Sapientissime, videbatur, nisi condita Academia, nunquam Ecclesiam in his terris eam doctorum hominum, quæ satis sit ad frangendos adversariorum impetus, facultatem habituram. Neque enim defuerunt viri graves, è quibus nonnemo etiamnum superest, qui te audierunt, cum diceres ipsis principatus exordiis te confidere, tantum tibi vitæ atque opum datum iri divinitus, ut publicam artium maximarum officinam ponere in hac urbe liceret. Ea res, quamvis id temporis ardua videretur, tamen fuit cui contemplatio magnitudinis animi tui, & spes utilitatis publicæ lachrymas ciceret. Jam enim intelligebas, quod à Divo JOANNE CHRYSOSTOMO diserta, ut assolet, oratione, firmisque rationibus ostenditur, parum esse Christiano doctore, si vulgari quadam, & mediocri eruditione sit præditus, propterea quod incertum sit, quibus potissimum armis humani generis incautos sit aggressurus. Facit enim ille quod ii, qui urbem aliquam circumfident, ut ea parte præcipue faciat impressionem, qua paucioribus præfidiis munitam esse viderit. Itaque si parochus quis Ecclesiam regendam susceperit, qui, ut ceterorum non sit rudis, minus sit Græce, vel Hebraice doctus, confestim extimulat, qui voces in sacris litteris, aliter ac veritas habet, accipiendas esse contendat: Si dialectices est ignarus, exfuscitat, qui argutis eum conclusivunculis impediatur: Si historiæ veteris, & Ecclesiasticæ est imperitus, qui fictas fabulas, & contortas, ac difficiles temporum rationes objiciat. Denique quacumque in arte fuerit minus versatus, in ea si adversario latus præbuisse videbitur, quamvis

*Lib. 4. de
Sacerdot.*

vis ceteroqui sit excellenti, reconditaque doctrina, tamen causam dederit imperitis suspicandi, ideo quippiam in Catholica doctrina verum non esse, quod à veritatis doctore, non quicquid contra dici potest, diluatur. Id si iis usu venire potest, qui sublimioribus disciplinis exculti, minorum sunt expertes, quid illis fiet, qui inferioribus leviter tincti, nullam partem graviorum attigerunt? Magna igitur ratione, Princeps Illustrissime, instituisti, cum provinciam accepisses refertam oppugnantibus Catholicæ religionis, vacuum prope iis qui pro dignitate ejus scita, ac decreta explicare possent; successor optime eruditis hominibus septam & vallatam relinquere, qui illam omni doctrinæ genere, adversus quodlibet hostium genus propugnare, & tueri didicissent.

CAPUT IV.

Illustrissimum Principem fundanda Academia paci, & tranquillitati publicæ consultum ivisse.

Quibus rebus perfecisti, ut & Episcopi, cujus est sibi creditos homines erudire, & Principis, qui non sine causâ gladium portat, præclare muneribus perfectus esse viderere. Tunc enim minus molestum est timore pœnarum ad veritatem amplectendam cogi, cum non defuerint, qui eam veritatem esse, quæ ostenditur; errorem vero qui abjici jubetur, liquido docere possint. Itaque ubi & mens doctrina imbuitur, & voluntas potestate compellitur, prona est obedientia. Obedientiam consequitur pax illa; de qua alicubi Augustinus, cum disputaret contra Gaudentium, qui nolebat Hæreticos, & Schismaticos Imperatoribus pœnas dare: *Regibus (inquit) ea que secundum Deum sunt religioso timore jubentibus quisquis obtemperat, timore incipiens, & dilectione proficiens, à Domino accepit pacem, non sicut pacem dat seculum. quoniam seculum dat pacem propter temporalem utilitatem: Dominus autem propter eternam salutem.* Verum, ut alibi docet idem sanctissimus Antistes: *Utitur*

Lib. 3. contra Gaudentium circa finem

Lib. 19. de
civ. Dei
c. 17.

Abidem

etiam cælestis civitas in hac sua peregrinatione pace terrena. Cujus civitatis procuratio cum Christiano Principi, præsertim Ecclesiastico, sit commissa, & ipse humanarum voluntatum compositionem, quantum salva pietate ac religione conceditur, tuetur atque appetit, eamque terrenam pacem refert ad cælestem pacem: quæ vere ita pax est, ut rationalis duntaxat creatura sola pax habenda atque dicenda sit, ordinatissima scilicet & concordissima societas fruendi Deo, & invicem in Deo. Igitur, ut equidem Augustini orationem audio, Christiano Principi præcipue propositum esse oportet, ut omnibus, quibus imperat, cum Deo atque inter se conveniat. Deinde hujus gratia, in iis quoque quæ ad hanc vitam degendam pertinent, pax est Reip. concludenda, atque tranquillitas. Hæc igitur, Princeps Illustrissime, cum tui officii esse duceres, quantum animo laboraris, ut omnis tui imperii regio, otio ac securitate frueretur, nemo est in eorum omnium tam rudis, ac peregrinus qui ignoret. Quantis enim curis, atque impensis egisti, ne ardente finitimis terris civili bello, idem populos tuos afflaret incendium? quam sedulo semper honestam cum vicinis Principibus adversus prædonum vim, ac rabiem, societatem coire studuisti? quoties eorum ingentes copias, ne miserorum fortunas diripi, & corpora vexari patereris, pacto cum iis pretio, à finibus tuis arcuisti? quoties jam ingressos, & velut in hostili populantes omnia, atque vastantes immisis copiis tuis cecidisti? quanto metu provinciam universam eo die liberaisti, cum tuis auspiciis tuorum militum virtute, volitantia in conspectu hujus Urbis prædonum agmina, ad Benhusium vicum justis ultus es armis? Quid? cum ad novam-Becam oppidum, equestres copias, ejus oppidi exitium, & vastitatem anhelantes, à tuis hominibus devictæ, hybernas nives suo sanguine cruentarunt? Quid ego ceteram tuam in omnes publicæ quietis perturbatores, auctoresque injuriarum justissimam severitatem commemorem? Itaque in ditionis

tionis tuæ terras aut tam valida manu veniant oportet, ut pugnam non pertimescant, aut certe velut quendam prædonum scopulum devitent. Sed imprimis studio tibi semper fuit, ut Paderborna tuæ provinciæ caput, omnî civili motu vacaret. Nam cum anno MDCXII. mense Februario gravis senatum inter, & nonnullos cives exorta esset discordia, cum senatus à civibus Reip. male gestæ accerferetur: cives quod senatum in curia vi quasi in custodia tenuissent, indignisque modis affecissent, infimularentur, operam dedisti, ut omni vi, ac tumultu semoto, jure experiri mallent. Itaque vi. Kalend. Quint. ejusdem anni de tuo consilio viros, cum natalibus, tum juris scientia præstantes dedisti, qui causam universam cognoscerent. Interea vero cum contestata jam lite is annus esset in exitu, novorumque comitiorum tempus appeteret, ac senatus quidem se in officio fore profiteretur, cives autem illi, duce, atque signifero Liborio Wicherdo, homine ad res novas moliendas acri, atque verfuto, neque ab armis discederent, neque ullum senatus insectandi finem facerent, sapienter vetuisti, ne quorum nomina ex utraque parte delata essent, eorum in comitiis ulla ratio haberetur. Ibi vero incertum fuit plusne tuis consiliis ad pacandam, an illi furore ad perturbandam rempubl. incumberent. Ubi enim dies comitiorum in eunte anno MDCXIII. adfuit, ac de more in curiam viginti quatuor viri, penes quos jus erat renunciandi senatus, convenerunt, advolat cum armata suarum partium multitudine Liborius, atque intentato, iis qui confederant, terrore, neminem, nisi ex suo suorumque voluntate, in senatum allegi sinit, & cui quemque magistratum mandari oporteat, ipse nominatim edicit. Verum non diu Liboriani hujus quoque, quem pro sua libidine creaverant, senatus injuriis temperarunt. Necdum enim eo mense elapso XVII. Kalend. Februarias is ipse senatus, supplicî dato libello, graviter de iis est questus. Sed non defuit ei, qui illos contra morem, & instituta majorum eligen-

dos curarat, quemadmodum eadem miseros importunitate frangeret ac domaret. Ut enim sibi jam pridem homines factiosos, audaces, egenos, ex ultima plebe devinxerat, omni artificio allaborabat, ut hos omnibus in rebus dicto audientes haberet. Illi simul atque signum datum erat, cum telis veniebant in curiam: illi quaecumque ipse vellet assensu suo, & incondita vociferatione comprobabant: illi, si quis contra hiscere esset ausus, ad suum scilicet Catilinam deferebant, quos ille contumeliis, minis, atque interdum colaphis, & adacto cultro vel secum facere, vel certe obmutescere cogebat. Ita deterrimum quemque sponte; qui plus aliquanto videbant, metu ad suas partes adjunxerat. Ad hæc, ut omnia, vel invito senatu, pro arbitrio gereret, novum viginti quinque virum consilium, è suo illo grege, contra civitatis leges & jura creaverat, quorum opera assequeretur, ut quaecumque ipsi placuissent, populus vellet juberetque. Neque deerat homini, quamvis litterarum ignaro, popularis facundia, qua in concionibus, quas frequentes ad suos habebat, utebatur, ut eum sui de cælo delapsum hominem quandoque, ne ipso quidem dissentiente, clamarent. Hunc perturbatum civitatis tuæ statum, Princeps, cum diutius ferre non posses, optaresque cives tuos, qui postremorum hominum dominatu premebantur, in libertatem vindicare, principio VI. Kalendas Jun. ejusdem anni MDCIII. Senatum ac populum jussisti illos viginti quinque viros, quos contra leges, & vetera pacta, ad alendum improborum civium furorem, crearant, omni illa potestate privare. At illi scilicet annitentibus Liborianis, non potestatem eis ademerunt, sed nomen duntaxat commutarunt, ut qui antea viginti quinque viri, iidem postea delecti è populo dicerentur. Quid erat sui Principis auctoritatem ludos facere, si id non erat? Neque tamen, ut eras accenso infelices adjuvandi studio, spem curamque abjecisti. Animadverteras è classibus in quas tota civitas est tributa, nonnullam integram esse totius hujus

hujus perduellionis, & ex aliquot aliis complures, quos duntaxat cæterorum metus mutos effecerat. Spem igitur erasingressus, hos, quibus aliquid reliquum erat fanæ mentis, ad divellendos sese, atque abrumpendos penitus ab omni facinorosorum societate posse impelli, si modo seorsim singulas classes alloqui, & sui officii admonere licuisset. Atque edixeras quidem, ut pridie idus Decembres ejusdem anni classes omnes civium, urbe egressæ suo quælibet certo loco mandata sui Principis acciperent. Senferunt Liboriani quid ageretur, & disseminato rumore evocatos à Principe adversus cives, ex ea provinciæ parte, quæ trans montes dicitur, homines armatos, qui civibus audiendo Principis mandato occupatis, urbem invaderent, non modo effecerunt ne quisquam prodiret, sed etiam administro, quem ad eos allegeras, præcise negarunt, se, qui in eadem causa essent, posse disjungi. Quæ quidem à Liborianis, notis illis clamoribus jactabantur, cæteris interea, ut solebant, timore conticentibus. Addebantur in te, Princeps Illustrissime, dicta acerba, & minæ: ac ne cui civium liceret ad arcem tuam commeare, quatuor ipsos dies portæ omnes civitatis clausæ, & custodiis septæ tenebantur. His cognitis, cum inter omnes constaret horum omnium malorum opificem, atque architectum esse Liborium, ratus eo abstracto cæteros ad frugem posse corrigi, missis ad cœnobium Abdinckhoffense gravissimis è tuo consilio viris, eo accito cum veteri, tum novo senatu, illum vel noxæ dedi, vel dum in judicio objecta sibi crimina dilueret, ab ipsis haberi in custodia jussisti. Senatus cum in tam æquis postulatis, Principi reluctari non posset, essetque ipse à Liboriana factione creatus consul non obscure homini iratior, tamen arctiorem custodiam, & vincula deprecanti, censuerunt, satis fore si in curia tantisper attineretur. Vocatus ille in curiam primum tergiversari, deinde cum iterarentur mandata, aperto capite illudere, & minas de more jacere. ad extremum cum senatus, ut saltem in speciem

ciem mandata, quæ acceperat, exhaustisse videretur, missis apparitoribus hominem ut imperata faceret, vellet cogere; ille cum domum suam armatis hominibus cinxisset, ac præter minora tela etiam ex ipsis urbis mœnibus advecta aliquot minora curulia tormenta, pro fenestris suis collocasset, non dubitavit in ministros Reipubl. explodere. Sed hoc quamvis indignum facinus inusitata quadam audacia, atque impudentia haud multo post cumulavit. Habebatur forte senatus, cum Liborius cum frequenti suorum manu, quorum singuli telis erant accincti sub pallio, in medium confessum venit. Præfatus, liquere sibi jam illud esse, quando consociari totius animos civitatis, & coalescere oporteat, orat senatum ut jam tandem aliquando decernat, velit necne suis, ac suorum consiliis parere. Cum senatus cunctaretur, Liborius cum suis procumbit in genua, ac suos quidem jubet tertium orationem dominicam pronunciare, senatum vero interea statuere, quid sibi faciendum putet. Et jam belli isti precatores, reductis palliis, tela ostentabant, quibus, nisi mos eis esset gestus, in senatorum cæde bacchari certum erat. Quid quæris? Senatus tam præsentis periculo perterrefactus obsignatis tabulis confirmat, se in omnibus, quæ ad Liborium, ejusque partes pertinerent, cum ipso esse facturos. Hastabulas cum accepisset Liborius reverenter exosculatus, gratiis actis, ac decem thaleris in vinum senatui, nomine populi donatis, ita discessit ut qui præclare sibi rem gessisse videretur. Ex eo tempore in pejus omnia ruere cœperunt, eoque res evasit, ut Januario anni MDCIV. senatu ex Liborianis creato, ipse Liborius consul renunciaretur. Quid in eo consulatu ab improbis hominibus, Princeps Illustrissime, non pertulisti? Antiquissima pacta, Principumque constitutiones violatæ: ademptum tibi per summam injuriam supremum in urbe rerum criminalium arbitrium: cives, qui aliquid contra consulis audaciam mutire essent ausi, inusitatis suppliciiis vexati; interdictum severe omni-

omnibus ne ad te appellare, aut confugere auderent: conducti novi tribuni, signiferi, aliique rei bellicæ administri: tormenta pro mœnibus posita, ut, quod dicere solebat Liborius, tibi Principi suo, vel ad mensam accumbenti negotium facefferent. Quid quod; non erubuit primariæ Ecclesiæ nobilissimo Canoniorum Collegio denunciare, ut alium sibi Antistitem providerent. Nonne eosdem Canonicos, cæterosque omnes Ecclesiasticos, ac religiosos homines, etiam cum nihil urbi impenderet adversi, publico edicto ad tympani sonitum, proposita fortunarum, ac vitæ iactura, arma sumere, & in excubiis militari more agitare compulit? Nonne eosdem omnes, atque adeo tuos quoque, Princeps Illustrissime, consiliarios, & qui Reip. causa ad provincialem conventum cum mandatis mittebantur, ipsum quoque totius provinciæ quæstorem, pedem ex urbe efferre suo injussu vetuit? Ac sperabas quidem ordinum totius provinciæ auctoritatem, qui v. Non. Mart. in conventu Dringeburgensi adfuerant, aliquod apud eos pondus habituram, qui per idoneos homines, Paderbornenses etiam atque etiam admonuerant, viderent, ne quod eorum gratia tota provincia detrimentum caperet. At illi parum ab eis pacati retulerunt, neque obscure cognoverunt deliberatum illis esse, & protectorem sibi asciscere, & cætera quoque hujus provinciæ oppida, si fieri posset, in societatem perduellionis attrahere. Interea ipsis auctoribus rumor incessit, fore ut urbs obsidione premeretur, quem eo consilio serebant, ut Ecclesiasticos in urbe retinerent. Itaque circa idem tempus, non est veritus Liborius primariæ, & Cathedralis Ecclesiæ Canonicis minari, si urbe excessissent, nullam maximi templi partem integram esse mansuram. Nimirum jam omnia in urbe poterat, cujus crudelitatem multi jam Ecclesiastici, multi cives ut vitarent, ex urbe se eduxerant. cæteri in perpetua formidine versabantur. Etenim cum ipse clandestinis habendis cœtibus omnia ferme perfecisset, tamen as-

fecutus summum inter cives imperium, adeo non ferebat eos coire, ut nullus paullo melior civis alium convenire posset, quin si ad Liborium à suæ factionis hominibus, quos in hæc talia perquam intentos habebat, ejus nomen esset delatum, compedes, gravesque pœnas pertimesceret. Circa idem tempus vulgato jam illo, de quo dixi, rumore, quatuor viri delecti, qui arma & præsidia Liborianæ dominationis curarent, unaque ex iis missus, qui pecuniam, copiasque contraheret. Hæc circa Pascha anni MDCIV. gerebantur, quo tempore prope jam sepulta erat, Princeps Illustrissime, tuæ salutis civitatis, nisi eam admirabili tua providentia, ac celeritate excitasses. Quam ad rem adjumento imprimis fuit ille cum regii sanguinis splendore, tum bellicæ virtutis gloria Illustrissimus Joannes Frisiæ Orientalis, & Ritbergæ Comes, Esenæ, Stedesdorpi, & Guitmundæ Dominus, in quem vere cadit illud S. Augustini de Bonifacio Comite, eum de virtute militari servire fidei, quam habet in Christo. Tametsi enim tota hæc, quam adhuc descripsimus, seditio, non religionis causa præcipue erat exorta, quia tamen ejus auctores omnes Catholicam religionem execrabantur, jamque decreverant, nullum præterea Catholicum in senatum legi oportere, certum est eos suis illis, quæ commemoravimus, sceleribus eo intendisse, ut si res procederet, Catholica Religio his locis funditus interiret. Hoc cum vir sapientissimus intelligeret facile colligendarum copiarum, & seditionis opprimendæ provinciam suscepit. Itaque tametsi febris laboraret, quia tamen omnis mora perniciem potuisset afferre, silentio noctis profectus, ix. Kalend. Maii apposita suis ipse manibus pulveraria machina, nifus est, intimam urbis portam disturbare (nam duas jam & penfiles crates nullo negotio dejecerat:) sed cum ejus impetu effractis tantum aliquot asseribus, non esset aditus patefactus, excitatique Liboriani, aliquot è militari turba, de mœnibus glandibus plumbeis trajecissent, ingenti animi constantia

Ep. 50.

1091

tia Comes, cum jam febris accessione conflictaretur, contempto manifesto vitæ periculo, suos à fuga retraxit. Hac ejus constantia, erecti bonorum civium animi, qui ad id loci Liborii oppressi dominatu, tacuerant, ac divisa in factiones civitate, induciæ tandem & commeatus, ad te Illustrissimum Principem, est postulatus. Interea majora tormenta advehi jussa, & ad acriorem obsidionem apparatus fieri, cujus metu ad extremum VI. Kalend. Maii urbs, nullius effuso civis sanguine, est dedita, ipseque perduellionis auctor, à civibus hominis immanitatem detestantibus, Victori traditus. Non possum hoc loco committere quin impudentia quorundam mendacia commorem, quorum gratia hæc ipsa, ex actis publicis, paulo pluribus sum persecutus. Etenim cum is, de quo adhuc locuti sumus, Liborius Wichardus in carcere vincetus teneretur, ac Lutheriani prædicantes, qui templum forense S. Pancratii antea tenuerant, fuga essent elapsi, ipsius rogatu quidam Cathedralis Ecclesiæ Vicarius, & è Societate Jesu P. Fridericus Wachtendunkius hominem adiit. Hujus colloquiis permotus, tandem ad Catholicam Ecclesiam se contulit, Catholico ritu sua peccata confessus, & sacra Eucharistia munitus est, ac non modo pro tribunali, cum jam lata sententia damnatus esset, verum etiam cum jam inibi esset, ut ultimum supplicium lueret, Catholicam fidem quam esset amplexus, usque ad ultimum spiritum retinere velle professus est. Hac ejus vulgata conversione irritati Prædicantes, eam apud rude vulgus incredibilibus mendaciis obscurare conati sunt. Edidit enim contra P. Friderici de hac re commentarium, quædam nugamenta, Joannes Nigrinus, ad D. Thomæ Susati prædicans, quibus pro vestibulo apposuit Philippi Nicolai præfationem. Ea præfatione ex Gangulphi Hergundi, ut ait, libris quatuor de rebus Paderbornensibus hæc narrantur, ex quibus quam sit hoc hominum genus ingeniosum ad comminiscenda mendacia quivis intelligat. Primo igitur v. Kalend. Maii narrat detruso in

carcerem, ac de pede suspenso, papillas abscissas, ac fervens oleum vulneribus, naribus vero liquoris, è fœcium halitu, ardore ignis expressi, quem Germani vinum ardens, sive adustum, Itali aquam vitæ appellant, tres ampullas infusas. Atqui ex actis publicis certum est, Liborium consuetas quoque quæstiones deprecatum, omnia crimina fassum esse. Deinde refert Prædicans, Pridie Kalendas Maii, cum se Liborius in iudicio, magno animo defenderet, abs te, Princes Illustrissime, per duos administratos iussum esse sine iudicio, aut sententia e vestigio foras ad supplicium rapi. Atqui constat Liborium via & ordine, uti jura Cæsarea præcipiunt, interrogatum, auditum, omnia palam fassum, ac denique damnatum, supplicem factum, ut humari posset. Id quod plurimum, qui iudicio interfuerunt, testimoniis compertum est, sicut & illud quod de professione Catholicæ fidei antea narravimus. Atqui Prædicans facit eum, cum duceretur, atque e duobus Jesuitis sollicitaretur, respondentem, non sentire se cum eis, fidem se habere, quam nemo sit erepturus. Addit illud quoque, Liborium cum sibi ultro ad supplicium vestes detraxisset, ad te, Princeps Illustrissime, conversum, sic locutum esse: Ades dum Episcopo THEODORE, & pota largiter sanguinem meum, quem tamdiu sitisti. Nimirum Lutherianum magis hæc oratio decebat, quam salutatio Angelica, quam qui supplicio interfuerunt, pie pronunciatam à Liborio, magno consensu testantur, atque etiam ad implorationem Dei matris adjunctum: Sancti Angeli, & omnes electi Dei orate pro me. Sed Prædicantibus, majus flagitium est precari Sanctos, quam calumniari Principes. Quæritur postremo prædicans de mortuo hec vulgari, qui de se nihil testari possit. At testari possunt tot viri honestissimi qui interfuerunt, & postremas morientis voces acceperunt. Scilicet unum hoc istis hominibus curæ est, ut rudem populum quibuscumque artibus sibi devinctum teneant: quid prudentes sentiant, nec flocci faciunt, qui facile intelli-

telligunt, eis, qui audeant mentiri populo, hominem palam, audiente populo salutationem Angelicam pronunciantem, maledixisse suo Principi; eisdem non deesse artes, quibus infelici plebeculæ persuadeant sacras litteras aliquid dicere, quod Spiritui Sancto nunquam in mentem venerit. Certe id unum suo illo libro egit Nigrinus, neque tamen eo contentus, cum metueret, ne parum esset in Bibliis præsidii, opem quoque à famosis libellis accersit. Prædicantibus enim plaris est Pasquillus, quam S. Jacobus Apostolus. Itaque si quid è S. Jacobo eis objicias, in promptu est illud Lutherianum: Non est in canone: *Nigrinus p. 174.* fin autem è famoso libello mentiaris Henricum Jesuitam Antverpiæ MDCL. XII. Aprilis publice exustum, nefandi flagitii pœnas dedisse, id nimirum perinde atque Evangelium credi oportet, tametsi Senatus Antverpiensis obfignatis, & palam editis litteris, adeoque tota civitas testetur, nullum unquam Jesuitam Antverpiæ reum actum esse, nullum supplicium luisse. Sed quid ego hujus diei candorem atque lætitiæ Nigrini mentione infusco? Ad te redeo, Princeps Illustrissime, quem dicere institueram, condenda Academia, paci & tranquillitati publicæ consuluisse. Docuerant enim te civiles hæ turbæ, eos qui rebus novis studeant, hominibus fere rerum omnium ignaris uti, quod ii fere impetu quodam animi, & furore ad deteriora rapiantur. Qui vero docti sunt, præterquam quod liquidius res omnes intelligant, longeque quid ex quaque oriri possit incommodi prospiciant, tum vero certissimum est, quod ab Angello scriptum est, qui bonas artes sinceriter cupiunt, appetuntque, eos, esse vel maxime humanissimos. *Noë. Att. lib. 13. c. 15.* Itaque Liborius noster hominum legendi, scribendi rudium opera plurimum utebatur, quem compertum est palam in suis illis cœtibus concionantem, veteres quasdam litteras, quas nescio quid ad dignitatem, & libertatem civitatis pertinere diceret, palam plebi recitasse, ac subinde gratulatum esse, ea tempora obtigisse huic urbi, ut non minus litterarum imperiti,

riti, ac Doctores intelligerent. Tum vero nominatim quempiam percunctabatur omnium abjectissimum, ecquid hæc intelligeret? cui ille, tametsi postea apud alios, si seorsim interrogaretur, se nihil intellexisse fateretur, tamen in illo conventu annuebat. Ita homines ignaros assuefaciebat, ut quicquid ipse protulisset, licet cujusmodi esset ignorarent, tamen continuo sua acclamatione comprobarent. Qui vero erant eruditi, quia numero vincebantur, ne alios sui erroris admonerent, vulgaris furoris formido retardabat. Quare, si unquam alias, eo tempore cognitum est, ex usu esse Reip. ut abundet hominibus doctis, atque intelligentibus, ut infæcia plebs, eorum & doctrina informetur, ne erret, & multitudine reprimatur, ne insaniat. Faciunt vero ad id plurimum ea gymnasia quæ intelligendi vim, ac prudentiam plurimum exacuunt atque adolescentum animos quam longissime à temerario & furioso vivendi more, ad rationis leges & instituta traducunt. Deinde quæ cum honestissimis litteris, veræ religionis, & sanctimonix curam, quam arctissime copulant. Ubi enim sunt de religione lites, atque dissidia, diuturna pax esse non potest. Ac ne quidem ubi falsa aliqua disciplina, vera religione abjecta, sola retinetur. Proprium enim est falsæ doctrinæ, ut constare sibi non possit, neque leviores solent esse errorum inter se, quam cum veritate conflictus. Qua igitur in urbe omnes idem inter se, & cum iis, qui toto orbe, omnibus ætatibus pietate flourerunt, de divinis rebus sentiunt, habetque magnam eruditorum hominum facultatem, eam certum est præstantibus conservandæ publicæ quietis, & colendæ concordix adjumentis abundare. Iccirco Liborius noster, quo tempore maxime perturbandæ atque pervertendæ civitati erat intentus, se vero edicto vetuit, ne quis adolescens, qui ad Collegium Societatis Jesu, discendi causa, itaret, cujusquam civis hospitio uteretur, neve cives eo liberos suos mitterent. qui contra fecisset, is quinquaginta taleris multaretur. Nimirum ingens erat inter illa quæ rudi plebecula,

læ, in seditiosis illis conventibus venditabat, & hæc, quæ in Catholicis, & bene institutis gymnasiis juventuti præcipiuntur, intervallum. Ibi enim popularis licentia, effrenata peccandi impunitas, & rerum omnium perturbatio quærebatur. Hic Dei timor: magistratum veneratio atque observantia: modestia, & pacis amor, teneris mentibus inferitur. Sed non providebat infelix, quod adolescentes ipsius minis, atque edictionibus prohibiti, in scholis à magistris non didicissent, id è tristi ejus exitu, & justissimo supplicio esse cognituros. Quando enim liquidius demonstrata est furiosarum ejus concionum vanitas, quam cum stans ad infamem columnam, omnia sui consulatus probra objectantibus, os præbebat: cum clausi mœnibus, & sine sua tessera portis egredi vetiti Ecclesiastici: cum excruciatu hiberno cœlo, gravissimo gelu cives: cum mulier quæ uterum ferebat, in publico, ubi ad ludibrium vulgi erat exposita, abortire coacta jactabatur? Quid? ipsum ejus supplicium nonne conjunctum fuit cum evidenti testificatione divinæ de his rebus voluntatis? Etenim Liborius, qui, ut demonstravi, Prætore, quem à Principe creari mos est, excluso, summam sibi in puniendis delictis potestatem arrogabat, VII. Kalend. Mart. anni MDCIV. inopem civem Paderbornensem Jodocum Dulmanium, miserrime & obscœnissime tortum, præcipiti sententia, de infelici ligno, quod nuper ipse posuerat, suspendit. Altero post mense, pridie Kalend. Maii, cum Liborius meritas pœnas daret, hic ipse suspendiosus, manare palam ubertim ex ore, naribus, manibus, pedibus, oculis recentem sanguinem, ipsum sesquidiem, clare à tota multitudine est visus. Accessit quoque ad spectaculum Illustris Frisiæ & Ridbergæ Comes, tantæ rei gravissimus testis, tuque ipse, Princeps Illustrissime, adhibito tabellione, & idoneis testibus, rem publicis tabulis mandari jussisti. Quæ res documento sit omnibus, ne adversus magistratus legitimos, & Principes, temerariam plebem commoveant: ne alieni sanguinis sint appetentes: ut suo dolori & insolenti

lenti vindictæ cupiditati, frenos injiciant: ut homines, se meminerint, inter homines versari. Sed nimirum, Princeps Sapientissime, grave tibi & luctuosum visum est, hoc, è tam tristibus, & cruentis exemplis, tardum nimis discendi genus. Mavis jam inde à prima pueritia sic informari civibus, ut Deo, Rationi, Magistratibus, Legibus, Parentibus morigerari, comprimere appetitiones, domare iracundiam, omnibus se virtutibus & bonis artibus ad Reip. salutem, commoditatemque exornare consuefcant.

CAPUT V.

Illustrissimum Principem, in Academia instituenda, Ecclesiasticorum, & Religiosorum hominum commodum & dignitatem spectasse.

PRæcipuum vero tibi, Princeps Illustrissime, studium semper fuit, ne ea pars gregis Christi, quæ eximiam quandam vitæ sanctimoniam profitetur, nullis, quæ quidem cum suo more & instituto congruerent, commodis, vel ornamentis careret. Quoniam vero omnes Ecclesiastici ordinis viri, in eo præcipuam quandam sunt gloriâ adepti divinitus, quod divinam illam mensam, in qua agnus Dei qui tollit peccata mundi, fitus est, circumstant, atque, ut alicubi loquitur D. Gregorius Nazianzenus, *appropinquant ad appropinquantem Deum*, propterea magnis largitionibus & impensis, eos ad dignitatem tanti sacramenti complectendam, animo & digna pietate colendam, excitare studuisti. Itaque constituto annuo vectigali inprimis lauto & magnifico, solennem ejus pompam, quæ post pentecosten quotannis instituitur, celebriorem auguitioremque redidisti. Neque eo contentus, nullum prætermisisti in tota tua diœcesi cœnobium, quod non perpetuis vectigalibus auxeris, eo pacto, ut quoniam à plerisque hac tempestate, non, quanti par est, fieret illa victima sancta, qua deletum est chirographum, quod erat contrarium nobis, ipsis curæ effet certis eam, statis-

*Orat. ad
150. episcop*

statisque honoribus profsequi. Nullus porro honor videtur tantum Sacramentum perinde decere, atque ipsorum Ecclesiasticorum, qui ejus administrationi sunt consecrati, morum integritas, atque scientia. Si enim recte & ordine fit in Ecclesia, quod sine lumine nunquam Eucharistia deferatur, ut nempe profiteamur in ea vere esse præsentem eum, qui à sapiente dicitur, *candor lucis aeternæ*, ut ait Honorius III. quanto magis elaborandum est, ne qui eam conficiunt, aut certe conficientibus ministrant, Sapientia, de qua ibi est sermo, vacent? Nam ut ibidem legimus, *Neminem diligit Deus, nisi eum qui cum Sapientia inhabitat. Est enim pretiosior sole.* Qui locus aliquanto est in Græco illustrior, ubi legimus τὸν σοφία συνοικεῖντα, id est, qui cum sapientia, velut conjuge, habitat. Licet autem nemo justus, quamvis litterarum rudis, sapientiæ sit expers, docet tamen Apostolus, quis sit ille, qui ardentiore quodam amore diligit Sapientiam. nempe: *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.* Quantum enim cæteri otii in obsequio feminæ, in educatione liberorum, in procuratione rei familiaris consumunt, tantum ei suppeditat ad serviendum præcepto Apostoli: *Attende tibi ipsi, & doctrinæ.* Quemadmodum enim lumen & in se purum quiddam atque præclarum est, & natura sua factum ad alia quoque illustranda: ita hominem Ecclesiasticum, quem Christus Dominus *lucem mundi* non dubitavit appellare, decet non modo omni erroris, aut flagitii nota carere, sed etiam vitæ innocentis exemplis, & præstantis scientiæ luce, cæteris omnibus viam ad Sapientiam ostendere. Igitur qui sic comparatus est, is demum est, qui sapientiam sole longe clariorem, quasi quibusdam sempiternis nuptiis desponsam, atque devinctam habet. Ejusmodi si omnes essent, qui altaria Christianæ Ecclesiæ circumstant, ejusque opibus aluntur, quis superiorum temporum felicitatem desideraret? Quid enim tot homines tenebrarum, & errorum non discerent, si cum æternæ sapientiæ luce perinde atque sponsa essent

Sapient. 7
v. 26.

Can. Sane
cum olim
de celeb.

Miss.

Ibid.
vers. 28.

I. Cor. c. 7.
v. 32.

I. Tim. 4

Matth. 5.

essent copulati? quis talibus ducibus non omni celeritate ad veritatis arcem convolaret? qui tam abhorrens ab omni studio virtutis, qui non se ipse retexeret? Talium hominum copiam ut haberent majores nostri, sedulo curabant, ut qui ad tam excellens degendæ vitæ genus à Deo vocarentur, in omnibus, quæ cum eo non discreparent, liberalibus artibus expolirentur. Audi enim, Princeps Illustrissime, quid præcipiat Concilium Aquisgranense, sub Ludovico pio Cæsare, in quo Canonicis vivendi regula è sanctorum Patrum monumentis est proposita, quæ regula cum in aliis Ecclesiis Germaniæ aliquot secula, tum in Paderbornensi usque ad Bernardum IV. ejus nominis Antistitem, id est, usque ad annum MCCXXVIII, viguit. In ea igitur cap. cxxiii, sic habetur:

*Gobelinus
stat. 6.
cap. 64.*

Religiosissime ordinem canonicum servant, & Prelatis suis, ac Magistris honorem debitum humiliter impendant: ut horis canonicis divinum officium devotissime expleant: intus forisque non solum habitu, & actu, sed etiam ipso incessu irreprehensibiles existant; ut non otio vacent, non vaniloquio inserviant, non detractionibus, & ceteris vitiorum illecebris incumbant, sed potius aut orationi, aut lectioni, aut quibuslibet Ecclesiæ, aut certe propriis utilitatibus vacent, aut etiam doctrinis sanis, & diversarum artium erudiantur disciplinis, ita videlicet, ut nullus in congregatione inutilis aut otiosus existens, stipendia Ecclesiæ inofficose accipiat: ut quotidie ad collationem veniant, ubi & hanc institutionem, & aliarum scripturarum sanctarum lectiones perlegant. De cœnobiis vero, quis ignorat ea fuisse, quod de Corbeia nostra nominatim legimus, diversoria, & habitacula doctorum & piorum virorum? qui, ut loquitur D. Augustinus, contemptis ac desertis mundi hujus illecebris, in communem vitam castissimam sanctissimamque congregati, simul etatem agebant, viventes in orationibus, in lectionibus, in disputationibus: nulla superbia tumidi, nulla pervicacia turbulenti, nulla invidentia lividi: sed modesti, verecundi, pa-
cari

*Lib. 1. de
morib. Ecc.*

cati concordissimam vitam, & intentissimam in Deum. gratissimum ipsi munus offerebat, à quo ista posse meruerant. At nostra tempestate, postquam Ecclesiasticorum hominum ad alia traductis animis, illæ laudabiles Pietatis & Doctrinæ exercitationes obsoleverunt, nihil est quod miremur, tantam vitiorum colluviem in Ecclesia Dei extitisse. Ubi nunc veteres illi Religionis vindices, & satores? ubi sacri oratores? Ubi divinarum litterarum periti? Ubi illi cælesti quadam caritate præditi Antistites? Sed quid hæc sublimiora commemoro? quis non totum se fluxis commodis? quis non nefariis voluptatibus dedit? Quid causæ esse existimamus? num eam, quam imperite & stulte blaterant non minus perfectæ sanctitatis, quam salutaris doctrinæ adversarii prædicantes? Clamant illi observari non posse cælibatum: plus imponi Ecclesiasticis viris, quam eorum humeri ferre possint. Non est ea profecto, non est. Si enim D. Augustini temporibus, quando, ut ipse narrat plerumque ad continentiam clericorum sarcinam subeundam capiebantur inviti, eam susceptam usque ad debitum finem, Domino adjuvante, perducebant; cur desperent, qui sponte hoc vitæ genus delegerunt, idem sibi proclive fore, si eandem, quam viri illi sancti, viam insistant? Da mihi hominem à prima pueritia pietatis officiis, & eruditione omni excultum, cui dulce sit inhærere contemplationi veritatis, eamque cum in rerum naturalium scientia, tum in diviniore, & de cælo delapsa, omnibus vestigiis indaget, ac denique eam cognitionem, non ad quæstum auramve popularem, sed ad unius Dei Immortalis inflammandum cum in suo, tum in ceterorum mortalium pectoribus amorem conferat: nego huic homini otium futurum ad ea cogitanda, sine quibus hi mortalium infelicissimi se vivere posse diffidunt. Jam vero, quoniam aliud mortales in nostrorum temporum moribus intuentur, nimirum supra fidem eis videntur, quæ de majorum nostrorum incredibili sanctitate memorantur. Postquam ve-

*Lib. 2. de
adult. con-
jugiis c. 20.*

ro hæc exempla defuerunt, religionis quoque ipsius auctoritas, quæ plurimum apud rudes animas illis sustinebatur, in dubium vocari, aut certe non tanti æstimari cœpta est. Ideo vir doctissimus, atque optime de re Catholica meritis Fredericus Staphylus Osnabrugensis, negat, præter rectam juventutis institutionem, aliam superesse, exortas de religionelites sedandi, viam. Adjungam ejus verba, quod die natali primæ in Westphalia Academia, hominis Westphali, tanta gloria in Academia Ingolstadiensi nostro sæculo versati non meminisse, nefas propemodum esse videatur. Isigitur in epistola, qua Marci Anachoretæ aureos libellos, e Græco ab se in Latinum conversos, inscribit, & dedicat Petro Canisio Societatis Jesu celebri Theologo, postquam est questus cæteris in artibus non nisi peritorum judicia requiri, in rebus divinis indoctissimum quemque, quod commodum sit, sequi: ad extremum hæc addit. *Unicum fuit olim, & satis efficax his malis remedium, auctoritas conciliorum: quæ quondam pietate sacerdotum apud omnes sacrosancta habebatur, jam propter peccata nostra labefacta est, bellisque in dies magis vilescit, peneque deletur apud universos. Sola spes ferme est in puerilibus scholis, ut seminarium Ecclesie, quod in senibus jam emarcuit, in pueris resuscitetur.* Hoc adeo consilio, Princeps Illustrissime, non modo jam olim pueriles scholas, verum etiam hanc Academiam tuis opibus condidisti, quam iccirco iis solis disciplinis consecrari voluisti, quæ canonicis institutis Ecclesiastico homini sunt permittæ. Notum enim est iis juris civilis, & Medicinæ tractationem interdici. Fuit scilicet tibi curæ ea studia excitare, ad quæ colenda, refrigerante indies cælesti caritate, omnibusque quæstum, & popularem auram spectantibus, pauci sponte appellunt animum.

CAPUT VI.

Proprie dictam Academiam sine Jurisprudentia esse posse.

Verum, Illustrissime Princeps, hic ego, quod pace fiat tua, cogor nonnullis rerum imperitis respondere, qui, cum audiunt, necdum tradi in Academia tua Jurisprudentiam, opinantur aliquid ei ad Universitatis nomen deesse. Eos ego non meis, sed hominum juris peritorum verbis hunc errorem dedocebo. Igitur Jacobus Middelendorpius Westphalus, Theologiæ & Juris scientia clarus, libro, quem de Academiis edidit, cum nomina investigaret, quibus recte hæc nostra publica gymnasia afficiantur, principio recte eis docet Academiæ nomen tribui, ac deinde ingressus sermonem de nomine Universitatis: Recentiorum, inquit, quidam scholas publicas, quod auctoritate publica, sive quod idem fere est, publice instituantur, quidam Universitates appellare malunt. Non tam quod omnes liberales artes in eis doceantur, (multæ enim ad certarum tantum disciplinarum professionem eriguntur) sed quia Professoribus & Studiosis literarum collegium, atque Universitatem habere licet, quod alioqui jure prohibitum est. Petrus item Tolosanus doctissimus Jurisconsultus, libro XVIII. de Rep. cap. VI. Sunt, inquit, *arbitraria Principibus Ecclesiasticis & secularibus ut loca, in quibus velint scholas privilegiatas constitui, ita & quas ibi velint tradi scientias, sive omnes sive certas. Quamvis enim omnes habeant commune vinculum, & constituent Encyclopædiam, non tamen sequitur debere in uno eodemque loco simul tractari vel doceri. Possunt enim in diversis disci & doceri. Neque ideo minus Universitas privilegiata in Gallia, aut alibi dicetur, si modo privilegia concessa sint, quia ibi omnes artes vel studia omnia non tradantur. Sunt enim Scholastici & Doctores qui faciunt universitatem, & non diversitas scientiarum. Possunt adjungi semper scientiarum di-*

Vide copiose Rebus, de tract. nomin. q. 6. n. 13. & in § statum 2. ad verbum Universitatis. de collat. in concord.

versarum professores, jam introductis professionibus, ut iisdem potiantur privilegiis, quibus jam fundate, non secus quam nova studia aliis locis cum iisdem privilegiis, quibus jam potiuntur antiquæ Academiæ. Sunt quippe hæc juris positivi, quæ mutari & augeri vel tolli possunt arbitrio eorum, qui potestatem habent, maxime nova orta iusta causa. Quemadmodum Theodosius & Valentinianus professoribus artium liberalium privilegiatis, qui in civitate Romana & Constantinopolitana docebant, addiderunt professores Philosophiæ, & legum doctores, & Clemens V. consiliumve Viennense, aliis addiderunt professores linguarum Arabicæ, Græcæ, & Chaldaicæ. Denique quoties à Pontificibus, & Conciliis Parisiense gymnasium Universitas dicitur? & tamen audi quid de ea narret Bartholomæus Cassanæus in Cathalogo Gloriæ mundi: Apud nos, inquit, tenetur pro prima, & principaliori totius Galliæ universitate, quoad Philosophiam, Theologiam, Medicinam, & ceteras artes, sed non quoad leges. Quoniam in ea non docentur leges, nec iura civilia, ut est text. in c. super specul. extra de privileg. Quis igitur audeat Paderbornensi Gymnasio propterea Universitatis nomen adimere, quod ad eundem modum nonnullas Ecclesiasticis personis minus consentaneas disciplinas non tractet? Meliusne illi norunt cui Universitatis, sive universalis studii nomen tribui possit, quam Pontifex & Imperator? Certè Paulus V. Pont. in suo diplomate „ testatur se hoc Gymnasium Paderbornense in Univer- „ sitatem studii generalis perpetuo erigere & instituere, „ vultque eam omnibus privilegiis non solum ad instar „ aliarum Universitatum, sed pariformiter, ac æque „ principaliter in omnibus, & per omnia uti, potiri, & „ gaudere. Ad idem exemplum Imperator, in gymna- „ sium & studium Universale erigit, & decernit, ut in ea „ gradum seu honorem assumentes, gandeant privilegiis „ quibuslibet, quibus Universitas Heidelbergensis, Tu- „ bingenensis, Friburgensis, Ingolstadiensis, ac alia stu- dia

Part. 10.
§. 32.

dia privilegiata, ac Doctores, Licentiati, Magiftri, Bac-
calaurei, & Scholaftici illic promoti, aut aliqua dignita-
te feu gradu insigniti gaudent, utuntur, fruuntur, &
potiuntur. Qui igitur Paderbornæ negant Universita-
tem proprie dictam esse, ii Jurisperitorum, & summo-
rum Principum inscientiam dum videntur fugillare vel-
le, demonstrant suam.

CAPUT VII.

*Illustrissimum Principem, condenda Academia, exi-
miam suam in Societatem Jesu voluntatem
declarasse.*

Hanc igitur Universitatem (sic enim ipsis quoque
Jurisconsultis approbantibus, appellemus) Eccle-
siæ potissimum commodo, & dignitati institutam,
Princeps Illustrissime, curæ, atque potestati Societatis Je-
su committendam, tradendamque judicasti. Sic enim
tuo rogatu decernit in suo diplomate Pontif. Max. Ipsam
Universitatem, ac studium generale sic erectum & insti-
tutum, curæ, regimini, & administrationi dictæ Socie-
tatis, & illius Præpositi Generalis, seu ab eo deputandi,
qui totius Universitatis Rector existat, præfata aucto-
ritate (*Apostolica*) etiam perpetuo supponimus, & sub-
mittimus. Eodem spectat, quod Cæsar jubet eam gu-
bernari, juxta formulam Dilinganæ, aliarumque Aca-
demiarum in constitutionibus ejusdem Societatis com-
prehensam. Etenim B. Ignatius, Societatis Jesu funda-
tor, non modo putavit e republ. fore, si sui homines
una cum aliis in publicis Academiis versarentur,
sed etiam, si ita Deo cordi esset, ut ab aliquo Principe, vel
Rep. alicujus Academiæ administratio Societati crederetur,
non commisit, ut posteri certas ab eo leges, & insti-
tuta desiderarent. Ejusmodi Academiæ sunt non pau-
cæ toto orbe excitatæ, quarum primam fuisse accepimus
Gandensem à Francisco Borgia ejus loci Duce, qui de-
inde Societati se adjunxit, primis illis ejus incunabulis fun-

4. Parte.
const. c. II.
Es seq.

fundatam. Secuta est Mamertina in Sicilia, à Joanne Vega Prorege, Caroli V. Cæsaris auspiciis condita. Tum Eborensis in Lusitania, fundatore Henrico Cardinali, qui ultimus suæ stirpis Rex postea fuit. In Gallia, ut alias omittam, maxime illustris est Flexiensis, quam Rex Henricus IV. cognomento Magnus, ea in domo, quæ infanti ipsi domicilium fuerat, erexit, ejusque in templo Cor suum condi jussit. In Germania nostra primus Otho Truchses Cardinalis Augustanus, Dilinganam Academiam ab se fundatam totam Petro Canisio, Societatiq̃ue permisit. Eum secutus est Serenissimus Carolus Austrius Archidux, Ferdinandi I. filius, Maximiliani II. frater, qui anno MDLXXXVI. Græcii in Stiria, Academia ab se munifice institutæ, ac locupletatæ Societatis homines rectores, & magistros delegit. Quem nuper imitatus est ejus filius Leopoldus Passaviensis, & Argentoratensis Antistes, posito Molles hemii in Alsatia publico Societatis Gymnasio. Horum tantorum Principum exemplo, Princeps Illustrissime, cum hanc Academiam, quæ populis ditiois tuæ æternæ salutis præsidium, & immortale ornamentum esset, meditareris, fecit vetus illa, totque illustribus promeritis testata in hujus Societatis homines benignitas, & gratia, ut non alios ei præficiendos putares. Nimirum ut flumina à modicis orta principiis, quo longius à capite recedunt, hoc majora sumunt incrementa: ita, Princeps Illustrissime, conceptam jam inde ab anno MDLXXX. quo primum in hanc urbem pedem attulit, in hanc Societatem benevolentiam majoribus quotannis beneficiis cumulare non desinis. Cujus quidem benevolentia perpetuos socios, atque consortes habuisti admodum Reverendos, & Prænobiles Cathedralis Ecclesiæ Canonicos, quibus hæc Societas suorum in hac Urbe commodorum originem, ac progressum, cum summa grati ac memoris animi significatione acceptum se ferre profitetur. Illi enim sunt, qui eam primum ad spem religionis Catholicæ, vehementer eo tempore laborantis,

eri-

erigendam huc, ad conciones primum, deinde ad scholas quoque habendas advocarunt. Illi domum, quæque ad victum, & cultum pertinent tot Sociis, ac patribus, quot ante hic versati sunt, quam ad Collegii formam redigerentur, certis vectigalibus, perpetuis attributis, liberaliter & abunde providerunt. Illi gravissimis decretis Societatis famam, & commoditatem contra adversarios, atque adeo, anno MDLXXXIII. contra ipsum quoque Principem, aliter, ac nos de religione sentientem, qui missis legatis, Patribus Scholas interdici cupiebat, gravissimis sententiis, decretisque tutati sunt. Denique illud natalibus, & dignitate amplissimum Collegium nunquam defuit, societati ara quædam esse atque perfugium: nunquam favere studiis: nunquam labores sublevare: nunquam gratiam, & patrocinium impendere. Itaque hoc natali Academia nostræ, Princeps Illustrissime, intelligis opinor officii nostri esse, horum quoque, quibus illa primam quasi stirpem suam debet, amplissimorum, ornatissimorumque Procerum, non sine gratiis, & beneficentiæ laude meminisse. Atque cum omnium semper erit dulcis, ac jucunda memoria, tum vero præcipue illorum, qui primis illis temporibus plurimum in accersenda, fovenda, tuenda Societate laborarunt. In his familiam ducebant Henricus de Meschede Decanus, Melchior à Plettenberg Camerarius, Guilielmus Schilder Scholasticus, quos precamur, ut Deus immortalis felicitate remuneretur. Ex iis vero, qui etiamnum suam nobis lucem impertiunt, occurrunt duo hujus Ecclesiæ lumina admodum Reverendi & nobiles DD. Walterus Brabeck Præpositus, & Arnoldus ab Horst Decanus, qui, ut sunt omni eruditionis & prudentiæ laude florentes, ita nullum faciunt finem præclara studia suis opibus, & favore adjuvandi, ac propagandi. Ejus adeo rei in Academia, monumentum semper erunt duæ turres, magnis utriusque impensis ita constructæ, ut Academica juvenus ne pedem quidem inferre possit in Gymnasium, quin horum præstantissimorum

Ecclesiæ Procerum recordetur. Meministi enim, Princeps Illustrissime ejus diei, cum primum hujus novi gymnasii fundamenta sunt jacta, quo die hi duo Ecclesiæ nostræ summates, in amplificando Dei honore, dignitate Patriæ, commodis juventutis, Principem suum, & Antistitem honesto, jucundoque certamine æmulantes, perpetuum hujus suæ in bonas litteras voluntatis in ipsis quoque saxi, & muris, his turribus ædificandis, monumentum extare voluerunt. Video me jampridem, Princeps Optime, abuti patientia tua, qui orsus tibi gratulari, ad Canonicorum cœtum deflexerim. sed nimirum non decebat hodie Academiam THEODORIANAM, hoc suo natali, illius splendidissimi Collegii oblivisci, cujus suffragiis factum est, ut Theodorus Theodorianæ Academiae parens esse posset. Nam cum inter eos tot essent præstantissimi viri litterarum, Societatis, avitæ religionis omnes amore inflammati, videntur singulari Dei nutu eum Principem elegisse, qui unus cum omnium ardore, ac zelo patriam facere posset. Quid enim illi collato studio, communicatisque consiliis ad amplificationem bonarum artium optare potuissent, quod non sit in tuo principatu perfectum? Dolebant quidam arctius Societatem habitare, quam ut plures liberalium disciplinarum magistros, aliosque divinæ rei operarios capere posset. Tu, Princeps Optime, simulatque ad Ecclesiæ gubernacula accessisti, dedisti operam, ut hunc idoneum maxime sacris functionibus locum nancisceretur. Dolori erat multis piis hominibus hoc D. Joannis Apostoli templum, quod antea fuerat quædam exquisitæ pietatis officina, duodecimum jam annum profanorum artificum strepitu personare. Confestim magno ære ab iis, quibus venundatum erat, redemptum VI. Idus Quint. anni MDXCII. Societati tradidisti, eamque donationem Clemens VIII. Pont. Max. eodem anno IX. Kalend. Novemb. confirmavit. Desiderari quoque videbatur à nonnullis, ut Societas, in hac Urbe non temporariam duntaxat sedem, sed stabile justumque

que Collegium haberet. Id vero, insigni accessione ad priora vectigalia facta, cum ejus quoque foundationis Clemens Octavus auctor factus esset, non longo intervallo perfecisti. Quid quod, dirutis veteribus ædibus, quæ erant circum hoc templum, novas, laxas, firmas, & prope, quam ferat religiosorum hominum captus, augustiores, maximis impensis ædificare es aggressus? Itaque cum hæc Urbs, si ulla alia, sæpe vastata, ac fœdata incendiis, veteres illas magnificas, cujusmodi olim fuisse accepimus, jam pridem desideret, cœpit ab hac præsertim excelsa, & quadrata turri, qua Collegium ornasti, non nihil pristini recuperare splendoris. Nihil dico de Bibliotheca cum aliis, tum præcipue sanctorum Patrum voluminibus perquam ornata: Nihil vel de Organo non minus oculis, quam auribus jucundo: vel de hoc marmoreo pietatis tuæ in ara maxima monumento, quibus rebus hoc templum mirifice decorasti: Nihil de suburbano sacello B. Virginis quod Romanum vocant, quod, ut sodalium ejusdem Divæ pietati faveres, tuamque quæ sane est in Matrem Dei eximia, demonstrares, tuis opibus instauratum, & locupletatum Societati possidendum, curandumque tradidisti. Mihi certe videtur, Princeps Optime, adhuc fuisse inter Dei in te, & tuam in nos benignitatem, jucundum quoddam, decorumque certamen. Nam cum ille plures, ac plures usque ad hanc ætatem annos tibi largiretur, neque ullum effluere sineres sine aliquo vel in res divinas, vel bonas litteras liberalitatis documento, nimirum diu vivendo, diu vivere meruisti. Inter alia vero gratissimum Societati, & Ecclesiæ in primis salutare illud munus accidit, cum domum probationis in hac Urbe Societati, idoneis vectigalibus instituisti, ubi religiosæ militiæ tiro-nes rudimentum ponerent, eamque pietatis ubertatem combiberent, quæ deinde cum bonis artibus conjungentes, ad plurimorum mortalium salutem longe lateque derivarent. Jam videbantur tua in nos beneficia ad id fastigium pervenisse, ut nihil accedere posse videretur, cum

tu, Princeps Optime, ordiris novæ molis fundamenta jacere. Nova sublimiorum doctrinarum professoribus alendis perpetua vectigalia constituis: das litteras ad Pontif. Max. atque Cæsarem, quibus jus condendæ Academiæ flagitas: extruis hoc elegantissimum, commodissimumque Gymnasium: quod Deus bene evenire jubeat: Societati Jesu Academiam Theodorianam tradis atque commendas. Pro quo intelligit illa quidem quantas tibi, Princeps beneficentissime, gratias debeat, sed quoniam hoc ejusmodi beneficium est, quod non solis verborum officiis compensari possit, sed quod acrem industriam, assiduos labores, continuas prope lucubrationes, atque vigiliis desideret, Deum immortalem orat & obsecrat, ut qui tibi hujus instituendæ Academiæ est auctor, idem omnibus qui sunt, quique post aliis erunt in annis, Societatis Professoribus, & magistris eum studendi, docendique ardorem injiciat, eam constantiam, roburque tribuat, eam vim & lumen ingenii, & quod caput est, eas pietatis virtutisque copias, ut semper huic tuæ in divinum honorem, Reip. utilitatem, juventutis commoda præclaræ voluntati aliqua ex parte respondeant.

CAPUT VIII.

Gratia Academica juventutis nomine.

Quid vero, Princeps Illustrissime, huic florentissimæ
 juventuti hodie animi credis esse? quantis incedere
 lætitiis? quam faustiste precationibus prosequi? Pa-
 lam enim iis litteris, quibus hodiernæ celebritati diem di-
 xisti, professus es, eorum præcipue te utilitati instituenda
 Academia consulere voluisse. Ubi illud etiam pronun-
 cias: Spem omnem instaurandæ, atque ad pristinum
 decus revocandæ Reip. hoc quidem tempore in recta
 tenerioris ætatis educatione positam esse. Quod
 tamen aliorum quoque sapientum hominum sit judici-
 um, putant sibi tamen in quodam eximii honoris loco
 ducendum, quod à tam laudato Principe tanti fiunt, ut
 redintegratio salutis, ac dignitatis publicæ, ab se potissi-
 mum expectetur. Quod si dictum duntaxat abs te esset,
 deberet sane cujuslibet quamvis remissi ac desidis adole-
 scentis animum ad teneram suam ætatem, omnibus, qui-
 bus optas, bonis artibus excolendam permovere. Jam
 vero postquam perpetua triginta annorum liberalitate, &
 cura id egeris, ut juventutis studia inflammares, atque ad-
 juvares, qui his non movebitur, eum merito lapidem ha-
 bendum arbitrantur. Hodiernus sane dies satis ostendit,
 quam sint cum præteritis tuis meritis, tum hujus A-
 cademiæ fundatione ad omne laudabilem studiorum de-
 cus erecti. Quanquam enim ingenue confitentur nihil
 se dignum hac tua Celsitudine, nihil tuis virtutibus, nihil
 tot beneficiis præstare posse, tamen non ignari ab arbore,
 quam nunc primum plantaveris, ante flores esse repeti-
 turum quam fructus; atque adeo voluptatem, quam o-
 lim fructus sunt allaturi, jam ex ipsis floribus præceptu-
 rum; confidunt fore, ut sua studia, quamvis tenuia, &
 quasi immatura, jucunda tibi accidant. Certe parietes,
 nisi quid me fallit, omni versuum genere convestiti: ar-
 cus, atque emblemata plena ingenii: scenæ apparatus:

Plinius
Lib. 18.
cap. 6.

Astronomicæ concertationes à nobilissimis adolescentibus, & Mathematicarum disciplinarum amantissimis susceptum: Theses de Philosophia naturali propositæ, aliæque de eodem genere, illustria quædam emolumenta brevi hanc Academiam allaturam esse Reipub. pollicentur. Atque utinam fieri posset, ut dum stabit, perpetuo te salvo & incolumi frui posset. Sane experiremur verum esse, quod ab agricolis dicitur: *Fertilissimum in agro esse oculum domini.* Nunc, quod proximum est, vota assiduo faciemus, ut Deus immortalis maxima, atque uberrima apud cœlestes tuis beneficiis præmia jam nunc comparet, sed quo diutius cum Ecclesiæ, tum huic novellæ Academiæ profis, sero te ad ea fruenda discedere patiatur. Apud posteros vero, tuam vicem obibit hæc tua effigies in Gymnasii atrio posita, cui ascribi voluisti: Te affectu, zelo, que boni publici qua Religione, qua Sapientia procurandi, propagandique, Religioni quidem Templum, Sapientiæ vero Gymnasium Academicum, Collegium, porro Patribus Societatis Jesu tanquam fidis utriusque thesauri dispensatoribus æternum consecrassè. Ex quo, cum ea quæ nunc in Gymnasio litteris operatur, tum ea, uti confido, quæ post futura est juvenus, intelliget: si hanc Academiam florentem videre, si tuæ optimæ voluntati obsequi, si beneficiis gratam gratiam referre volet, nunquam ab officiis religionis ac pietatis, nunquam à doctrinarum studiis, nunquam ab obsequio majorum esse discendum.

F I N I S,

Re-

Reverendissimo & Illustrissimo

**PRINCIPI
THEODORO,**

Præfuli vigilantissimo, Domino clementissimo,
Vindici fortissimo, Instauratori munificentissimo,
Pio, Felici, Pacifico,

PATRI PATRIÆ,

*Diæcesis Paderbornensis per annos triginta & quod
excurrit sapientissime gubernata, bonisque
omnibus cumulata*

L. B. M. GRATIAS AGIT.

CARE PATER PATRIÆ (sit enim fas nomi-
ne vero
Sive tuum studium sive vocare meum)
Jam dudum, Oceano meritorum merfa tuo-
rum,

Et tam multimodis facta beata bonis,
Gestio conceptis testari gaudia verbis,
Quæ memori pridem condita mente gero,
Utque pio meritas promam Tibi pectore grates,
Ingenii totos explicuisse sinus:
Postera ne sæclis olim labentibus ætas
Arguat ingrati criminis esse ream.
Sed simul ac dictura oculos attollere cœpi,
Casta verecundus purpurat ora rubor.
Mens hebet, ars hæret, refugit vox, ora gelantur,
Vincta repentino frigore lingua stupet.

Qua-

Qualis in angustis luctans siphonibus humor
 Festinando suum sæpe moratur iter,
 Fervet in obstructis lymphæ vis incita venis,
 Egressumque sibi, dum petit, ipsa negat.
 Perque arctas magno nitens molimine fauces,
 Unda sibi ipsa moram, non patiendo, facit.
 Sic mihi densa seges, sic torrens undique laudum
 Angustum vocis copia claudit iter.

Nam quæ prima sequar tantarum exordia rerum?
 Quod mihi principium, quis mihi finis erit?

*Orthodoxa
 Religio in
 integrum
 restituta.*

Anne quod errorum spissis erepta tenebris
 RELIGIO victrix tollit ad astra caput?
 Religio liquidis quæ cœli è fontibus hausta,
 Sidera non dubia ducit ad alta via.

Lingua mihi intonuit MAGNI quam ferrea KARLI,
 Dum pia pro CHRISTI numine bella gerit,
 Indomitosque sacris compellit Saxones armis
 Barbara cœlesti subdere colla jugo.

Quam mihi inhumana profugus feritate Quiritum
 Tertius, elingui tradidit ore, LEO.

Hæresis at dudum Stygiis prorupta cavernis
 Impia in adversum sumpserat arma DEUM.

*Misera ven-
 rum facies
 cum ad gu-
 bernacula
 Princeps
 vocaretur.*

Monstrum horrendum, informe, cui IGNORANTIA mater,

Et FASTUS Pater est, SEDITIOQUE SOROR,

LIBERTAS nutrix, Rixæ comitantur euntem,

JURGIAQUE evulsis sanguinolenta comis:

Illius armigeri FRAUDES, MENDACIA, TECHNÆ,

Et sacris inhians fœda RAPINA bonis.

His illa auxiliis, illa succincta phalange

Ausa erat æterno bella movere DEO.

Hinc fera barbaries, ruptisque licentia frenis

Fas omne in vita miscueratque nefas.

Plebs miseranda sui Pastoris prodita fraude,

Errabat sævis obvia præda lupis.

Nec soliti templis indicebantur honores,

Festaque desierant rite vetusta coli.

Cal-

Calcabat sanctas victrix audacia leges,
 Jura dabat cæcus pro ratione furor.
 Verum ubi Te votis hominum expugnata piorum,
 Admorunt Sacræ fata benigna MITRÆ,
 Cana FIDES rediit, rediit PIETASQUE, PUDORQUE,
 Et malè neglectis debita cura sacris,
 Ornatus templis, dignatio reddita Mystis,
 Moribus integritas, Legibus obsequium.
 Ad sua palantes revocatæ signa KALENDÆ,
 Certior ut sacrum curreret annus iter,
 Impia Libertas rigidis compressa lupatis,
 Præmia fas, dirum est pœna secuta nefas.
 Ferrea inaurefcens studiis melioribus ætas
 Falcigeri retulit tempora prisca senis.
 Atque, ut ubi rosei tenerum jubar exferit oris,
 Et sola lucifluo terrea fonte rigat,
 Humida decedunt venienti nubila Phœbo,
 Complicat & furvos nox in amœna sinus.
 Monstraque per cæcas impune vagata tenebras
 Cogit in affuetos lux rediviva specus:
 Haud aliter simul ac Tu Religionis avitæ
 Ætheream celsa promissis ab arce facem,
 Concita diffugiunt bipedum portenta luporum,
 Sive tuo gladio territa, sive pedo.
 Hic se præcipiti deturbat ab aggere saltu,
 Et pavidus, nullo terga premente, fugit.
 Ille parum pedibus tanto in discrimine fidens,
 Lassa per obstantes brachia jactat aquas.
 Thesea magnanimum plenis veneratur acerris
 Attica probroso libera terra iugo,
 Qui Labyrinthæos ausus penetrare recessus
 Semiverum forti perculit ense bovem.
 Ast ego, funestis, te Vindice, libera Monstris
 Ægiden veneror Te THEODORE meum,
 Te primum rabiem caulis arcente lupinam
 Desiit innocui carnificina gregis.

*Prætorum
 dogmatum
 satores jussu
 facescere.*

r

Tu

Tu sparfos artus laceri conquiris ovilis,
 Tu per tesqua vagas devia cogis oves.
 Pascua Tu monstras riguis lætissima lymphis,
 Hic ubi perpetuo gramine vernat humus.
 Tu rapidos æstus viridi defendis in umbra
 Torrida siderei dum furit ira canis.
 Tu mala Pœoniis cohibes contagia succis,
 Saucia Tu medicâ corpora mergis aquâ.
 Nec pudor est agram manibus tractasse bidentem,
 Nec collum fessæ supposuisse pudor.
 Nempe ille ante oculos Pastor TIBI semper oberrat,
 Qui propriâ caras carne saginat oves.
 Illa TIBI vacuum crebro vox personat aurem
 Et nunquam oblito labitur ex animo:
 Si quis amor nostri memori tibi pectore flagrat,
 Hunc pascendo meos exere Petre greges.
 Ergo dum stabili fundata Ecclesia rupe
 Ridebit Stygias non labefacta minas,
 Dum CHRISTI assertus Numen venerabitur Orbis,
 Dum quis erit veræ religionis honos.
 Hæreseon hostem, Fidei, THEODORE, Patronum
 Te canet æternâ posthuma fama tubâ.
 Hæc tua inoccidua florebit gloria laude
 Clara futura solo, clara futura polo.
 Longævamne canam per terna decennia PACEM,
 Copia quam cornu divite larga beat?
 Haud procul hinc ferro Mavors bacchatur & igni:
 Nulla mihi somnos classica pulsa fugant.
 Squalent finitimi fœdis populatibus agri:
 Me tamen in dulci Pax fovet alma sinu.
 Flava Ceres fortes cogens ad signa colonos
 Militiâ ferrum distinet omne suâ.
 Densa per incanas cædes grassatur aristas,
 Prataque gramineâ florida strage natant.
 Casside in emerita molitur aranea casses,
 Frugiferam placidus vulnerat ensis humum.

Splend.

Pax & pu-
 blica tran-
 quillitas
 omni ope
 conservata.

Splendent attriti glebâ fridente ligones,
Martiaque in tenebris exedit arma situs,
Neve quies ullo violetur publica motu,
JUSTITIA exerto pervigil ense caver.
Latrones procul hinc, procul hinc vos tollite fures,
Et quisquis rapto vivere dulce putat.
Nil vobis, moneo, THEODORO Principe, tuti est:
In vos mansuetas non habet ille manus.
Ille mei ad clypeum qui Principis excubat ensis,
Sontibus exitio est, præsidioque probis.
Nec vos vel precibus, pretio vel fide, culpam
Strenua non tardo, mox pede pœna premet.
Hoc vetera, hoc vobis monumenta recentia narrant,
Quæ passim medio plurima rure patent,
Pendula ab arboribus radiisque implexa rotarum,
Debita carnivoris corpora vulturibus.
At si quis tardas monitis adverterit aures,
Sentiet illa suo vera fuisse malo.
Testis BECA NOVA est, tuus est BENHUSIA testis,
Nunc quoque prædonum sanguine pinguis ager.
Cum grassatorum florentes ære catervas
Lux improvisæ dedit una neci.
Ipse adeo è cælo sumptis Vincentius armis,
Tam pia præsentis prælia jovit ope,
Ille & limphatos egit terroribus hostes,
Et rexit nostrâ spicula missa manu.
Mutant fata vices, & amico Numine, præda,
Qui prædaturus venerat, ipse fuit.
Plurima victrici sternuntur corpora ferro.
Plurima Justitiæ victima cæsa litat.
Impia pullati duxerunt funera corvi,
Et saturi lessum concinuere canes.
Nunc quoque transversim cerealibus obvia fulcis
Sæpius agricolas ossa morantur equos.
Inde tibi, PRINCEPS, plaudunt Urbesque Viæque
Ruraque, quòd sævo cuncta timore vacent.

Justitia pa-
cis publica
inexorabilis
Vindex.

Pœna de tur-
batoribus pu-
blica tran-
quillitatis
sumpta.

Anno 1607.
in S. Vin-
centii prædo-
num copie
casæ ad vi-
cum Bens
hausen.

TE canit intrepidâ nocturnus voce Viator,
 Obscurum tuto cum pede carpit iter.
 Te recinens patula pastor resupinus in umbra,
 Securas longo carmine mulcet oves;
 Te canit in molli projectus gramine messor
 Ad vitreas Paderæ lenefluentis aquas.
 Ergo iterum pacis PAX aurea suscitât artes,
 Et redit ad solitos musica turba choros.
 Ergo iterum, Phœbo restim ducente, Camœnæ
 Ad numerum saliant, ad numerumque cantunt.
 Westphala Pierias pubes operatur ad aras,
 Et litat, Aonio vota probante DEO.
 Quæ modò singultim parco lacrymaverat imbri,
 Nunc fremit immenso Castalis unda lacu.
 Tu, PRINCEPS, Cyrrhæ longæva silentia rumpis,
 Ne seneant tacito squalida plectra situ.
 Invia tu nobis Heliconis tesqua recludis,
 Culmina tu facilem sternis ad alta gradum.
 Tu pridem exulibus, Mœcenas optime, Musis
 Principe magnificam condis in urbe domum.
 Tu primum SOPHICO palmam proponis AGONI
 Cingat ut emeritum laurea ferta caput.
 Per te, quo stimulet Virtutis amantia corda,
 Nobilis ingenium gloria calcar habet.
 Tu vastum ingenii aperis felicibus æquor,
 Tota ubi dent placidis vela ferenda Notis.
 Per TE Naturæ cæcos tentare recessus,
 Et licet ignaras lucis inire vias.
 Quænam cælestes æternæ regula cursus,
 An supera assiduo templa canore sonent.
 An vaga nocturnis discurrant astra choreis,
 An sistant moto sidera fixa polo,
 Quam variæ cæli cingant præcordia zonæ,
 Et sua quo ventos ubere mater alat.
 Annæ Cyteinis pudeat Cynthia rhombis,
 Queisve sui maculis inquinet oris ebur.

Bonarum ar-
 tium studia
 excitata.

Gymnasium
 exadifica-
 tum.

Gradus &
 honores Aca-
 demici.

Philosophicæ
 Mathematicæ
 etque disci-
 plinæ, ad hu-
 maniores ar-
 tes adiuncta.

Cur falsos pelagus fluctus, cur flumina dulces,
 Perpetuas fontes ejaculentur aquas.
 Aut quis, ne infestis terras superobruat undis,
 Temperet undosi cæcula fræna maris.
 Cur gravis excussis immugiat ignibus æther,
 Miltave cum liquido sanguine saxa pluat.
 Aut quæ perpetuent Ætnæas pabula flammæ,
 Quidve flagrans rutilo crine cometa vehat.
 Quid quòd & arcana penetrabilia theologiæ
 Auspiciis, Princeps, sunt referata tuis?
 Quid quòd Westphalicas duce te remeavit in oras
 Sancta Palæstino cognita lingua Syro?
 Et sacra divinis intexta oracula libris
 Dulcius ex ipso promere fonte licet?
 Quid memorem cellis spectandas turribus **ARCES**,
 Et tantum Domino tecta minora suo?
 Ornamenta olim pacis, munimina belli,
 Sumptibus ad cælum surgere iussa tuis?
 Hinc **NOVA** deterso veteris squalore senectæ
 Jamque suo demum nomine digna **DOMUS**,
 Regalem tectis immanibus explicat aulam
 Laxaque formosis atria porticibus.
 Quas circum, virides ventis crispantibus undas
 Plaudit lascivis squamea turba choris.
 Flora favet, favet attiguis Pomona viretis,
 Certatimque suas utraque promit opes.
 Utraque certatim vernantes divitat hortos,
 Floribus illa suis, fructibus ista suis.
 Inde **WEVELSBERGI** solido domus ardua saxo
 Nubila sublimi culmine celsa ferit.
 Hæc olim à priscis (famæ si credimus) Hunnis
 Post varios Dominum tæ sibi legit heros.
 Nunc tæ digna domus, sed erant magalia nuper
 Pene ruinoso semisepulta situ.
 Circum Chaoniæ texunt umbracula quercus,
 Sylvaque vicinas occulit alta feras.

Theologia & Lingua Hebræa.

Diaecesis sumptuosus edificii & operibus communita & ornata.

Newhaus Arx adificata, horti non amant minus quam frugifera concinnata.

Wevelsberg Arx magnifice constructa.

Cur

Quasque sub hospitibus celat frondentibus arbos,
Plurima lascivo guttere vernat avis.

* Collegium
Societatis Je-
su a funda-
mentis exci-
tatum, Tem-
plum instau-
rum, & vi-
sendis operi-
bus ornatum.
† Edificium
Academice
in suas exci-
dyas apte
descriptum.

Nam quid Collegi sacras venerabilis ædes*
Templaque sublimi conspicienda tholo?

Quæque statas numeris edis vocalibus horas
Niliacas TURRIS vincere digna Pharos?

Tecta quid augusti memorem visenda Lycæi, †
Et PATRIÆ, & vero tecta dicata DEO?

Hanc divina sibi legit Sapientia sedem,
Incolit hos virtus Relligioque lares;

Hic Sophici crebrâ celebrantur gymnade ludi,
Doctaque quæ nullo bella cruore madent.

Hic agiles poliunt ad bella forensia linguas,
Hic salit à volucris fons pede factus equi.

Illic facundi splendent Demostthenis arma,
Suadaque germano Cecropis ore sonat.

Hic juvenum ingenuas animi formantur ad artes,
Hic facilis discit prima elementa puer:

Quamque olim Patriæ præstantibus approbet actis,
Virtutem à teneris combibit unguiculis.

* Statua
Principis in
Scholarum
vestibulo ejus
in bonas lit-
teras volun-
tatis monu-
mentum.

Hic TUA Palladii superastans limina templi*
A Polycletæa spirat imago manu.

Principe digna sacri majestas eminent oris,
Ambit honoratas aurea mitra comas,

Flexile Sarranum marmor rugatur in ostrum,
Et trabea ex humero pendula utroque fluit.

Quæque tibi vivo est, eadem quoque marmore sculptum
Pascendi sequitur sedula cura gregis.

Nam manus una pedum præfert, manus altera librum,
Ut regat illa pedo, quos docet ista libro.

Illam post multos aliquis venerabitur annos,
Verbaque non ficcis proferet ista genis:

Furstenbergiacâ, THEODORUS origine, Princeps,
(Namque illum memini cernere) talis erat,

Talis erat, neque multum à vivo abludit imago,
Eheu quod fas sit dicere, talis erat!

Mente

Mente sagax, vultu facilis, cultuque modestus,
 Manabat comi multus ab ore lepos.
 Tum quoque, cum seris natura fatisceret annis,
 Temporis antiqui gesta referre memor.
 Pacis amans, rectique tenax, nec prodigus æris,
 Et tamen in Patriæ commoda largus erat.
 Oderat immodicos fastus, sed & oderat astus,
 Non affectatæ simplicitatis amans.
 Moribus antiquis, cultor Pietatis avitæ,
 Certus in antiqua Relligione mori.
 Non fuit impositis populo gravis ille tributis,
 Aula sed infletas sobria parsit opes.
 Non sibi sed Patriæ genitum se credidit esse,
 Communemque suis civibus esse Patrem.
 Nunc cælum colis, ô cælo dignissime Princeps,
 Aspectu fruëris nunc propiore DEI.
 Cunctaque Lunai varium subjecta sub axem,
 Despectas oculis inferiora tuis.
 Virtuti imperium si par tibi fata dedissent,
 Tot meritis Orbis vix satis unus erat.
 Virtuti si par ævum tibi fata dedissent,
 Sæcula tot meritis vix satis ulla forent.
 Sed nos indigni qui te fruëremur eramus,
 O semper magnis Livor inique viris!
 Sic, nisi quæ serò nobis erepta dolemus
 Nos bona, fatali nostra stupore latent.
 At tua nunc pennis peragrat victricibus orbem
 Gloria non ullo præmoritura die.
 Et si quem vivo Livor suberaxit iniquus
 Post obitum duplici sænore crescit honos.
 Donec fidereis gemmascet floribus æther
 Et peragent solitas noxque diesque vices,
 Dum mare consuetis repetent anfractibus amnes
 Et dubio venti prælia Marte gerent.
 PASTORIS THEODORE BONI, PATRIÆQUE PARENTIS,
 A gratia titulum posteritate feres.

Ingenium
 & mores
 Principis.

Hæc

Hæc & plura tuæ spectator imaginis olim
 Non tacito, Princeps, verba dolore dabit.
 Quo feror? unde abii? quæ me via? quove reducet?
 Quo ruis in vasto cymba minuta salo?
 Ante pererrato lucis pater aureus orbe
 Frena fatigatis ignea demet equis,
 Singula quàm memori liceat destringere versu
 Condita vel sumptu, vel reparata tuo.
 Tu me marmoream quondam THEODORE relinques,
 Testea quæ mihi cum præficeris eram.
 Aurea tu magni revehis mihi tempora * Karli,
 Cæsaris Henrici tu benefacta refers.
 In te Meinwerce pietas operosa revixit,
 Tu verum Imadi Præfulis instar habes.
 Ergo quod Henrico, Meinwerco, Karolo, Imado,
 Debeo promeritis hoc THEODORE tuis.

* Karol. M.
 fund, S. Hen
 ricus benef.
 primarius,
 Meinwerce
 & Imadus
 laudatissimi
 Præfulis Ec-
 clesie Pader-
 bornensis.

INDEX

INDEX
IN
PANEGRICUM.

A.

Academia Paderbornensis auctoritate Pontificia & Caesarea erecta pag. 2 - - lumen mensque Westphaliae 55 - - non magis sine veritate, quam mundus sine sole constare potest 27 Academiae fundationem Episcopum maxime decere 37 - - Paderbornensis fundator Theodorus Episcopus & Princeps Paderbornensis 2. 87 Academia complures directioni PP. Societ. Jesu commissa 119. 120 - - Germania recensita 30 Academiam proprie dictam sine jurisprudentia esse posse ostensum 117. 118. Academias non licet absque summi Pontificis & Imperatoris Romani auctoritate condere: quo consilio id constitutum 24 Adolphus Comes Schaumburgius Archiepisc. Coloniensis discipulus Goclenii 10 Agger ab Alifone usque ad Rhenum ductus, a Domitio Ahenobarbo structus 64 Agrigentini juvenes vino ebrii, tabernam putant in triremem versam 19. 20 Alifo castellum a Romanis contra Tenteros, Uspetas, Brueteros, Marfos, Tubantes, Chattos &c. constructus 61 Alifo primum in potestate fuit Romanorum, deinde Sicambrorum, tum Saxonum, ac denique Francorum 82 Alifo a Romanis desertus in Germanorum rursus potestatem venit 71. 72 Alifo vigesimo post Varianam cladem anno in potestatem Germanorum venit 68 Alifo castellum & civitas olim, ubi nunc Arx Nembusium sedes Episcopalis 59. 63	<p>Alifonis antiqui Romanorum Castellum situs & descriptio 61. 62</p> <p>Alifo olim hiberna Romanorum 62. 63</p> <p>- - Romanorum castelli amplitudo ibid.</p> <p>Alifo instauratus a Carolo M. 79. 80.</p> <p>S. Altmannus primum Scholasticus Paderbornensis, deinde Praepositus Aquisgranensis, postremo Episcopus Pataviensis 47</p> <p>S. Altmannus Episcopus Pataviensis una cum Sigehardo Patriarcha Aquileiensi vice Gregorii VII. Pont. Max. praesidet Concilio Triburicensi ibid.</p> <p>Andreas Carolstadius & Philippus Melanchthon suadent juventuti studiosae, ut combustis libris, spretoque gymnasio in opificum disciplinam se dedant, ipsi exemplo praeunt 18. 19</p> <p>Angrivarii 76</p> <p>Ansgarius, Rembertus, Adalgarius, Unno, Sigebertus aliique Corbeienses Monachi Apostoli Borealinum nationum 6</p> <p>Anna Westphael Mater Theodori Episcopi & Principis Paderbornensis 91</p> <p>S. Anno Archiepiscopus Coloniensis cum Imado Episcopo Paderborna educatus 45</p> <p>S. Annonis eloquentia in permovendis ad pietatem animis 46</p> <p>Arisbo Archiepiscopus Moguntinus Paderborna concionatur 52</p> <p>Arminius & Segimerus insidias Varo struunt Legiones cadunt 67. 68</p> <p>Arnoldus Burenus Novator, quamvis dogmata Apostolica fidei per summam injuriam somnia apellet 17</p> <p>Arnoldus ab Horst, Decanus Paderbornensis 121</p> <p style="text-align: right;">S
Antonius</p> |
|--|--|

I N D E X.

<p><i>Antantus Liber Susatensis, primus litteras in Bataviam invexit, ejus discipulus Alardus Amsterodamus Theologus Lovaniensis</i> 10</p> <p><i>L. Asprenas legatus Vari Alisoni Prapofius</i> 68</p> <p style="text-align: center;">B.</p> <p><i>S. Bardo Archiepiscopus Moguntinus, Paderborna in festo Pentecostes sermonem ad populum faciens, mortem suam predicat</i> 52. 53</p> <p><i>Bellum inter Cheruscos & Maroboduum</i> 70</p> <p><i>Bonifacius, Suibertus, Ewaldi, aliique discipuli Theodori Archiepiscopi Doro-vernensis</i> 41</p> <p style="text-align: center;">C.</p> <p><i>Capituli Cathedralis Ecclesie Paderbornensis in juvandis Societatis JESU Patribus studium</i> 120. 121</p> <p><i>Carolus Magnus partem devicta Saxonie offert Deo instinctu Adriani Papa</i> 84</p> <p>- - <i>ejus castra propè Luppia fontes</i> 81</p> <p>- - <i>restaurat Eresburg</i> 79</p> <p>- - <i>instituit Osnabrugi Gymnasium, in quo Latina Græcæque littera continuo docerentur</i> 4. 5</p> <p>- - <i>Concilium Paderborna celebravit, Leonem III. PP. ibidem excepit</i> 50. 51</p> <p><i>Carolus IV. Imp. hospitio exceptus ab Henrico Spiegelio Episcopo Paderbornensi in arce Neuhusano anno 1375</i> 83</p> <p><i>Casspar Eursenbergius duorum Electorum Moguntinorum, & Colonienfis Consiliarius</i> 94</p> <p><i>Cause ob quas expediat plures in orbe institui Academies</i> 30</p> <p><i>Conradus Episcopus Monasteriensis, ex familia Rübergicorum Comitum</i> 8</p> <p><i>Conradus Goelenius Paderbornensis, Professor Lovanii in Collegio Trilingui</i> 10</p>	<p><i>Concordia Academicarum à Novatoribus turbata, quarum antea erat mirificus consensus</i> 23. 24</p> <p><i>Constantiensi Concilio interfuere è Colonien- si Academia Theodoricus de Monasterio Theologie Doctor; ex Heidelbergensi Gymnasio Conradus de Susato, Westphali</i> 7. 8</p> <p><i>Corbeia olim Gymnasium fuit eorum, qui ulteriorem Saxoniam, Vandaliæ, Daniæ Christianæ fidei præceptis imbuerunt</i> 6</p> <p><i>Cordula à Galen, conjux Wenemari Furstenbergii, Matronda miræ pietatis</i> 90. 91</p> <p>- - <i>Ejusdem devotio erga Christum patientem</i> 91</p> <p style="text-align: center;">D.</p> <p><i>Delbrugia Brueterorum ultima sedes</i> 69</p> <p><i>Discordia gravis senatum inter ac cives nonnullos Paderbornenses</i> 111</p> <p><i>Dogmata quædam fidei ac Theologica, inædminiculo Philosophiæ bene explicari & contra hostes Christiani nominis commode defendi nequeunt, explosi quid id negant</i> 22</p> <p><i>Druso ara in vicinia Neuhusii à Romanis erecta, postmodum à Germano milite dejecta</i> 64</p> <p><i>Drusus Alisonis conditor ad Albim fluvium nomen Romanum protulit</i> ibid.</p> <p style="text-align: center;">E.</p> <p><i>Ecclesiam unam duntaxat, Academies plures esse posse ac debere</i> 29</p> <p><i>In vera Ecclesia solum stabilis veritas, extra eam falsitas</i> 24</p> <p><i>Ecclesiastici ordinis dignitas</i> 113</p> <p><i>Elsen vicus non procul Neuhusio, veteris Alisonis nomen hodieque retinet</i> 62</p> <p><i>Episcoporum Paderbornensium domicilium primum</i></p>
--	---

INDEX.

- primum fuit in Urbe Paderborna, postmodum ob discordias cum civibus Neuhussum translatum ab Episcop. securitatis causa* 82. 83
Equester Ordo Teutonicus armis Livoniam Christo subdidit 6
F.
Fontium miracula prope Novam Becam, Lichtenavvum, Veterem Becam, &c. in Diocesi Paderbornensi 57
Formata litera, earum usus & antiquitas, unde iis auctoritas adscisci debeat 26
Franci circa Gallieni tempora primum innovaverunt 75
- - quas terras occupaverint 75. 76
- - junctis viribus opibusque cum Saxonibus piraticam exercuerunt *ibid.*
Franciscus Episcopus Monasteriensis, Novatoribus favens, intercessione Collegii Cathedralis in Episcopatu toleratur a summo Pontifice 16
Francorum gens unde originem nomenque traxerit 74. 75
Fridericus Monasteriensis Episcopus, Paderbornensi in Gymnasio condiscipulus S. Annonis & Imadi 46
- - Fundator Collegiatae Ecclesiae S. Mauritii in suburbio urbis Monasteriensis *ibid.*
Fridericus Furstenbergius Canonicus Moguntinus 94
- - Satrapa Bilsteinensis 91
- - Satrapa Werlensis *ibid.*
Furstenbergica familia origines suas ad Comites Oldenburgicos refert 93
Furstenbergica familia virtutes, & avita decora 90
G.
Gebhardus Truchsesus Archiepiscopus Coloniensis à fide Catholica desecit 95
Germanicus Drusi filius Alifonem restituit 89
- - victoriam reportat de Arminio, non longe à Minda 70
Godeschalcus Grefemundus Mesebedensis Theologus, ejusque frater Theodoricus Medicus clarissimus, Westphali 7
Gratia acta Theodoro Episcopo & Principi Paderbornensi Fundatori Academia Paderana, nomine juventutis Academica 124. 125
Guilielmus Furstenbergius Ordinis Equitum Teutonicorum S. Mariae in Livonia magnus Magister 92
Ejusdem Principis adversa fortuna, captivitas, constantia, pietas 92. 93
Guilielmus Schilder, Scholasticus Paderbornensis 121
Gymnasium Paderbornense Societat. JESU Patribus committitur 97. 98
H.
Hatumarus & Baduradus Episcopi Paderbornenses ex illis obsidibus fuerunt, quos Carolus M. accepit 5
Hermannus in campo 8
Hermannus de Soldis Osnabrugensis *ibid.*
S. Henrici Imp. aetate magna fuit inter Ecclesias Paderbornensem & Bambergensem amicitia & conjunctio 45
S. Henricus & Conradus Impp. Paderbornae frequenter ac libent. commorati sunt 51. 52
Henricus de Coesfeldia 8
- - de Hervordia *ibid.*
- - Mesebede Decanus Paderbornensis 121
- - de Werlis 8
I.
Ignorantia plurimorum malorum causa 58
Ignorantia satellites rebellio, temeritas, furor 85. 86
Imadus Episcopus Paderbornensis B. Meinwercki è sorore nepos liberales artes Paderbornae fovit promovitque 43

INDEX.

- Imperatorum Principumque domicilia eadem quoque Musarum digna sedes* 59
- Joannes Furstenbergius Abbas Sibirgenfis Ordinis S. Benedicti, sui Monasterii instaurator* 91
- Joannis Comitis Ritbergensis zelus fidei, & virtus militaris* 106
- Joan. Nigrini Prædicantis Sotatiensis de supplicio exituque Liborii mendacia* 107. 108
- Jordanes Canonicus Osnabrugensis unam in orbe terrarum Parisiensem Academiam esse volebat, sicut unam Ecclesiam Romanam* 28
- Julianus Imp. vetat Christianorum liberos in Scholis publicis admitti* 26
- Juventutis recta institutio unicum remedium sedandi exortas de religione lites* 116
- K.
- S. Kunigunda Virgo S. Henrici Imperatoris conjux à Willigiso coronatur Paderborna* 52
- L.
- Liborius Wichardus homo turbulentus & versutus factionis Liboriana caput* 101
- - *Cum factiosis suis curiam armatus irrumpit* 101. 104
- - *è perditorum hominum colluvie xxv. virum consilium legit* 102
- - *ejus popularis facundia & versutum ingenium* 102. 109
- - *Contemnit mandata senatus* 103. 104
- - *Contra apparitores senatus vim parat, domum suam armatis hominibus, & machinis curulibus instruit* *ibid.*
- - *Extorquet decretum à senatu* 104
- - *Consul creatur, querela ejus contra Principem, quem & cupit amotum* *ibid.*
- - *Principum aliorum protectionem respicit ejusque tyrannis* 105. 106
- - *Vetat frequentari Gymnasium PP. Soc.*
- JESU 110
- - *ejus scelera* 111
- - *dedita urbe Paderborna à civibus traditur Principi* 107
- Civem innocentem suspendio necat* 111
- Moritur Catholicus* 108
- Lovaniensium asperiora olim ingenia à Joanne Brabantia Duce qua ratione mitiora reddita* 59
- S. Ludgerus Proto-Episcopus Monasteriensis discipulus S. Gregorii Trajectensis* 42
- Ludovicus Dringebergius è Paderbornensi Diocesi Selestadii in Alsatia, Joannis Reuchlini, Beati Rhenani, Jacobi Wimpelengii &c. Professor* 10
- - *Pius Cesar Haroldum Danorum Regem à suis amulis regno pulsum Paderborna excipit, ibidem generalem conventum instituit* 51
- Luppestringa oppidum Luppia ortu celebre* 57
- Luppia & Padera unus idemque fluvius* 79
- Lutherus Academiarum hostis, illas Antichristi lupanaria, diaboli tabernas, &c. vocat* 18
- Sub initia nascentis Lutheranismi gymnasia nonnullis locis clausa fuere* 19
- Ubi regnat Lutheranismus, ibi literarum est interitus* 29
- M.
- Melchior à Plettenberg, Camerarius Paderbornensis* 121
- Monasterium, urbs Westphalia, ab Anabaptistarum deliramentis repurgata* 16
- Monumentum Drusi Moguntia, Drusenloch appellatum* 65
- N.
- Neubussum, Paderborna vicinum, domicilium Episcoporum & Principum Paderbornensium* 59. 60
- - *eo loco sum, ubi olim Nero, Claudius, Drusus Augusti Privignus castellum Alifsonem contra Sicambros condidit* 61. 62
- Arx

INDEX.

Arx comparatur cum veteri castello Alifonis	83. 84	Paderbornenses post foundationem Academiae erga Principem suum reverentiores	85
- à Paderbornensibus civibus incensam restituit Henricus Spiegelius Episcopus & Princeps Paderborn.	83	Paderbornensis Dioecesis rebus iis omnibus abundat, quae ad humanae vitae necessitatem desiderantur	54. 55
Novatores cum ebriosis Agrigentinis juvenibus comparati	19. 20	- - Ecclesia inter Westphalicas Cathedrales facile Princeps	39
- - Francisco Episcopo Monasteriensi persuadere conantur, ut Scholas aperiat Lutheranis	15	- - pro insigni habet rubram crucem	40
Novum Evangelium cum summo Academicarum odio natum	17. 18	- - Cerevisia praestantia	55
O.		Paderbornensium civium in Principem suum inurbanitas excusata	58
Otho Truchses Cardinalis Augustanus	120	- - indoles laudata	59
Otto Ritbergensis Episcopus Neuhausium jam tum anno MCCLXXVII. incoluit	83	Parisiensis Academia fundatores è Britannia in Galliam à Carolo Magno evocati, quid requisierint ad locum condenda Academiae opportunum	54
P.		Parochorum ignorantia haereticorum insidii patet	98. 99
Padera num à Pado dicta	76	Philippus Melancthon contendit honores Academicos iis in gymnasiis tribui posse studiosis, quae auctoritate Summi Pontificis confirmata non fuerint	23
Padera in urbe Paderbornensi diversis fontibus scaturientis descriptio	55	- - osor Gymnasiorum & Academicar. 17. 18	
Paderborna commoda Academia sedes	37	Philonis dictum de Athenis	85
- - abundat omnibus illis commoditatibus, quae ad Academiae splendorem requiruntur	54. 55	Poppo Paderbornensis Episcopus ex Praeposito Bambergensi	46
- - an vetus Teudericum	67	Primi decem Patres Soc. Jesu in Universitate Parisiensi graduati fuerunt	28
- - à Saxonibus condita	77	R.	
- - aëris salubritate à lue pestifera immunis	57	Religio Christiana Paderborna manabit in universam Westphalam	39
- - in vita S. Heimeradi appellatur sedes Regalis	53	Romanorum res ad Alifonem gesta	66. 67
- - grata Caroli M. statio	50	Romanum Imperium à Pont. Maximo ad Francos est translatum	82
- - Imperatorum in Westphalia domicilium & grata sedes	49. 50	Roma Schola Saxonum instituta prope ad S. Petri Principem	42
Paderborna nominis vera origo	77. 78	Romana fidei desertores, ab uno errore sectaque in alias atque alias subinde partes opinionum diversitate rapiuntur	24
- - nomen antiquius Carolo M.	76	Rodolphus à Langen Eques Westphalus Canonice Monasteriensis cum Mauritio Comite	
- - situs & amoenitas	54. 55		
- - olim atate B. Meinweri omnes humaniores litterae floruerunt	43		
- - hodie monstrantur aedes, in quibus fama est Leonem PP. à Carolo M. exceptum	53		

INDEX

- mise Spiegelbergio Canonico Colonienſi, & Rodolpho Agricola, literis liberalibus operam dant in Italia ſub Franciſco Philoſopho & Theodoro Gaza viris clariffimis* 8. 9
- Promotor bonarum literarum 10
S.
Salentinus Elector Colonienſis ſtudia literarum Paderborne nonnihil erigit 97
Salteotena oppidum, aqua, unde Sal coquitur, nobilis 57
Saxones Paderborne ſacra Chriſtiana amplexati ſunt 50
- baptizati ad Luppie caput 80
Sicambri olim inhabitarunt Dioceſin Paderbornenſem 61
- Rhenum tranſgreſſi & ad Vahalim & Moſam late dominati, tandem ſubjugata Gallia Francor. regnũ conſiderunt 73. 74
- pluribus gentibus ex Alifoni dominati 74. 75
- ſub Francis illuſtres 73
- num ſtirpitus exciſi, qui in Dioceſi Paderbornenſi ſedes habuerunt 72
Stanislaus Hoſius Cardinalis 93
S. Snibertus Boruclariis fidem Chriſti predicat 76
T.
Theodorus Fuſtenbergius e Præpoſito Paderbornenſis Eccleſia, ejuſdem Epiſcopus eligitur 95. 96
- Eccleſiam Paderbornenſem ere alieno gravatam liberat *ibid.*
- Calendarium Gregorianum in ſua Dioceſi primus promulgat 97
- Colonia Aggripp. literis operam dedit 93
- conſtruit fundatque Collegium Soc. Jeſu Paderborne & inſigni Bibliotheca adornat 122
- conſtruit ſuis impenſis Academiam Paderbornenſem, eamque fundat 122. 123
- Veſtigialia cenſusque perpetuos alendis ſublimiorum doctrinarum Profeſſoribus e Societate Jeſu conſtituit 124
- inſtituit Paderborne domum Probationis pro PP. Soc. Jeſu illamque ſua liberalitate fundat 123
- male adſtitam & hæreſi inquinatam Dioceſim Paderbornenſem naſtus, ab erroribus repurgavit 96
- Templum S. Joannis Apoſtoli profanatum, ere ſuo redimit & PP. Soc. Jeſu attribuit 122
- civiles motus, auctore Liborio Wichardo, Paderborne excitatos componit 101
- ejus prudens in diſſipanda factione Liboriana conſilium 103
- quàm pacis ſtudioſus, tam in prædones acer, & in deſenſionem ſuorum vigilans 100
- prædones Dioceſim ſuam incurſantes proſtigat, ceditque *ibid.*
- conſtructor arcis Neuhuſana 83
- ejus modeſtia commendatur 88
- illius laudes 84
- Dorovernenſis Chriſti fidem propag. 40. 41
- omnium ſcientiarum promus condus *ibid.*
Tiberius Druiſi frater Sicambros in deditiorem accipit 65
Tumultuarii fontis deſcriptio 37
V.
Vicelinus Epiſcopus Aldenburgenſis, Paderborna literis operam navat 47. 48
- ejus res geſta *ibid.*
S. Vicelinus Apoſtolus Hoſtatorum 47
M. Vinucius Legatus Tiberii 65
Urvanus Archiepiſcopus Bremeniſis e collegio cathedrali Paderbornenſi aſſumptus 45
W.
Walterus Brabeck, Præpoſitus Paderbornenſis 121
Wenemarſ Fuſtenbergius 90
Wenemarſ Hoſtius Nob. Weſtph. 9
Wernerſ

INDEX

<i>Wernerus Rollevincius</i>	8	<i>Principi ob fundatam Paderborna Aca-</i>	
<i>Westphalorum indoles docilitasque lau-</i>		<i>demiam</i>	33
<i>data</i>	12. 13	<i>Wevelsburgum arx ab Hunnis, vel contra</i>	
<i>Westphalorum ingeniis adjuncta modestia ac</i>		<i>illos constructa</i>	96
<i>moderatio</i>	13	- - à Friderico Comite Arensbergensi restan-	
- - <i>illorum integritas</i>	ibid.	<i>ratur</i>	ibid.
<i>Erasmi Roterod. de Westphalorum inge-</i>		- - <i>in ditionem dynastarum de Beuren ve-</i>	
<i>niis judicium</i>	12	<i>nit</i>	ibid.
<i>Westphali aliarum nationum vitis non cor-</i>		- - <i>exstruitur à Principe Theodoro Fursten-</i>	
<i>rumpuntur, etsi diutius inter illas versen-</i>		<i>bergo formâ triangulari</i>	ibid.
<i>tur</i>	13	<i>Wezilo, Germanus S. Annonis, Archiepi-</i>	
- <i>naturâ propensi ad literarum stu-</i>		<i>scopus Magdeburgensis</i>	46
<i>dia, & horum amore longinqua loca</i>		<i>Wicleph depravator Academiae Pragensis</i>	32
<i>aduent</i>	11	- - <i>Ejus factum errorem à Concilio Con-</i>	
<i>Westphali extra patriam muneribus publi-</i>		<i>stantiensi damnatum, adprobat & resusci-</i>	
<i>cis, consiliis Principum, &c. admoventur</i>		<i>tare conatur Philipp. Melancthon</i>	18
<i>frequenter</i>	14	<i>Wintfeldt campus non longè ab Horna op-</i>	
<i>Westphalica ingenia in celebrioribus orbis</i>		<i>pido</i>	69
<i>Academiis floruerunt</i>	o. 7	<i>Wirceburgi XII. obsides Saxonum Christia-</i>	
<i>Westphalia tota meritò obstricta Theodoro</i>		<i>nae fidei dogmatibus imbuti</i>	42

FINIS.

